

V 882

31

IOACHIMI HILDEBRANDI

S. THEOL. D. ET SS. ANTIQ. IN ACAD.

IVLIA ORDIN. PROF.

DE

N V P T I I S

VETERVM

CHRISTIANORVM

LIBELLVS.

EDITIO NOVISSIMA.

HELMSTADII 1733.
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII,
ACAD. TYPOGR.

IOACHIMI HILDEBRANDI

2. THEOR. ET 2. ANTIQ. IN ACAD.

INIA. ORIN. TON.

DE

MYSTIS

VETERVM

CHRISTIANORVM

ADVERSVS

EDITIO NOVISSIMA

IN ACADEMIA THEOLOGICA
UNIVERSITATIS HALLENSENSIS
PUBLICE PROPOSITA
ACADEMIA

SYNOPSIS LIBELLI.

- De Dignitate Nuptiarum.*
De Nuptiis Canæ Galilææ.
De Priscis Hereticis, Nuptiarum hostibus.
De Secundis Nuptiis variâ Patrum sententiæ.
De Secta Nuptiatorum.
De Abeloniis extra Nuptias uxoratis.
De Nuptiis Clero olim concessis, & vitio datis Episcopo.
De Subintroductis vel Extraneis.
De Prolifico Celibatu Pontificiorum.
De Sponsalibus Veterum.
De Sacerdotibus ante Nuptias consultis.
De Formula: Petere maritum a vidua.
De Nuptiis Christianorum eum infidelibus.
De Nuptiis incestis ac veterum circa eas disciplina.
De Nuptiis Cognatorum Spiritualium.
De Calumnia circa Nuptias incestas.
De Polygamia simult. Patrum iudicia.
De Bigamia seculo IV. concessa.
De Polygamia adhuc inter Abassinos.
De Consensu Parentum.
De Pauperibus per Nuptias evectis.
De Arrha Sponsalitia.
De Arrha Spiritus.
De Annulo Pronubo, ubi multa de Annulis Veterum.
De Osculis nubentium.
De Osculo mystico.
De Osculis impudicis.
De Iunctis Sponsorum manibus.

De

- De Tabulis Matrimonialibus.
 De Dote & more dotandi.
 De Sponsalibus ex Iure Canonico.
 De Mora Sponsalibus & Nuptiis interposita.
 De Abusibus in Sponsalia inuectis.
 De Nuptiis per certa anni tempora v. g. *Quadrag. & Advent. prohibitis.*
 De Solenni Professione Nuptiarum vel Denunciatione.
 De Sponsa solenniter excepta.
 De Nuptialibus ornamentis.
 De Velo & velamine Sponsæ.
 De Velamine Sponsarum Christi.
 De Nuptiis Liconicis.
 De Nuptiali Vitta & Reticulo.
 De Nuptiis Pontificiis.
 De Nuptialibus Sertis & Coronis.
 De Hierologia vel Copula Sacerd. ejusque origine, causis, necessitate.
 De Abstinentia primæ noctis.
 De Concubinato olim permisso.
 De Matrimonii Conscientiæ.
 De Secundis Nuptiis olim non benedicentis, tamen benedicendis.
 De Veterum Nuptialibus Oblatis.
 De SS. Eucharistia Sponsis data.
 De Faculis ad Nuptias accensis.
 De Solennibus Nuptiarum apud Græcos, Abassinos, Russos, Armenios.
 De Convivio Nuptiali, exclusis Presbyteris.
 De Musica Nuptiali, vocali & Instrum.
 De Carminibus in Nuptias olim confectis.
 De Choreis Nuptialibus.
 De Conjugibus post Nuptias tota vita abstinentibus.
 De Divoritiis & Repudiis Veteris Eccl. doctrina & praxis.

DEO AVSPICE!

DE

NVPTIIS VETERVM
CHRISTIANORVM.

Venerabiles esse Nuptias ex primo earum instituto constat, cum Auctorem habeant, a quo nil nisi sancta sunt & AVGVSTA omnia dicente Psalte: *Magna opera Domini, Gloria & decor opus ejus!* interprete B. Luthero, was er ordnet, ist löblich und herrlich Pf. 110. 2. Inter has Dei constitutiones Nuptia primo fere sunt loco. Hæ enim in

Dignitas
Nuptiarum.

Paradiso, cum ipsa mundi origine, in *Innocentia Statu*, mali omnis experte cæperunt. Eadem Nuptiarum Dignitatis in N. T. ab Apostolis, quorum plerique Nuptiis copulati, varie commendatur. Magno sane nuptis honori est, quod D. Paulus in Nuptiis SACRAMENTVM vel ut rectius loquar, MYSTERIVM Vnionis Christi cum Ecclesia idque *ingens* colloct Eph. 5, 32. quas MYSTICAS, imo & PERSONALES Nuptias Sapientissimus mortalium, imo Dei Spiritus caelesti Epithalamio in Cantico Canticorum veneratur. Et quid manifestius illo Apostoli: HONORABILES SVNT NVPTIÆ IN OMNIBVS! Ebr. 13, 4. ut proinde in illustri argumento, dum NVPTIAS VETERIS ECCLESIAE proponimus, nos versari dubium sit nullum.

A

Ipfè

Christi in
Nuptiis
præsen-
tia.

Ipse D. N. IESVS CHRISTVS, a quo tanquam Fundatore Ecclesiæ omnis orthodoxa antiquitas dependet, Nuptias honoravit. Ex Virgine enim sponsa & conjugio destinata nasci voluit, ut cum e conjugali thoro nasci non deceret, honorem tamen, quantum poterat, Nuptiis deferret. Adulta ætate sub ipsa ministerii primordia Nuptiis Canæ Galileæ cum matre & discipulis interfuit, dicente Evangelista: *Die autem tertio factæ sunt Nuptiæ in Cana Galileæ & erat mater Iesu in Nuptiis. Vocatus est autem & Iesus & discipuli eius ad Nuptias.* Joh. II, 1. unde patet, jam Christi ævo convivium a novis sponis data & ad ea hospites convocatos, eumque morem Christum ipsum comprobasse, imo Nuptias piorum augusta sua & ter sancta præsentia consecrasset.

Si Principis, Regis aut Cæsaris præsentiam in Nuptiis magno honori ducamus, quam quæso illustres Nuptias censeamus, quibus Princeps Regum terræ, unigenitus Dei Filius, DEVS ipse bene dictus in secula coram ac visibilis interest. *O Felices Nuptias, exclamat Chrysologus Serm. CLVII, quibus præsens est CHRISTVS! Hæ non luxu distant, sed Virtutibus continentur.* Comestationes (convivia) Nuptiarum non renuit Dominus, ut psalmos & tympana, quæ in Nuptiis resonant, ad prædicandam Dei gloriam converteret, ut & sic Pater in Filio honoraretur, scribit S. Augustinus Serm. XLI. de Tempore. Et quanti amplissimum illud honorarium, quo novis sponis, aqua in vinum mutata eoque sex hydriis impletis, stupente architriclino, liberaliter providit, æstimemus, præsertim cum hæ miraculorum Domini primitiæ fuerint. Eleganter Prudentius hymno IX. cathem. 28.

Cantharis infusa lympha sit falernum nobile,
Nunciat vinum minister esse in poculis.

Ipse Rex sapore tinctis obstupescit hydriis.
Venerabilis Beda super Joh. hinc recte colligit: *Si thoro immaculato vel nuptiis caste celebratis culpa inesset, Dominus eas nequam signorum suorum initiis consecrasset.* Consentit S. Chrysostomus: *Christus, licet virgo, Nuptias accessit & ipse & mater &*

discipuli, imo nuptiali munere commendavit, ne quis nuptias abominaretur. Homil. IV. in Esaiam.

Quis in Nuptiis Canæ Sponsus, quæve Sponsa fuerit, in Sponsus Sacris non legimus. Abdias Babylonius in *Vitis Apostolorum in Nuptiis*. S. Johannem Apostolum Sponsum constituit, quippe qui solus *is Canæ* ex omnibus Evangelistis hujus historia meminit. Sed & ratio ista infirma est, & hæc Vita (verba sunt Bellarmini de Script. Eccl. ad A. C. 100) *fabulis, quam veræ narrationi similiores sunt*; In specie hanc relationem Baronius *ridiculis fabellis* accenset ad A. C. XXXI. §. 31. Putat sigmentum ex dicto S. Augustini in Præfat. super Joh. male intellecto haustum. Dixerat Augustinus S. Johannem a Domino de fluctivaga Nuptiarum tempestate vocatum, unde vulgo fingunt S. Johannem duxisse Canæ uxorem, sed eam primo Nuptiarum die, viso miraculo, reliquisse, sponsaque relicta Dominum secutum. Ex eodem Augustino sub finem Operis in Joh. constat Johannem plus ceteris ideo amatum, quod nunquam uxorem duxerit & ab ineunte ætate vixerit castissimus. Itaque verborum Augustini mens hæc est, Johannem a Domino ita gubernatum, ut animum ad rem uxoriæ nunquam applicaret, nec tota vita fluctivagæ Nuptiarum tempestate se committeret. Nicephorus in his Nuptiis sponsum facit Simonem Cananæum lib. II. Hist. Eccl. c. 30. sed tacentibus SS. Litteris & primitivæ Ecclesiæ Doctoribus solus Nicophori fides ut in aliis, sic & h. l. nobis merito fit suspecta. Quisquis demum Sponsus fuerit, nobis indicasse sufficit, quis & quantus, CHRISTO præsentem, sit Nuptiarum honor.

Nec minus præclare de Nuptiis Senatus SS. Patrum statuit. Etsi enim Patres in laudibus cælibum ac virginum *sapius* occupentur, suo tamen honore Nuptias non defraudant, e quibus omnium loco Greg. Nazianzenus: *Nuptia, inquit, sunt radix humani generis, columna vitæ, relevatio curarum apex, honesti amoris, Limites affectuum, εὐτελής τε κέρρον*. Huic S. Augustinus in libello de Nuptiarum vel CONJUGII BONO addendus. Imo in tanto apud veteres pretio Nuptiæ fuerunt, ut inter vota SS. martyrum fuerit ad pedes piorum conjugum in Dei regno inveni.

veniri. Ita enim Ignatius, Vir Apostolicus & genuinus Apostolorum discipulus: *Non detraho beatis, qui Nuptiis copulati fuerunt sed OPTO, ut Deo dignus ad vestigia eorum in regno ipsius inveniar, sicut Abraham, Isaac, Jacob, sicut Joseph & Esaias & ceteri Apostoli, qui Nuptiis fuerunt sociati, qui non libidinis causa, sed posteritatis surrogandæ gratia Conjuges habuerunt.* Præclara est vox illa Justiniani, e seculo sexto; *Nihil in rebus mortalium proinde venerandum est atque Nuptiæ.* Ex Nuptiis sunt liberi & omnis familia series. Nuptiæ regiones & civitates frequentes reddunt. Nuptiæ optimam Rempubl. coagmentant. Novell. 140. Nihil verius! Sunt Nuptiæ fons omnium Statuum Oeconomix, Reipublicæ, Ecclesiæ, quos cessantibus Nuptiis intra seculum unum evacuari omnes oportet.

*Hofes
Nuptiarum.*

Eo non obstante Satanas ab initio Ecclesiæ vires fere omnes intendit, ut ab Orbe Christiano Nuptias proscriberet. In hunc finem ab Ecclesiæ incunabulis sectarii reperti, καλῶντες γαμῶν, qui nubere prohibuerunt, ut loquitur Apostolus 1. Tim. IV, 5. Scribit jam suo ævo S. Ignatius extitisse; qui τῆν νόμιμον μίξιν καὶ τὴν τῶν παιδῶν γένεσιν μόλισμόν nuptialem mixtionem & liberorum procreationem inquinamentum carnis dixerint

Saturniani.

Epist. ad Philadelph. Saturniani circa A. 135. nubere & generare cacodæmonis inventum docebant, teste S. Irenæo lib. 1. adversus hæreses cap. XXII. Marcionitæ Nuptias omnes damnarunt nec nisi virgines innuptasque puellas ac cælibus

Marcionitæ.

communione dignabantur, & sub plausible continentia (quam Christus commendasset, adeoque ipse servasset) prætextu conjuges suarum partium futuros separabant. Ita enim S. Irenæus: *Marcionitæ ABSTINENTIAM A NUPTIIS profitentur, frustrantes antiquam plasmationem Dei & oblique accusantes eum, qui fecit masculum & feminam ad generationem hominum.* Lib. 1. contra har. cap. 30.

Manichæi.

Manichæi Nuptias & uteros tumentes exsecrati conjugia hominum vincula & Spontaneos carceres vocabant; itaque nec coeundum nec uxores ducendas, nisi explendæ libidinis causa affirmabant, quam ut proritaret Deus, quasdam sui par-

partes mutasse in feminas, easque masculis objecisse; alias in masculos, ut in feminis coeundi appetitum provocaret, referente S. Augustino, qui ipse per novennium in hac hæresi vixit, lib. 19. contra Faustum cap. 26. & l. 15. cap. 7. & alibi. Tatiani vel Encratitæ Nuptias pari cum scortationibus loco *Encratitæ* habebant nec in suorum numerum conjugio utentes five feminas five mares cooptabant, teste S. August. in libello de har. ad Quod vult deum cap. 27. Hinc Genealogiam Christi ab Evangelistis traditam expungebant, ne Christum ex conjugio natum concederent, scribit Eusebius lib. IV. cap. 28. Nonnulli ex hac secta primas Nuptias permiserunt, secundas *dammabilem Polygamiam* statuerunt, teste Clemente Alexandri- no lib. III. Strom.

Valesis Nuptiæ adeo erant invisa, ut, ne inire eas pos- *Valesii ca-* sent, se ipsos & hospites suos exsecarent, rati congressum *strati.* rati cum uxore rem execrandam. Hos subsequutus Origines seipsum castravit eoque agendis Nuptiis ineptum reddidit, quod verba Domini Matt. XIX, 12. *Sunt Eunuchi, qui seipsos* *Origenes.* castraverunt propter regnum celorum, κατὰ ἑαυτοῦ exponeret. Hinc *Abscidit illa acuto sibi pondera silice,*

quamvis cætera a mulierum convictu non abstinuit cum fe- re quotidie in gyneco inter feminas sit conversatus adeo, ut non viros tantum, sed & puellas amanuenses habuerit, quod Baronius veterum testimoniis demonstrat ad A. 237. §. 45. E- quidem miror Adamantinum illum cum omnia fere in SS. ad allegorias accommodaret, unum hoc Christi de executione di- ctum, in quo cum primis alia erat *divorcii* quærenda, literali sensu accepisse.

Apostolici, inde dicti, quod gloriarentur a se vitam *Apostolici.* apostolicam agi, Nuptias inter opera carnis referebant, de qui- bus dixisset Apostolus: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt,* ideoque neminem in conjugio salvum fore doce- bant, obliti fortassis, Apostolus ipsos Nuptiarum pactis con- strictos. Ad probandam *dæmoniacam* hanc, non Apostolicam *doctrinam* ex Ægyptio, nescio quo Pseudo-evangelio Christi hæc

hæc verba allegabant: *Veni ad opera feminarum dissolvens*. Sed Clemens lib. 3. Stromatum contra hos *μισογάμους* prolixè disputat & Evangelium istud apocryphum atque hæretica fulgine tinctum offendit &, si vel maxime genuinum foret, per opera tamen feminarum d. l. honorabiles Nuptias, sed intemperantiam & inordinatum feminarum appetitum intelligi demonstrat. Apostolici quidem Persarum Gymnosophistas imitandos proponebant, qui studio Sapientia & Nuptiis abstinuissent, at Clemens, Sanctam Catholicam Ecclesiam, quæ semper & ubique *γάμον σεμνόν* h. e. Nuptias venerabiles habuisset, iis rectè opponit.

Adamitæ.

Adamitæ ab Adam dicti, cujus in Paradiso nuditatem imitabantur, præterquam quod nudi mares ac feminae convenirent, nudi lectiones audirent, nudi orarent, nudi Sacramenta celebrarent, Nuptias ideo oderant, quod nec Adam priusquam dimissus esset ex Paradiso, uxorem cognovisset, Nuptias ergo nunquam fururas fuisse ajebant, si homo non

Priscillianista.

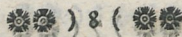
peccasset. Promiscuos tamen concubitus extinctis noctu lucernis eos egisse, refert S. Augustinus de Har. c. 31. Priscillianista cum carne omnem pollutam crederent, omnem quoque cum carne commixtionem eoque prætextu Nuptias omnes averfati, ad divortia cum propriis uxoribus facienda sectatores cohortabantur, nonnulli tamen Nuptias Virginum (quasi vero Virgines caro non sint) probarunt, teste S. Bernhardo ferm. 66. in Cant. Hieracitæ ab Hierace quodam Leontopoli oriundi solos *μονάζοντας* five virgines five viduas, verbo: *calibes* cælo; sed conjuges vel Nuptiis implicitos gehenna dignos proclamarunt, cum scriptum sit: *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt.*

Misanthropi.

His componendi videntur *Gyrovagi*, Circulatores, Ferri, qui cum *μισάνθρωποι* essent, in summo sanctitatis gradu ferinum victum posuerunt. Hinc more ferarum aspectus humanum & commercia humana fugerunt & ab omni consortio remoti angustiis domiciliis vel tuguriolis, in quibus nec corpus erigere nec libere jacere poterant, sese incluserunt. Alii horum

rum eum bestiis sub incognitis latebris abditū, inter grandia scelera ab homine conspici, nedum contingi recensabant; Alii toto corpore nudi per ardentis solitudines velut sylvestres fere oberrabant & sola naturæ pudenda testī *armenta*, græce *εορκολ* It. *αποαδεις* vocabantur, teste Niccephoro lib. XIV. hist. cap. 57. Hi a Nuptiis tantum aberant, ut omnes hominum conversationes declinarent, contra Christi exemplum, qui inter homines conversatus ne *publicanorum* quidem & *peccatorum* convictum abhorruit; & contra naturalem instinctum, quo ad colendam societatem quisque ferimur, unde Aristoteli homo dictus ζῷον πολιτικόν *animal gregabile*, quod Sapientis ethnici dictum S. Augustinus lib. de bono Conjugii commendat. Hinc & græcis εἰς ἀνήρ ἄδεις ἀνήρ. Sed ea de re alibi. Hactenus de iis qui in V. E. Nuptias simpliciter damnarunt.

Quod ad *Secundas Nuptias* attinet, circa has eadem SS. DE SECUN-
 Patribus sententia nobiscum stetit, honestas & legitimas esse DIS NV-
 Origenes l. 6. in Epist. ad Rom. *Mulierī crimen non est, si viro PTHS.*
 priore defuncto suscipiat secunda connubia. Epiphanius Har. 48.
Ecclesia Virginitati congaudet, VNAS Nuptias honorat --- sed si quis
per debilitatem opus habuerit post propria uxoris obitum SECUN-
DAS Nuptias contrahere, hunc Veritatis regula non interdicat. In
ipsa Roma notabile τῆς πολυγαμίας successivæ exemplum si-
bi visum S. Hieronymus Epist. ad Geront. recenset: Rem, in-
quit, dicturus sum incredibilem, sed multorum testimoniis appro-
batam. Ante annos plurimos cum in chartis ecclesiasticis iuvarem
Damasum Rom. Episcopum, & Orientis atque Occidentis Synodis
consultationibus responderem, vidi duo inter se paria vilissimorum
& plebe hominum comparata Vnum, qui Vxores VIGINTI sepelisset,
alteram, quæ maritum VIGESIMVM SECUNDVM habuisset, extremo
sibi, ut putabant, matrimonio copulatos. Summa omnium expecta-
tio, virorum pariter ac feminarum post tantas rudes, quis quem
prius efferret. Vicit maritus & totius urbis populo conflente co-
ronatus & palmam tenens & adorem; per singulos sibi acclaman-
tes uxoris multinuba feretrum præcedebat. Tantum ergo abest,
 ut

ut veteres Christiani SECUNDAS, ut ne vicies quidem & ultra repetitas Nuptias improbarint. S. Augustinus lib. contr. adversarios Legis, *Secundas Nuptias in utroque Testamento permittas docet.* Et in Quest. ex V. & N. T. collectis mulieris in *Urbe Roma meminit, quæ maritos undecim, & viri alterius, qui duodecim uxores habuerit,* cap. 115. Scio quidem nonnullos de Secundis Nuptiis finistre locutos; sed horum mens & verba paulo infra exponentur.

Apertos hostes Secunda Nuptiæ hæreticos habuerunt, Montanistas, Cataphrygas, Catharos &c. Ad Montani castra e Doctoribus Ecclesiæ Tertullianus transit, de quo S. Augustinus l. de Hæresibus: *Ideo factus est hæreticus Tertullianus, quia transiens ad Cataphrygas, quos antea destruxerat, cepit etiam SECUNDAS NUPTIAS contra Apostolicam doctrinam tanquam supra damnare.* Et quid de Secundis dico? PRIMIS quoque NUPTIIS fuit iniquior. Ita enim lib. de Exhort. Castit. c. 9. *Errogo, inquit, jam & primas h. e. unas Nuptias destruis? Nec immerito, quoniam & ipsæ ex eo constant, ex quo & stuprum --- Nec per aliud sit marita, nisi, per quod & adultera. Et cum hæc etiam de primis & unis Nuptiis prætendi ad causam continentis possint, quanto magis de secundo Matrimonio recusando præjudicabunt. Gratus esto, si semel Deus indulset tibi nubere. Gratus autem eris, si iterum indulset illi tibi nescias. --- Annon sufficit tibi de summo illo immaculata (alii legunt: Inuxora) Virginitatis gradu in secundum recidisse nubendo, sed in tertium adhuc de volveris & in quartum & fortassis in plures, postquam in secunda statione continens non fuisti, quia nec prohibere plures Nuptias voluit, qui de secundis provocandis retractavit. Nubamus igitur quotidie & nubentes ab ultimo die deprehendamus, tanquam Sodoma & Gomorra, quo die super prægnantes vix impletur i. e. super maritas & incontinentes: de Nuptiis enim uteri & ubera & infantes. Et quando finis nubendi? Credo post finem vivendi. Hæc de l. Tertullianus. Idem lib. de Monogamia: *Illud amplius dicimus, etiam si totam & solidam Virginitatem sive continentiam Paracletus (Montanus) hodie determinasset, ut ne VNIS quidem NUPTIIS* fer-*

fervorem carnis despumare permetteret, sic quoque nihil novi inducere videretur, ipso Domino spadonibus regna cælorum aperiente &c. Proinde Tertullianus PRIMAS NVPTIAS frigide concessit, SECVNDIS fuit rigide adversatus.

Equidem vix video, quantum ab hoc Tertulliani errore S. Ambrosius absit, si juxta corticem verborum hoc eius dictum acceperis: *Vna tantum nec repetita copula nobis permittitur & in ipso conjugio lex est non iterare conjugium, nec secunda conjugis sortiri conjunctionem*, lib. i. de Off. cap. ult. nisi forte ad solos Clericos, de quibus toto illo capite agit, ista referas, quibus in Vet. Eccl. secunda Nuptiæ agre concessæ, prout adhuc in Græcia Præsbyteri ad secunda vota transire, statuto ecclesiastico (non divino) prohibentur.

Athenagoras Secundas Nuptias honesta adulteria censet. *Mulii veterum de Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatum: Ad eos, inquit, pudore afficiendos qui sunt proclives ad SECUNDAS NVPTIAS apte Apostolus alio quodam tono eloquitur: Omne peccatum est exera Nuptiis corpus. Qui autem fornicatur, in proprium corpus peccat. Si quis autem Matrimonium audeat dicere fornicationem, rursus legem Dominum insectans maledictis impertit: quemadmodum autem avaritia & plura habendi cupiditas dicitur fornicatio, ut quæ adversetur sufficientiæ & uti idololatria est ex uno in multos Dei attributio: ita fornicatio est AB VNO MATRIMONIO AD PLVRA PROLAPSIO, ubi Secundas Nuptias fornicationis vel peccati in proprium corpus accusat, easque cum avaritia & idololatria conferat. Basilio M. in Epist. ad Amphiloichium can. 4. Secundum Matrimonium castigata fornicatio dicitur, imo eo gravio rem penitentiam imponendam censet, quo plures quis Nuptias agit, quid? trigamiam non conjugium, sed reprobam polygamiam æstimat & ad unas. Nuptias contrahere jubet, aut certe non ultra dualitatem progredi, uti Balsamon in Nomocanone exponit.*

Concilium Neocæsareense A. 311. coactum can. 3. Nuptias repetentibus Penitentiam injungit, & can. 2. Præsbyterum Secundarum Nuptiarum convivio interesse vetat, qui canones in

Concilio Trullano recepti. Gregorius Nazianzenus orat. 31. refert, Apostolum deprecari i. e. dissuadere & detestari *Secundas Nuptias*, tanquam libidinis nota infames. *Primum*, inquit, *lex est*, secundum *venia*, tertium *iniquitas*, qui autem hunc numerum excedit, plane *porcinus est*. De S. Hieronymo in confesso est, quam acerbè libris contra Jovinianum scriptis *Nuptias*, Primas æque ac *Secundas*, taxat: *Si bonum est*, inquit *l. 1. cap. 4. mulierem non tangere, malum est ergo tangere. Nihil enim bono contrarium, nisi malum. Si autem malum est & ignoscitur, ideo conceditur, ne malo quid deterius fiat --- Oro te, quale illud bonum est, quod orare prohibet, quod corpus Christi accipere non permittit. Quamdiu impleo mariti officium, non impleo Christiani. Et cap. 5. Ideo melius est nubere, qui pejus est uri. Tolle ardorem libidinis, & non dicet, melius est nubere. Melius enim semper ad comparationem deterioris respicit. Tantum abest, ut S. Hieronymus Secundas Nuptias, quas multoties scortationem & meretricium quid dixit, probet, ut vel unas & primas contagium & sordes appellet: Si monogamiam excedere & Nuptias reperere licet, adhinniamus ad omnes feminas, scribit Epist. ad Geront. & in exemplum Sodoma ab ultimo die deprehendatur nubentes & nuptui tradentes, ut tunc sit Nuptiarum finis, quando terminus vite. Sane eo profectus est Vir Sanctus, ut jam suo ævo aures Christianorum ob spretas Nuptias laferit, & Apologiis pluribus dicendi licentiam purgare sit coactus. Sed & Chrysofomus Homil. 32. in Matt. Secundas Nuptias ob incontinentiam quidem permissas, sed honeste fornicationis loco a Christianis olim habitas docet. Vnde constat, quam varie prisca Patres Secundas Nuptias deprethaverint; imo nonnulli de Primis etiam inique statuerunt adeo, ut ab hæreticis τῆς Μισογάμους parum videantur interdum alieni.*

Nuptiæ a SS. Patri- bus com- mendatæ. Sed salva est Auctoritas SS. Patrum: iidem enim, qui de Nuptiis modo primis, modo secundis sinistre loquebantur, alibi de iisdem honorifice sentiunt. Tertullianus ipse, quem ob rejectas Nuptias Secundas S. Augustinus hæreticis

cis connumerat, contra Nicolaitas, I. contra Marcion. c. 30. Sanctitatem, inquit, sine Nuptiarum damnatione novimus & se-
 damur & præferimus non ut malo bonum, sed ut bono melius: non
 enim projecimus Nuptias, sed deponimus, nec præscribimus sancti-
 tatem, sed suademus, servantes & bonum & melius pro VIRI-
 BVS CIVISQUE sectanda. Et iterum lib. I. ad Uxorem c. 2.
 Non abnuimus conjunctionem viri & feminae benedictam a Domi-
 no, tanquam seminarium generis humani. Verum hæc ad Primas
 Nuptias puto restringenda. Secundas enim nimis aperte
 damnat Tertullianus, ut excusari vix & ne vix quidem possit.

S. Ambrosius, qui in conjugio legem fixerat dicam, an ^{Etiamsi} ^{Secunde}
 finxerat de non iterando conjugio, aliter lib. de Viduitate ^{olim pro-}
 sentit: *Alia*, ait, *est infirmitatis contemplatio, alia gratia castita-*
tis, NON PROHIBEMVS SECUNDAS NVPTIAS, sed non probamus
sape repetitas. Sicut vinum bibere licet, sed plurimum non decet:
ita nubere licet (viduis: de his enim d. I. sermo) sed pulchrius
est abstinere. S. Hieronymus Epist. ad Salvinam: Procul sine
hæreticorum calumniæ. Scimus honorabiles Nuptias & cubile im-
maculatum. Ideo nec digami nec trigami damnandi, & fidi-
ci potest, nec octogami. Epist. ad Marcell. NOS SECUNDAS
NVPTIAS non tam appetimus, quam CONCEDIMVS. Vnde di-
scimus SS. Patres in hac de Nuptiis causa varie loqui. Me-
minerimus ergo Oratores fuisse, qui in laudem continentia
longius interdum proveci contra Nuptias pro cælibatu gra-
via & grandia Rhethorum more differuerunt, sed cum alibi
de Nuptiis, Secundis æque ac Primis honeste statuunt, pa-
llam est priores illas loquendi formulas ὑπερβολὰς & excessi-
vas fuisse. Aliud est, ait S. Hieronymus, mitigaturus, quæ
disputandi fervore contra Nuptias scripserat, ὑπερβολικῶς scri-
bere, aliud δογματικῶς. In priori vaga est disputatio-- in postero-
ri fons aperta, in altero pugnandum in altero docendum. Apol.
I. ad Pammach. Nos in hac Apostoli sententia conquiesci-
mus: Quæ sub viro est mulier, vivente marito ad viri legem est
alligata; si autem mortuus fuerit vir ejus, libera est a lege viri.
Vivente marito si cum altero viro fuerit, adultera vocabitur.

sed mortuo viro non est adultera, si alteri cohabitet, Rom. VII, 2. & 3.

Nuptia-
tores, Jo-
viniani-
sæ.

Ab his ad Nuptiatorum sectam, auspice Joviniano circa A. 380. Inductam pergamus. S. Augustinus Jovinianistas appellat. A Joviniano quodam monacho, inquit l. de Har. cap. 82. ista hæresis orta est nostra ætate, quum adhuc juvenes essemus. Jovinianus vehemens Nuptiarum Patronus, cum suo seculo fere omnes immodicis calibus occupatos cerneret, Nuptias defendit, dubio relicto, utrum vitio seculi, an suo merito in Nuptiarum causa sit inter hæreticos relatus? Virginitatem sanctimonialium & continentiam sexus virilis in sanctis vitam calibem eligentibus conjugiorum castorum atque fidelium meritis adæquabat, adeo ut virgines quadam provectæ jam ætatis in Vrbe Roma, ubi hæc docebat, eo audito nupsisse dicantur. Nec sane ipse habebat vel habere volebat uxorem, sed non propter aliquod apud Deum majus meritum in regno vita perpetua profuturum, sed propter præsentem prædesse necessitatem, ne homo conjugales patiatur molestias, disputabat. Cito vero ista Nuptiatorum hæresis oppressa est nec ad deceptionem aliquorum Sacerdotum potuit pervenire. Ita S. Augustinus. Hanc Joviniani hæresin Nostratibus malitiose impingit Bellarminus lib. IV. de Ecclesia cap. 9. §. 12. Sed nobis eadem cum S. Augustino lib. de Bono Conjugali cap. 8. est sententia: Sicut jejuniis sacrilegorum meliora sunt prandia justorum: ita NUPTIÆ FIDELIVM Virginitati anteponuntur impiorum. Veruntamen nec prandium jejunio, sed justitia sacrilegio, neque Nuptiæ Virginitati, sed fides impietati præfertur.

Abelonii
sine Nu-
ptiis ux-
rati.

Neque porro prætereundi sunt Abelonii, de quibus S. Augustinus ad suum. Quod vult deum hæc rescripsit: Non miscebantur uxoribus & tamen eis sine uxoribus vivere secta ipsius dogmate non licebat. Mares ergo & femina professa continentia (sub eodem tecto dicam, an & lecto?) cohabitabant puerumque & puellam adoptabant in ejusdem conjunctionis pacto successuros. Morte præventis alii surrogabantur, dummodo duo duobus disparis sexus societate succederent. Vt volibet Parente defuncto, uni superstiti ad ejus usque obitum filii serviebant, post cujus obitum etiam hi puerum & puellam similiter adoptabant. Nec unquam eis desuit,

defuit, unde adoptivens, generantibus circumquaque vicinis & filiis inopes ad spem hereditatis aliena libenter dantibus. Hactenus iterum Augustinus. Nomen sectæ erat ab Abel, mortalium secundo genito, quem & ipsum in conjugio extra usum conjugii vixisse hinc probabant, quod cum primorum hominum conjugia admodum prolifica fuissent, solus Abel (sine dubio in conjugio positus) æternos adeoque conjugem non usus videretur. Sed de Sectis illis omnibus S. Irenæus, Epiphanius, Augustinus, Theodoretus & alii veterum hæreseon scriptores pluribus si placet, videantur.

Nos Nuptiarum hostibus ex parte Pontificios censemus ^{Magdyane} affines, qui licet Matrimonium inter Sacramenta Ecclesiæ ^{clerici in} divinitus instituta connumerent & pari loco cum Baptismo & ^{Papatu.} Eucharistia habeant, universum tamen Clerum lege a Siricio Papa sub finem seculi IV. lata, & sero ab Hildebrando vel potius Gregorio VII. Clericis Germaniæ obtrusa, ab agendis Nuptiis prohibent, secus atque Patribus in Magno ^{Nuptiæ} Oecumenico Concilio visum est, in quo cum nonnulli præ- ^{Clerico-} ^{rum in} ^{Concil.} ^{Nic. de-} ^{sensa.} posterio Virginitatis amore novam Legem de Cœlibatu Clericorum inducere satagerent, Paphnutius Fidei Confessor altum in Synodo exclamavit: *Ne imponite, Fratres, Sacerdotibus hoc jugum! Honorata in omnibus sunt Nuptiæ! Cavete, ne majus malum, Nuptiis Clero ademptis, Ecclesia creetis! Non opinor, quenquam castitatem servaturum, si uxores maritis suis priventur! Ne separate, quos Deus conjunxit! Hæc & in hunc sensum plura cum dixisset Paphnutius, ipse Nuptiarum expers, quippe a puero in asceteriis enutritus, auctoritate sua obtinuit, ut abstinentia a re uxoria in arbitrio Sacerdotum relinqueretur, quæ ad eum modum gesta commemorant Sozocrates lib. 1. Hist. c. 8. Sozomenus l. 1. c. 2. & duobus illis antiquior Rufinus l. 1. Hist. c. 4.*

Si exempla vel praxin primitivæ Ecclesiæ spectes, ^{Patres &} ^{Sacerdo-} ^{tes V. E.} ^{conjuges.} multos non clericos tantum, sed & Episcopos & primarios Sacerdotum Præfules uxoratos legimus. Primi Religionis Christianæ per universum Orbem præcones, Apostoli plerique,

ipse PETRVS, quem primum Romæ Pontificem fingunt, in conjugio vixerunt, suasque, cum prædicarunt, uxores aliquando comites habuerunt. Tertulliani Presbyteri Carthagin. ad uxorem libri exstant. Nicolaus unus ex septem diaconis & uxorem & filias habuit. Chæremon Episcopus in fuga positus cum uxore in cælum fertur subductus. Novatus presbyter Carthagin. male audiit, non quod uxorem duxisset aut impregnasset, sed quod gravidam calcibus protrivisset eoque abortum procurasset; Cæcilius catecheta uxorem & liberos in extremis S. Cypriano commendavit. Ipsi-
us S. Cypriani Episcopi Carthag. & martyris uxorem refert Pontius Diaconus in vita Cypr. S. Gregorius Nazianzenus in sacro ministerio positus eximium par filiorum Gregorium *καὶ Ἐξοχὴν* Theologum & Casarium genuit; Gregorius Nysenus & Hilarius Piſtaviensis, uterque episcopi, constanti matrimonio sunt usi.

--- --- Non horruit illa

Tempestate Deus thalamos, cunabula, tadar.

Post interdictum Siricii, a Nuptiis clericos prohibentis, S. Hieronymus Sacerdotes plurimos conjuges agnoscit l. i. contra Jovinianum c. ii. Paulinus presbyter uxorem suam constanter secum retinuit. Aprum itidem presbyterum uxor suam domesticam curando sublevavit, ut ad sacra ministeria expeditior esset, teste Paulino Epist. 27. In Oriente Græci, Rutheni, Moscovitæ, Abaslini, Æthiopes, Armenii, quicunque volunt, Sacerdotes uxoribus suis assuescunt, etsi Secundas Nuptias iis non concedant. Legi de his omnino meretur insignis B. Calixti de CONJUGIO CLERICORVM Tractatus, qui præter fatum, quod reliqua Viri scripta subierunt, hæc tenus ab adversariis quarumvis partium fere solus intactus permanfit, an ob scripti singularem *ειρησβετων*, an quod plausibile & sacris ministris gratum fuerit, quod Auctor defendit, argumentum, alii arbitrentur.

*Nuptiæ
Episcopis
olim vi-
tio data.*

Obfero tamen Veteres, licet ante susceptos sacros ordines in Nuptiis concedentis faciles fuerint, nec ob Nuptias habi-

habitas a collatione sacrorum ordinum Viros cetera dignos prohibuerint, his tamen, qui sacro ministerio jam ornati erant, Presbyteris præsertim & Episcopis Nuptias vitio dedisse, non quod Deus Ordinem Sacrorum Lege lata a Nuptiis usquam exclusisset, sed (1) quod cælibem vitam, quam conjugio longe præferebant, in clero æque ac plebe coli vellent (2) quod totum procandî negotium (v. g. federe ad latus aut in gremio lascivientis puellæ, ambire Nuptias, complecti vel osculari virginem &c.) secum vehat ineptias Viro gravi, qualem decet esse Sacerdotem, nedum Episcopo indignas; ipsa denique Nuptiarum festivitas non habeat nihil nugarum aut saltem aliquid, quod a gravitate sacerdotali præsertim Vet. Ecclesiæ alienum videri poterat. Ob hæc, antequam presbyteri aut episcopi ordinarentur, nuptias a Clericis agi Veneranda Antiquitas maluit, ne post illa his, quas dixi, vanitatibus, quæque a Nuptiis vix absunt, denuo implicarentur.

Sed quo magis clerus ad cælibatum sanctionibus ecclesiasticis fuit adstrictus, eo plures *περὶ τῶν Συνοικιστικῶν*, de *Sub-* *ros*, *Subin-* *introduc-tis* canones in Conciliis occurrunt. Nomine τῶν *introduc-tæ*. *Συνοικιστικῶν* Pontificii imperite dicam an improbe honestas Clericorum Uxores intelligunt, cum ad sui Cleri focarias & concubinas, quibus cum capita subinde collidunt, ne quid gravius dicam, propius accedant. Erant olim *Συνοικιστικοὶ* *Subintroduc-tæ*, *Αγαστραὶ* vel *Dilectæ*, *Extraneæ* vel *Ascititæ* feminae ad curam rei familiaris extra concubitum a Viris in contubernium assumptæ. Extant S. Chrysothomi duæ Orationes, altera *πρὸς τὰς ἔχοντας Συνοικιστικὰς* ad viros, qui domi suæ introductas; altera *πρὸς τὰς γυναῖκας* ad feminas, quæ viros domum introductos alunt. Priori inter alia sic ait: *Majoribus nostris duæ tantum causæ cognitæ fuerunt, propter quas viri mulieribus cohabitarent. Et una quidem vetus est ac iusta, nempe Matrimonium a Deo institutum; altera iniusta & Legibus adversa stuprum a demonibus introductum. At nostra ætate rardius quidam, novus & insolitus mos prodiit, cujus causam haud facile*

facile dixeris. Sunt enim, qui PVELLAS NVPTIARVM EXPERTES domum ducunt & in extremam usque senectutem inclusas tenent ac fovent, non procreandorum puerorum gratia: negant enim se cum illis rem habere; neque libidinis causa: dicunt enim, quod eas integras & incorruptas servant. Si quis ab iis causam querat, multas proferunt, sed fingunt. Ego nullam eos habere crediderim, quæ vel honesta sit vel idonea --- sed videtur mihi mulieris convictus absque Nuptiis & congressu voluptatis nonnihil habere, Paulo inferius vocat eosdem effaminatos milites, qui fidei scuto abjecto ad fuscum & calathum turpiter sedeant.

Idem aurei oris Doëtor Oratione altera in Virgines, quæ viros extra Nuptias in consortium vocabant, h. m. invenitur: Si habere cupis virum, qui tecum cohabitet, non oportet virginitatem eligere, sed ad Nuptias transire: multo enim melius est virginem nubere, quam isto modo virginitatem profiteri. Nuptias nec Deus condemnat nec homines reprehendunt, quia honesta res sunt Nuptia, quæ neminem offendunt, neminem lædunt. Sed virginitas inter viros culta stupri instar habet. Hæc de Veterum Subintroducitis, quibus imprudens illa NVPTIARVM EVGA vel nimia Cælibatus admiratio aditum patefecit. Sub Papatu, hodie, hodie? a multis retro seculis coacta illa a Nuptiis abstinentia vel Cælibatus adeo fuit prolificus, ut clericis & monachis

Clerici
Pontif. si
ne Nuptiis
prolifici.

recte sint indita nomine Patrum,

Cum numerent spurios hic & ubique suos.

Hinc integri libri de impuritate Clericorum Papalium extant, quos inter eminet *Gomorrhæus Damiani*. Hinc Iupanaria & promiscuos concubitus in magnis Civitatibus adeoque in ipsa Roma, primaria illa impuri cælibatus officina ad evitanda multa præsertim Sodomitica peccata concedi adhuc oportet. Sed non placet hoc Augiæ stabulum ingredi nec hanc adeo fatidam camarinam movere, ne monstrosas libidines enarrare cogar, quas ne nominare quidem Christianos decet.

SPONSA. Ad ipsa connubiorum sacra progredi malo, quorum
LIA Vete- quasi præambula SPONSALIA vulgo dicuntur NVPTIÆ SPERA-
rum. T. 5.

τϰ, quod solennes futurarum Nuptiarum sint sponsio, a
 spondendo, unde sponsi sponsaque appellatio. Sub sponsa-
 libus arrhæ sponsalitiæ, donatio propter Nuptias, pacta dotalitiæ,
 munera sponsalitiæ, convivium sponsalia continentur. Hic depre-
 hendo in Vet. Eccl. morem fuisse, ut futuri sponsi Sacerdo-
 tem Ecclesiæ accederent & ante quam desponsarentur, in
 publica Synaxi (ut puto) indicarent, se cum hac vel illa
 contracturos, adeoque cum consensu Ecclesiæ Nuptias initu-
 ros, immo Sacerdotes ipsos matrimonia lego conciliaffe, idque
 ex Tertulliano, latinorum, qui extant, Patrum antiquissimo
 constat: ut igitur, inquit ille ad petentem Secundas Nuptias,
 lib. de Monogamia cap. XI. in Domino nubar secundum Legem
 & Apostolum, qualis es (cogita) id matrimonium postulans, quod
 eis, a quibus postulas, non licet habere, ab Episcopo monogamo,
 a presbyteris, & diaconis ejusdem sacramenti, a viduis, quarum
 sectam in te recusasti? ad quæ verba Georg. Ambianates,
 Tertulliani Interpres doctè commentatur, olim viros a dia-
 conis, feminas a viduis consilia Nuptiarum petiisse. Non
 enim Nuptiæ solummodo in Ecclesia celebrabantur, sed ab Ecclē-
 sia conciliabantur, uti liquet ex Tertull. l. 1. ad Vxorē c. ult. i. e.
 componebantur & cleri sive concilio dixeris sive consilio dirigeban-
 tur. Hinc cap. 2. l. 2. ad Vxorē. Nuptiarum consiliarii, qui res
 matrimonii moderabantur pro faustis infaustive auspicabantur.
 Nam cum summa cura providerent Christiani, ne quis fidelium cum
 infidelibus jugum duceret aut Nuptiis inauspicato animum implica-
 ret, cautum, ut qui de matrimonio cogitabat, desideria sua ac vota
 Iuxta Cleri Arbitrium moderaretur palamque teste tota fra-
 ternitate nec reclamante jungeretur, & hoc est, quod Tertull. l. de
 Pudic. c. 4. vocat Nuptias apud Ecclesiam professas i. e. palam pu-
 blicatas & coram celebratas. His gemina tradit Albaspinæus Ob-
 serv. Eccl. 24. Reperi ego, inquit, in Ecclesia olim statutum, ne
 quisquam uxorem duceret aut de Nuptiis cogitaret, quin prius Ec-
 clesiam i. e. Episcopum, sacerdotes, viduas ceterumque clerum con-
 sultisset eisque futuræ conjugis conditionem, statum, religionem, se-
 ctam patriam denique ac mores & aetatem exposisset. Causa hæc

Sacerdo-
 tes de fu-
 turis Nu-
 ptiis con-
 sulti.

C

cum-

cum primis fuit, ne parva manus Christianorum pollueretur aut quisquam eorum Gentilis conjugio vel Judæi aut hæretici macularetur, e qualibus matrimoniis multa futura incommoda prævidebant.

*Petere
maritum
a vidua.*

At cum pudor sequiorem præsertim sexum ab adeundo episcopo sæpe prohiberet, immo honor sacerdotii familiarem & promiscuum cum puellis congressum non permitteret, consultum est, ut virgines nupturæ *viduas* adirent & his animi sensa de futuris Nuptiis episcopo & clero deferenda exponerent. Hæ viduæ annos magis sexaginta natæ ob ætatem morumque gravitatem erant inter clerum & sexum sequestræ & quasi arbitraræ, ut pro affectu, quo matres erga filias feruntur, virginum nupturientium votis se faciles exhiberent & pro studio, quo erga Ecclesiam afficiebantur, fidei ac religioni consulerent, & Episcopi ac cleri sententiam de meditato Virginis matrimonio exquirerent atque hinc nata est vetusta loquendi formula, ab omnibus, ut censet Albaspinæus, hætenus neglecta: *Petere maritum ab Episcopo, a vidua &c.* cujus sensum ex jam dictis facile nemo non cognoscit. Ævo tamen Hieronymi hunc morem displicuisse animadverto. *Prædicator continentia*, ait S. Hieronymus Epist. ad Nepotianum, *Nuptias ne conciliet. Qui Apostolum legit dicentem: Superest, ut qui habent uxores, sint quasi non habeant; cur virginem cogit, ut nubat? Qui de monogamia Sacerdos est, quare viduam hortatur, ut sit digama?* Ita in Ecclesia quo pluribus encomiis Cælibatus fuit illustri, eo magis Nuptiæ fuerunt exosa adeo, ut ne consilia quidem in re nuptiali dare Sacerdotibus fuerit concessum. Martyrum ævo sic non erat!

*Nuptiæ
Christianorum
cum infidelibus
prohibite.*

Consensu a Sacerdotibus impetrato Sponsalia agebantur, circa quæ præsei ac primi Christiani varias cautelas adhibuerunt, in primis ne cum *Infidelibus*, Judæis vel Paganis contraherent. Testem & hic laudo Tertullianum, qui lib. de Monogamia cap. 7. *Nuptura*, ait, *in Domino debet nubere h. e. non ethnico, sed fratri, quia vetus lex admittit conjugium allophytorum*, ubi simul ostendit, ex Mosaica lege V. T. morem cum diversæ Religionis consortibus nuptias non contrahendum.

ortuna. Et lib. 2. ad Vxor. c. 2. *Nubere in Domino, quod vult Apostolus, est indubitato nubere Christiano, immo totius libri posterioris ad Vxorem scopus est, ut si continere a Nuptiis Secundis, viro defuncto vidua non possit aut nolit, saltem in Domino h. e. Viro Christiano nubat, idque non monet solum, sed & urget & jubet, immo (uti ex alatis constat) dicitis utriusque V. & N. T. confirmat. Sed & S. Cypriani Axioma est: *Matrimonium cum infidelibus non jungendum*, lib. 3. ad Quirin. cap. 62. quod scriptum sit: *Nolite jugum ducere cum infidelibus* 2. Cor. 6, 14. S. Ambrosius ex professo epistolam integram num. 70. lib. 9. ad Vigilium novellum Sacerdotem perscripsit, qua variis argumentis probat, indecorum esse, ut Christiani cum alienigenis sive Judæis sive gentilibus matrimonio copulentur.*

Hæc Nuptiarum cum infidelibus fuga octavo adhuc & subsecutus seculis fuit sancta. Hinc Irene Augusta filio Constantino concedere noluit, ut Cagani Ducis Scytharum filiam domum duceret ante, quam Sponsa fide Christi informata baptismum suscepisset, auctore Sigeberto ad A. 732. Et ut alterius quoque sexus exemplum addam, Filiam Regis Cantuariorum, cum Rex Nordanhumbria, Edvinus missis Legatis sibi desponderi peteret, responsum est *Virginem Christianam homini pagano desponsari non posse, ne Fides & Sacramenta caelestis Regis consortio terreni Regis, qui verum Dei cultum ignoraret, polluerentur*. Quæ cum Nuncii retulissent, renunciari fecit Rex Edvinus, se nihil fidei Christianæ, quam virgo coleret, contrarium facturum, immo permittitur, ut fidem cultumque suæ religionis cum omnibus, qui secum venissent, viris ac feminis, sacerdotibus & ministris Christiano ritu servaret; neque seipsum eandem religionem subituro recusavit, modo a viris prudentibus examinata sanctior & dignior inveniretur, quibus pollicitationibus inducæ Regina Virgo Edvino desponsata est domumque missa. Proinde spem saltem conversionis ad Christum factam esse oportuit ante, quam sponsalia cum exteris agerent.

*Nuptia
cum con-
sanguine-
is ince-
stis.*

Caverunt porro invicem Christiani, ne cum consanguineis in iis praesertim gradibus, quos Deus latis sub V. T. legibus Levit. XLIX. severe interdixerat, nuptias vel sponsalia inirent. Notorium est, quam graviter Apostolus in hominem incestum, qui novercam uxorem duxerat, invehat: *Omnino, inquit, auditur inter vos fornicatio & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem Patris aliquis habeat -- Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu jam ut praesens judicavi, eum qui hoc operatus est, vobis & meo spiritu in nomine D. N. I. C. congregatis cum potestate D. N. I. C. tradere hunc hominem Satanae in interitum carnis, ut spiritus sit salvus in die Domini* JESU I. Cor. V, I. Non jam vacat ARBOREM CONSANGVINITATIS, gradusque in linea ascendente, descendente, recta & collateralis juxta computum Juris sive Canonici sive Civilis referre. Vid. DECRETVM GRATIANI, Parte Secunda, Causa 35. Quaest. I. II. III. quibus de prohibitis inter consanguineos Sponsalibus & nuptiis ex SS. Antiqq. variisque Canonibus Conciliorum, responsis Pontificum, sententiis SS. Patrum prolixè agitur & hujusmodi nuptiæ in septimum usque gradum damnantur.

Disciplina Veterum circa Nuptias incestas.

Non possum quin praxin Vet. Eccl. circa INCESTAS NUPTIAS succincte proponam. In Concilio Herdenensi circa A. 525. ne cibum quidem cum his, qui incesta pollutione se commacularunt, quamdiu in detestando carnis contubernio perseverant, sumere Christiani jubentur, nec ita polluti in templis nisi Missæ Catechumenorum interesse permittuntur. In Concilio Agathensi nihil veniæ conjunctionibus incestis conceditur, donec separentur: Juxta Concilium Elibertinum ei, qui defuncta conjuge sororem ejus ducit, quinquennii penitentia imponitur, alibi uterque horum ad mortem usque a communione abstinere sunt coacti; in morte autem ex mera misericordia Viatico donati. Et ut in compendio rigorem veterum circa nuptias incestas spectes, Concilium Moguntinum profero, quo hæc sancita: *Si quis fornicatus fuerit, cum duabus sororibus vel noverca sua vel cum sorore sua vel cum amita*

amita sua vel cum matre sua vel cum filia patris sui & avunculi sui vel cum filia amitae suae fratris matertera suae vel cum neptis suae vel cum commatre aut filiola sua, quam de sacro fonte suscepit vel ante Episcopum tenuit, abstineat ab ingressu domus Domini per integrum annum eodemque (exceptis diebus dominicis & festis) solum pane & aqua & sale utatur, arma non ferat, osculum nullum præbeat, sacrificium, nisi pro viatico non sumat. Postea per sex annos ingrediatur quidem domum Dei, sed carnibus & vino & sicera minime utatur, nisi festis diebus (de armis vero, & osculo & sacrificio, uti supra dictum est) His completis per biennium carne quidem vescatur, sed ab omni potu, qui inebriare potest abstineat, vel si (ralem) potum biberit, minime carne vescatur, nisi primariis festis: de armis, osculo, sacrificio modum jam dictum teneat. Hinc usque ad obitum suum nisi prædictis festis, a carne abstineat, tres legitimas ferias omni hebdomade & tres quadragesimas in anno legitime custodiat (de armis vero, ut supra dictum est) & nunquam conjugio aliquo copuletur. Satis rigide!

Notetur, h. l. inter personas prohibitas cognatos quoque *De Nuptiis spirituales*, compadres & commatres, & ex baptismo ab his suis cognatos filios filiasque referri, sed in primitiva Ecclesia nusquam invenio spirituales cognationem inter matrimonii *spiritualium* impedimenta locatam. Primus nisi fallor, saltem unus ex primis, qui hæc Sponsalia vel tales nuptias irritavit, fuit Gregorius M. qui in Concilio Romano edixit: *Si quis commatrem spirituales duxerit, anathema sit!* Sed & hoc addidit: *Si quis Dei ancillam id est sanctimoniam in conjugio duxerit, anathema sit*, uti cum loquentem inducit Regino Prumiensis, Opere a nobis primum edito de Disciplina Veterum lib. 2. cap. 183. & seqq. ubi de nuptiis incestis ex SS. Antiqq. plura invenies. In eundem sensum Zacharias Papa ad Theodorum Episcopum Ticinensem rescripsit: *Pitacium nobis tua veneranda fraternitas obtulit, per quod sciscitari curasti, si liceat filio, cujus pater alterius filiam ex sacro baptisinate suscepit, susceptam i. e. spirituales ejus patris filiam (quod dictum CRUDELE est) in matrimonio accipere, quod apud te enormiter asseruisti contigisse. Sed bene tua*

tua sancta fraternitas compertum habet, quod Dominus praecepit per Moſen: turpitudinem patris tui vel matris vel ſororis non revelabis: turpitudinem enim tua eſt, cum ergo a propria conſanguinitate jubeamur abſtinere, multo magis a ſpirituſuali Patris noſtri filia, omni excuſatione poſita ſub nimia diſtinctione nos cavere convenit, ne in iram divini examinis incidat, ſi quis tali facinore miſtus minime reſtrinxerit frena luxuria. Unde & omnes omnino cavendi ſunt a tali ſceleris commixtione, ne in perpetuum pereant, ſed hunc qui hujus pernicioſa temeritatis auctor anima ſua ſalutem deſpiciens, impiſſimo ſe miſcuit matrimonio per omnia fraternitas tua ſeparare ſtudeat & poenitentia digne ſubmittere, quatenus animam ejus ab aeterna damnatione erutam lucreris.

Sententia
Noſtrati-
um.

Audi B. Lutherum: Die Verſach die Ehe zu wehren / ſo da iſt geiſtliche Freundschaft / als wenn ich ein Mägdelein aus der Tauff hebe / ſo kan weder ich noch mein Sohn / Sie oder ihre Mutter oder ihre Schweſter zur Ehe nehmen / es ſey denn weidlich Geld da / das iſt lauter Narverck vnd Affenzen nur umb geldes willen und die Gewiſſen zu verwirren erdacht. --- Drum laß das Narverck fahren und wann du wilt / ſo nimb zur Ehe / Gott geb es ſey Bevatter / Pate / Bevattern Tochter / Schweſter oder wie ſie ſind und halte dieſe Geldſüchtige Verſach für nichts. Tom. 2. Jen. Germ. Vom ehelichen Leben. Conſentit Chemnitius parte 2. Exam. Concil. Trid. de Matrim. Quod cognatio ſpirituſualis (inquit) Matrimonium vel contrahendum vel jam contractum dirimat & SCRIPTURÆ & VERÆ ANTI-QUITATI prorsus ignotum eſt. Alias enim inter Chriſtianos nullum poſſet conſtare matrimonium, quia omnes ſumus fratres & ſorores in Chriſto. De civili tamen jure ſimiliter ea perſona omnimode ad nuptias venire prohibetur, quam aliquis ſive alumna ſit nec ne de SS. baptiſmate ſuſcepit. L. Si quis. Cap. de Nupt. Jure Provinciali in Ducatu Lüneburgenſi idem obſervatur. Ita enim habet Ordinatio: Es ſoll keiner die / ſo er aus der Tauffe gehoben / zur Ehe nehmen. Vid. Obſervata D. D. Hahnii ad lib. XXXIII. Dig. Tit. II. Verum non inde hoc eſt, quod Jus divinum aut naturale has nuptias condemnet, ſed quod in

in tanta nupturientium copia decorum videatur, susceptorem a suscepta (licet nulla inter hos sit sanguinis reverentia) abstinere, quod susceptores loco Parentum censeantur. Deinde civiles hæc prohibitiones ad solum susceptorem & susceptam vel susceptricem & susceptum sunt restrictæ; at jure pontificio ad novem personas extensæ. Vid. C. Martinus C. Tua nos &c.

Non possum, quin h. i. sanctissimos Martyres primos-^{Calumniæ} que christianos, quos ethnici de INCESTIS NUPTIIS accusa-^{de Incestis} runt, a calumniis vindicem: Cum Salvator CHARITATEM, ^{Nuptiis} quæ est universæ Legis impletio, postremis tabulis sancte ^{Vet. Christi-} commendasset eamque discipulis quasi Testamento legasset ^{fiano-} ^{rum.} dicens: *Mandatum novum do vobis, ut alii alios diligatis, sicut ego vos dilexi!* Joh. XIII. 34. primi christiani ad exprimentum charitatis suæ ardorem arctissimis mutæ societatis nominibus se invicem, æquales suos fratres & sorores, majores natu honoris ergo patres & matres, minores filios & filias appellarunt, quos cum ethnici invicem connubere cernerent, blanda illa vocabula, christiani amoris tesseras in geminam calumniam rapuerunt: Nam (1) cum inter ethnicos puellæ blandientes amafios suos cum quibus consueverant, fratres; & vicissim juvenculi amicas suas, cum quibus colludebant, sororculas vocarent, primis Christianis eadem hæc nomina *pie* usurpantibus; malitiose fuit impactum promiscuam illos Venerem nuptiis abjectis spargere, quam pudendam calumniam haud leviter auxit impuritas Simonitarum, Nicolaitarum, Carpocratianorum, Gnosticorum &c. qui Christianos se professi indifferenter feminis utebantur spretisque venerandis nuptiis in promiscuo concubitu ipsa sacra collocabant. Alii 2) Christianis, sanctissimis illis, quibus indignus erat orbis, œdipodios concubitus vel nuptias incestas affixerunt, quod in Ecclesia frater eam, quam sororem; filius eam quam matrem dixisset, duceret uxorem, quæ non minus atque alia putida mendacia (v. gr. quod Christiani *infanticida* & *antropophagi* essent, Sacerdotum *genitalia* vel Solem ad-

adorarent, caput asini venerarentur &c.) cursum propagandæ Ecclesiæ plurimum sufflaminarunt, & vix per Apologeticos ejus ævi a Tertulliano, Justino, Athenagora, Minutio Felice aliisque comprimi potuerunt.

Polygamia Simultanea in V. T.

Præterea fas non fuit, nisi *unum cum una* desponderi aut matrimonio conjungi, adeoque hæc lex fuit Veteris Ecclesiæ: *Plures ne simul ducantur, sed una tantum*, quod Deus in Paradiso (cum primum hominem de terræ gleba formasset, Evamque de ejus latere eductam matrimonio illi locasset) constituisset, ut duo (non tres quatuorve) in carne una essent; a quo primævo instituto primus deflexit impius Lamech ductis duabus uxoribus Gen. IV, 19. quem postea, Deo quasi connivente (ut sic loquar) immo approbante plurimi sunt imitati, inter quos Patriarchæ, ipse fidelium Pater Abraham ac Reges cetera pientissimi, præsertim Sapientissimus mortalius Rex Salomo, cujus conjuges simul ac semel septingentæ ac concubinæ erant trecentæ. Res supra fidem, nisi Sacer codex adfirmaret 1. Reg. XI, 3. in quem locum Nicolaus de Lira: *Iosephus, Antiquitatum Judaicarum scriptor dicit, quod Regina fuerint septuaginta ideoque dicendum videtur, quod septuaginta erant principales aliis, & illas tantum numerat Iosephus: Vel aliter potest dici, quod Scriptura hic numeret domicellas & seripientes assistentes uxoribus Salomonis (gynecæum regium) & sic de septingentis hic numeratis septuaginta erant uxores ac Regina, cetera autem earum domicelle. Si quis autem velit sequi textum, prout sonat, potest dicere, quod Salomo ad tantam carnalitatem pervenerit, ut frequenter de novo virgines habere vellet, sicut habetur in libello Ester de Rege Ahasvero, quod qualibet die habebat unam & qua ingrediebatur vesperi, egrediebatur mane nec habebat licentiam revertendi ad Regem, nisi Rex eam ex nomine vocasset, & secundum hunc modum numerus Reginarum infra duos annos multiplicari potuit, usque ad septingentas.* Hæc Liranus, S. Augustinus, quia mos erat, polygamiæ simultaneam in V. T. crimen fuisse negat.

Tertullianus l. 1. ad uxorem id factum ait, ut esset, quod nova

nova lex rescinderet; at lib. de Exhortatione castitatis Polygamiam antiquæ legis, nova lege compressam, olim variis rationibus obtinuisse adfirmat: *Sed & benedicti, inquis, Patriarchæ non modo pluribus uxoribus, verum etiam concubinis conjugia miscuerunt. Ergo propterea nobis quoque licebit innumerum nubere. Sane licebit, si adhuc typi, futuri alicujus sacramenta supersunt, quos nuptiæ tua figurent, vel si etiam nunc locus est vocis illius, crescite & multiplicamini, id est, si nondum alia vox supervenit, tempus in collecto esse, restare, ut qui uxores habent, quasi non habentes agant. Vtique enim continentiam indicens, & comescens concubitum, seminarium generis, abolefecit crescite illud & multiplicamini. Ut opinor autem, unius & ejusdem Dei utraque pronuntiatio & dispositio est, qui tum quidem in primordio sementem generis emisit indultis conjugiorum habenis, donec mundus repleretur, donec novæ disciplinæ materia proficeret, nunc vero sub extremitatibus temporum compressit, quod emiserat; & revocavit, quod indulserat, non sine ratione prorogationis in primordio & repastinationis in ultimo.*

Tres rationes polygamie simultaneæ vetustissimus Patrum reddit, prima est, ut typi essent futurorum. Sic digamia Abrahamæ typus erat Synagogæ per Agar; & Ecclesiæ per Saram denotata, interprete Apostolo Gal. IV, 22. Conf. s. Ambr. I. I. de Abrahamo. Ratio secunda, ut mundus repleretur, maxime vero Abrahamæ genus multiplicaretur. Tertia, quod initia laxanda, & nuptiarum cura inprimis olim habenda, & nubendi licentia proroganda esset, cum *carnalis successio carnisque infirmitas prædominaretur*, at in N. T. cum Christus suo Spiritu gratiæ filios efficit & abundans est gratia, continentia commendatur, concubitus si non omnino potuit aut debuit comesci, saltem fuit moderandus & seminarium nuptiarum ad unas nuptias vel ad monogamiam (de simultanea loquor) restringendum. Tertulliano hac in parte plerique Patres consentiunt, sed secunda ratio nobis optima videtur.

Sub initia nascentis ecclesiæ licet mundi redemptor ad

h

pri-

Polygamia simultanea in primis Christianis tolerata.

primigenium institutum nuptias revocasset, Matth. XIX, 4. Polygamia tamen simultanea in primis quoque Christianis aliquandiu fuit tolerata nec subito abrogari commode potuit, quod multi e Judæis atque ethnicis conversi plures uxores secum adferrent, quos in conjugio turbandos Apostoli non duxerunt, lege tamen fixa, ut qui polygamus esset, Doctoris munus in Ecclesia non subiret. Hinc S. Paulus inter episcopi & diaconi requisita collocat, ut sint *unius uxoris viri* 1. Tim. III, 2. & 12. Idem a presbyteris requirit Tit. I, 6. quo ipso digami h. e. duas *simvl* uxores habentes ab episcopatu vel presbyterio immo a diaconia excluduntur. *Ejusmodi Christianos*, scribit B. Calixtus, *sive pluribus uxoribus eodem tempore consuescerent, quod alicubi forte varius; sive quod ubique frequens, uni quidem cohabitarent, alteram vero per repudium a se anovissent, episcopatu abaret Apostolus.* Et paulo post: *Satis erat conversos in matrimoniis, cum quibus ad Christum venerant, relinquere, quam medicinam, que morbo perniciosior esset adhibere. Tales bigami & polygami quamvis a professione fidei & religionis Christiana non prohiberentur, & in catibus fidelium tolerarentur, ad sacrum tamen ministerium, quod omni crimine & scandalo vacare oportet, admitti non debuerunt.* Hoc est, quod dicit Apostolus: *VNIUS VXORIS MARITVM.* In Tract. de Conjugio Cleric. p. mihi 45.

Bigamia simult. Inter Christianos lege olim sancita.

Paulatim vero temporumque progressu polygamia simultanea omnis ab Ecclesia fuit proscripta adeo ut hodie inter adulteria & capitalia crimina plurimum simul uxorum copula a plerisque Christianis (de Judæis, Turcis Paganis sermo hic nullus: *quid enim ad nos, qui extra sunt?*) re- censetur. Notanter dixi de *PLERISQUE* Christianis. Certe quarto adhuc seculo Valentinianus Senior Imperator licentiam duarum simul uxorem publica lege concessit, Princeps cetera orthodoxus, pius & iustus, quod qua ratione sit factum, Socrates lib. IV. Hist. Eccl. c. 26. h. m. refert: *Fuit, inquit, Valentinianus Junior ex Iustina natus, quam Pater ejus Valentinianus Senior priori conjuge Severa adhuc vivente duxerat id- que*

que tali de causa. Justus, Pater Justina, sub Constantio Cesare Praefectus Picena provinciae in somnis videre sibi videbatur, purpuram Imperatoriam e dextro suo latere veluti partum prodiisse, quod cum aliis narrasset, tandem ad aures Constantii fuit perlatum. Constantius e somnio augurabatur fore, ut ex Justo Imperator nasceretur, ideoque missis ministris justum fecit occidi. Justina Filia Justi parentibus orba lapsu temporis Severae Conjugi Valentiniiani senioris, innotuit, quae crebro cum virgine Justina fuit conversata, eoque inter has duas familiaritas crevit, ut iisdem pariter balneis lavarentur, Egressa balneo Severa, virginis Justina insigni forma mirifice capta ad maritum Imperatorem perrexit & virginis sibi in balneo perspecta decorem supra modum commendavit, dictitans, pulchritudinem ejus admirabilem esse, & seipsam, licet aque femina esset, forma adeo venusta vehementer oblectari. Imperator conjugis suae commendatione inductus de Justina in uxorem duenda consilium inivit, Severa, de qua Gratianum susceperat, neutiquam repudiata, quod ne vitio sibi daretur, legem tulit, ut CUIQUE VOLENTI LICERET DVAS VXORES LEGITIMAS HABERE, eamque legem in singulis civitatibus promulgavit. Lege lata ipse Justinam uxorem duxit, ex qua Valentiniianum juniorem (postea Imperatorem) & tres filias procreavit, quarum duae in perpetua virginitate constiterunt, tertia Theodosio magno nupsit. Haec Socrates. At non videtur haec lex altas in Ecclesia radices egisse, sed in herba, quod dicitur, periisse. Neque enim sectatos veteres Christianos hanc legem uspiam invenio.

Cetera memini, ABASSINOS, Christianos in Aethiopia *Polyg-*
sub Presbytero Johanne, uti vulgo loquuntur, quorum im- *mia si-*
perium inter maxima & potentissima orbis connumeratur, *mult. ho-*
in hunc usque diem polygamos & plurium uxorum, si ve- *dic inter*
lint, maritos fieri, nec propterea panis civilibus ullis substa- *Abassinos.*
re, sed in Republica tolerari, verum in Ecclesia ab ingressu
templorum & a communione Sacrorum eos abarceri, donec
ceteris dimissis (quod levi de causa licet) unam solum reti-
neant. Verba ex Itinerario Aethiopiae Alvaresii a Jo. Bapt.
Rhamnufio in teutonicam linguam conversa quoad praesens
D 2 hac

hac sunt: Es ist gebräuchlich / weil viel Weiber alda / daß die
 Reichen vermögſamen Leute zwey oder drey Weiber nehmen /
 welches ihnen vom Könige und der Weltlichen Obrigkeit wird
 vergönnet / obs schon in der Kirchen verboten ist / denn alle / die
 mehr als ein Eheweib nehmen / dürfen nicht in die Kirche kom-
 men / werden auch nicht zur Communion oder einigen Sacra-
 menten gelassen / sondern man hält sie vor excommuniciret und
 als verbannete. Wie wir im Flecken Barna lagen / war ich
 und mein Vetter bey einem zur Herberge mit namen Ababitay/
 der hatte drey Weiber / die wir alle gesehen und gekant / die uns
 auch in Ehren viel Freundschaft erzeiget / der sagte / er hätte mit
 ihnen sieben vnd dreißig Kinder gezeuget / und wehre deswegen
 von niemand besprochen / allein daß man ihn weder in die Kir-
 che noch zum Sacrament wolte lassen. Aber ehe wir aus dem
 Lande zogen / hatte er zweyen Weibern urlaub gegeben vnd nur
 eine behalten / nemlich die er zuletzt genommen / darauf ward er
 flugs zum Sacrament wieder gelassen / und durfte wieder zur
 Kirchen / als ob er vor niemals mehr als ein Eheweib gehabt
 hätte. Interim apud eosdem Abassynos is, qui duabus ux-
 oribus cohabitavit, licet altera sit dimissa aut defuncta, ad Sa-
 cros ordines non admittitur, teste eodem Alvarez, qui su-
 periori seculo per sexennium cum legato Regis Portugallia:
 in his regionibus vixit. Fama fert comitem fuisse a Glei-
 chen / qui auspiciis Muhammedanae mulieris a captivitate
 Turcica liberatus, cum domi conjugem vivam reperisset, a
 R. Pontifice dispensationem obtinuit, ut cum pristina conju-
 ge hanc, quam e Turcia retulerat, uxorem retinere sibi li-
 ceret, in cuius tamen historiae veritatem inquirere nunc non
 vacat.

*Consensus
 Paren-
 tum in
 Sponsali-
 bus Vete-
 rum re-
 quisitus.*

Nec minus operam pii veteres dederunt, ut Sponsalia
 aequae ac Nuptiae cum consensu Parentum agerentur, quod
 iam Tertulliani aeo in Ecclesia sanctum fuisse haec viri ver-
 ba docent: NEC IN TERRIS FILII SINE CONSENSU PATRUM
 RITE AC IVRE NUBUNT. Lib. II. ad uxorem, quo ipso de-
 clarat novos Sponsos obstrictos, ut ad Parentes accedant an-
 te,

te, quam nubant, suasque voluntates ab iisdem confirmari petant. Illustre hujus rei exemplum Honorius Imperator præbuit, quem in causa nuptiali Poëta loquentem inducit:

*Non rapio præceps aliena fœdera tædæ,
Sed quæ Sponsa mihi pridem PATRISQVE relicta
Mandato --- ---*

Pervulgatum est & Juri Canonico insertum Evaristi Papæ A. C. 112. Decretum, cujus quidem Auctor incertus, auctoritas tamen antiqua: *Aliter legitimum non fit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem habere videntur, & a quibus custoditur, uxor petatur & a PARENTIBVS & propinquioribus sponsetur & legibus dotetur & suo tempore sacerdotaliter, ut mos est (NB Ritus in nuptiis veterum) cum precibus & oblationibus a sacerdote benedicatur, & a paranympis, ut consuetudo docet, custodita & sociata a proximis congruo tempore petita legibus detur ac solemniter accipiat & biduo vel triduo orationibus vacent & castitatem custodiant. --- Ita peracta, legitima scitote esse connubia; aliter vero præsumta, non conjugia, sed adulteria vel contubernia vel supra aut fornicationes potius, quam legitima conjugia esse ne dubitate, ut legere est in Decreto Gratiani Causa 30. qu. 5. cap. 1.*

S. Ambrosius laudat quidem Sisynnium, quod filio ignoverit, qui inconsulto Patre nuptias contraxerat, agnoscit tamen filium ita nubendo peccasse, quod Patris consensum in re nuptiali præstolari omnino debuisset: *Fuit, inquit, quod succenseres filio, sed fuit etiam, quod remitteres.* Et paulo ante: *Pulcre ita gestum, quia JUSTA INDIGNATIO fuit: malo enim CULPAM fateri, ut paterna indulgentia plus lauderetur.* Novæ quoque nuptæ auctor est, ut consensu soceri indepto viæ laborem excipiat & ad Socerum reconciliatum pergat, commodius habernatura non solum in hospitio, sed & affectu paterno, cum indignationi gratia jam successisset. Epist. 43. Nisi S. Ambrosius consensum Parentum in nuptiis liberorum reverenter habendum statuisset, non erat, quod tam sollicitè pro filio, qui Patre non consentiente uxorem duxerat, deprecaretur.

Diserte idem Vir ἀμβρόσιος lib. I. de Abrahamo cap. ult. Honorantur Parentes Rebecca muneribus, consulitur puella non de sponsalibus (illa enim IUDICIUM PARENTVM expectat: non est enim virginis pudoris eligere maritum) sed jam desponsata viro de perfectionis consulitur die, nec immerito dilationem non attulit. Jure etenim properare debuit ad maritum. Vnde illud Euripideum, quod mirantur plerique, unde translatum sit, manifestum est. At enim in persona mulieris, quæ tamen maritum volebat relinquere & alias petebat nuptias. Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατρὶς ἐμὸς μέγιστος ἔχει κ' οὐκ ἐμὸν κήσειν ταδε, hoc est, Sponsaliorum meorum Pater meus curam habebit. Hoc enim meum non est. Ergo quod ipsi philosophi mirati sunt, servate virgines. Mulier etiam, si qua amisso cito marito adolescentula laqueum infirmitatis timet incidere, si vult, nubat in Domino, hoc est, ELECTIONEM MARITI PARENTIBVS DEFERAT, ne appetentiæ procacioris existimetur auctor, si ipsa de nuptiis suis electionem sibi vindicet, quæ D. Ambrosii elegans sententia Juri Canonico inserta, Causa 32. q. 4. c. 13.

Similiter Concilium Carthag. IV. jubet, ut sponsus & sponsa cum benedicendi sunt a Sacerdote, Ecclesiæ a PARENTIBVS in signum consensus eorum offerantur. Leo M. qualis, inquit, uxor esse debeat, quæ habenda est secundum legem, virgo casta & desponsata in virginitate & dotata legitime & a PARENTIBVS tradita & a sponso & paranymphis accipienda & ita secundum legem & evangelium publicis nuptiis in conjugium liquide sumenda &c. quod dictum itidem corpori Canonico inditum, Causa 30. de nuptiis glandestinis qu. 5. c. 4. & 5. Videtur in Vet. Ecclesia mos fuisse non copulandi novos sponfos, nisi Parentibus, si qui superessent, presentibus suæque præsentia consensum publice coram Ecclesia contestantibus, contra quem laudatissimum morem hodie Ecclesiarum ministri graviter peccant, qui copulam sacerdotalem turpiter prostituunt, dum vagabundos quosvis parentum consensu inrequisito, spe alicujus lucelli copulant. Nec mirum ab Ecclesia prisca consensum Parentum tam sancte in nuptiis requisitum, cum vel ethnici ex lumine naturæ idem facien-

faciendum cognoverint. *Impares nuptiæ*, scribit Apulejus l. 6. *vel in villa sine testibus* & PATRE NON CONSENTIENTE facta legitima non videntur. Sed de hac re Canonistæ, & Jcti §. de ritibus nuptiarum & C. de Nuptiis consulantur.

Neque vero id ita accipias, quasi solo Parentum consensu nuptias aut Sponsalia agere fas olim fuerit. Absit! In primis Veteres de ipsorum CONTRAHENTIUM CONSENSU (horum enim res agitur) sollicitos invenio. In ipsis SS. cum Rebecca Pater & Frater cum servo Abrahami de nuptiis Rebecca tractarent, virgo advocabatur, dicente Laban: VOCEMUS PVELLAM ET EJVS VOLVNTATEM INQVIRAMVS! Gen. XXIV, 57. Factum hoc Veneranda Antiquitas pie imitata est. Sufficiat, scribit ad Bulgaros Nicolaus Papa, secundum leges solus consensus eorum, de quorum conjunctionibus agitur, qui consensus si in Nuptiis solus forte defuerit, cetera omnia etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur. *Causa 27. q. 2. c. 2. quod ne supra dictis, quibus non solum consensum contrahentium ad nuptias sufficere, sed & Parentum consensum conquiri diximus, contrarium quis existimet, expresse additur, sufficere quidem sponsorum vel candidatorum matrimonii consensum, sed SECVNDVM LEGES: Hæ vero, ut probavimus, Parentum æque ac contrahentium consensum coëxigunt. Tam necessarius porro hic partium contrahentium consensus olim habitus est, ut hoc uno absente Sponsalia nulla, nullæ nuptiæ fieri potuerint. Recte iterum Nicolaus Papa: Vbi non est consensus utriusque, ibi non est conjugium. Ergo qui puris dant puellas in cunabulis & e converso, nihil faciunt, nisi uterque puerorum, postquam venerint ad annos discretioris, consentiant. Causa 30. q. 2. c. 1. His gemina habentur C. Tuas dudum, de Sponsa duorum; & C. unico de SPONSALIBVS IMPVBERVM.*

Vana autem & primis Ecclesiæ seculis inaudita est Rom. Pontificis, Stephani arrogantia, qui data ad Carolum M. episcopi ostendere satagit, sine Papali consensu Regibus Francorum haud licere extra suam gentem uxores ducere, eoque prætextu

*Consensus
Contra-
hentium
necessa-
rius.*

*Consensus
Pape in
Nuptias.*

textu Sponsalia, quæ Carolus cum virgine Lombardica inie-
rat, temerario ausu rescidit; quasi vero non sit cuivis, adeo-
que Regibus etiam Franciæ liberum uxores, undecunque ve-
lint (modo ne publica honestas lædatur) accipere, nisi Roma
consensus petatur. Scio quidem in Vet. Eccl. receptam,
ut primi Christiani inconsultis sacerdotibus nuptias temere
non agerent, quod supra testimoniis Veterum confirmavi-
mus. Sed hoc omne spontaneum erat eaque causa inductum
ne qua puella aut adolescens cum infidelibus aut hæreticis
per errorem conjunctus animæ jacturam nuptiis male con-
sultis faceret. Sed lege publica nunquam hic mos κατ' ὄλιγ
fuit in usu, qui tamen publico bono salubriter olim, fateor,
obtenuit (2) præteritis ordinariis Sacrorum ministris, trans
alpes missum Romaque a Pontifice exteros nupturos con-
sensum petiisse, nulla nos docet antiquitas. Politicum in
facto illo Stephani videtur strategema subesse; metuebat
scil. Papa, ne Lombardis & Francis conjugio unitis, Vnio il-
la τῆ παποκαισαρῆα, cujus jam eo ævo fundamenta Pontifex
struxit, fraudi ac detrimento esset.

His, quas ordine exposui, cautelis circa sponsalia ob-
servatis, puta ne cum infidelibus aut confanguineis, ne in-
consultis Sacerdotibus, aut invitis Parentibus, ne cum pluri-
bus simul contraherent, &c. liberum fuit, qualemcunque du-
cere sive nobilem sive pauperem sive opulentam, sive illiba-
tam sive ψευδοκόρην, vel meretriculam (quales nuptias Jus
Canonicum *Operibus Misericordiæ* accenset) sive vetulam sive
juvenculam, sive deformem sive formosam sive virginem sive
viduam &c. Interdum pauperulæ puellæ Magnorum Prin-
cipum, Regumque & Imperatorum thalamos sunt ingressæ,
quod vel ex Sacris exemplo Reginæ Esther constat, quæ pa-
rentibus orba, e captivis Judæis, populo gentibus inviso de-
lecta potentissimi Monarchæ Ahasveri conjux fieri dotibus
animi ac corporis emeruit.

*Pauperes
Nuptiis
evecti.*

Similem in modum Constantinus Orientis Imperator
sub seculi (XI) primordia filio suo Romano puellam, formæ
qui-

quidem tam eximīæ, ut *natura miraculum* vocaretur, sed humilis, imo fordidi generis (ex cauponibus enim oriunda ferebatur) desponsavit, quæ cum olim *Anastasia* vocaretur, Imperatori nupta *Theopbanonis* nomine, quod divinus ex ejus vultu splendor emicaret, fuit insignita, teste Zonara, Tom. III. Annalium. Eodem seculo Vdalricus Rex Bohæmiæ (Libusam Reginam Bohemiæ, quæ rustico Primislao nupsit, huc non refero ne infidelium conjugia cum Nuptiis Christianorum, quas hic tradere animus est, confundam, sed) Vdalricus, inquam, Dux Bohemiæ Christianus, dum ex venatione ad aulam revertitur, in via publica virginem rusticam vestimenta lavantem, Bocenam intuetur, quam ob egregiam pulchritudinem, sermonis suavitatem moresque castissimos invitis Consiliariis matrimonio sibi jungit, memorante Bonfinio l. 2. Decadis 2. Ita per illustria conjugia pauperes sæpe de terra levati, eundem cum Regibus thorum subierunt, in quibus Davidicum illud impletum: *Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat & humilia respicit in cælo & in terra? Suscitans e terra inopem & de stercore erigens pauperem, ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.* Ps. 113. 8. Tam admirabilis certe conjunctio singularem Dei circa Nuptias Providentiam arguit, unde natum vulgare illud:

FIVNT CONNVBIA FATO!

Fato, non Stoico vel absoluto Dei decreto, sed Deo, salva arbitrii humani libertate animos futurorum conjugum disponente, quod Germani hoc rhythmo efferunt:

Kein Ehe wird auf Erden vollbracht

Sie ist zuvor im Himmel bedacht.

Quod ad *Ritus Sponsaliorum* attinet, hos inter mos dandi *De arribis Sponsalium* ARRHAS SPONSALITIAS eminet, quales adhuc in fidem & confirmationem Sponsaliorum dari solent. De civili quidem ^{iii.} jure sponsus subarrhate sponsam, at non vicissim sponsa ad arrhas sponso dandas tenetur, quod ex Gratiani, Valentini aliorumque Christianorum Impp. sanctionibus constat, videturque idem mos jam in V. T. solennis: nam Genes.

XXIV, 53. Eleazar Isaaci pararius & proxeneta γαμήλια aurea & argentea arrhæ loco distribuisse legitur, & adhuc inter Judæos stricte observatur, ut sponsus det arrhas sponsæ, non autem contra, unde in præceptis affirm. 48. Rabbinæ dicunt: *initianda est uxor ducenda vel pecunia vel scripto idque faciendum coram testibus, subarrhatio autem fieri potest dimidio scilo; hodierna tamen Christianorum consuetudine etiam sponsa dat arrhas sponso.*

De Arrha Ad hunc subarrhandi morem Apostolus respicit, eum-
Spiritus 2 que ad mysticum Conjugium Christi cum fideli anima ele-
Cor. 1, 22. ganter accommodat, dum a Christo ARRHABONEM SPIRITVS cordibus nostris immissum docet II. Cor. 1, 22. Arrhabo proprie dicitur pars pretii, quæ sub initium contractus persolvitur, ut fides fiat de residua quoque summa certo persolvenda. Germ. das Angeld eines Kauffs. Latinus quidem Interpres pro arrhabone *pignus* vertit, sed non satis vim vocis expressit: *Arrhabo* enim (scribit B. Hieronymus Comment. in Eph. 1.) *futurae emtioni quasi quoddam testimonium & obligamentum datur, pignus vero h. e. ἐνέχυρον pro mutua pecunia deponitur, ut cum illa reddita fuerit, reddenti debitum pignus a creditore reddatur.* Hinc prisca Patres primitias sanguinis, quas Servator in circumcisione profudit, ARRHAM REDDEMTIONIS apposite vocant. Sed in re nuptiali, cum desponsatio itidem sit quidam quasi contractus, vox arrhabonis vel arrhæ ad dona, quæ in argumentum promissi matrimonii dantur, fuit apte translata, & sane rectius sponsalitia hæc munera dicuntur arrhæ, quam pignora, quod secutis nuptiis in donationem propter nuptias imputentur. Huc digitum intendens Apostolus Christum & Ecclesiam Sponso certo futurarum jam dederint, Christus quidem arrham sui Spiritus; Ecclesia Christo arrham assumptæ carnis ultro citroque dederint, quibus mystica hæc Sponsalia peracta, donec (quod Deus faxit propediem!) Nuptiæ Agni in æterna Gloria consummentur. Pulcre Tertullianus lib. de Resurrect. Carnis cap. 51.

51. *Christus sequeſter Dei & hominum appellatus ex utriusque par-
eis depoſito commiſſo ſibi carnis quoque depoſitum ſervat in ſemetipſo*
ARRHABONEM TOTIVS SVMMÆ: *Quemadmodum enim nobis ar-
rhabonem Spiritus reliquit; ita a nobis arrhabonem carnis accepit,
& vexit in cælum, pignus totius ſummæ illic aliquando redigenda.*

Ad arrhas ſponſalitiſ inprimis referendus ANNVLVS, *Annulus
Pronubus.*
quem pignoris loco in ſponſalibus ſponſus olim dare aut
mittere ſponſæ ſolebat. Tertullianus eundem veniſte *pro-
nubum* dixit. In Apologet. Cap. VI. *Circa feminas, inquit,
etiam illa majorum inſtituta ceciderunt, quæ modeſtia, quæ ſocieta-
ti patrocinabantur, cum aurum nulla norat, præter unico digito,
quem ſponſus oppigneraffet PRONVBO ANNULO. Eo ſponſus
non ſubarrhabat tantum virginem, ſed & jus in res domesti-
cas ei conſignabat, docente Clem. Alexandrino l. III. Pæda-
gogi ſui cap. XI. Dat eis, inquit, ANNVLVM AVREVM, nec
eum quidem ad ornatum, ſed ut ea obſervent, quæ domi digna ſunt,
quæ cuſtodiantur, propterea quod ſervanda domus cura ad eas per-
tineat. Addit ibidem: Quæ autem aurum geſtant mulieres,
mibi videntur timere, ne ſi quis aurum ab eis abſtulerit, exiſti-
mentur ancilla, ut qua non ſint ornata, quia non omnibus olim
conceſſum geſtare annulos aureos, ſed ingenuis duntaxat,
ſervis vero & libertis jus annulorum non fuit.*

*Ferreum olim annulum eumque ſine gemma ſponſæ ſua Annulus
ætate mitti conſueviſſe, autor eſt Plinius lib. 33. Nat. Hiſt. ferreus
Cap. 1. Etiam nunc, ait, ſponſæ annulus ferreus mittitur iſque an auro-
ſine gemma. Gemma aberat, verba ſunt Magni Scaligeri lib. 3.
de Re Poëtica cap. 101. ut rei deſcriberet ſimplicitatem. Mate-
ria annuli ad conſtantiam ſpectabat, forma ad perpetuam
devinctionem. Ferreum annulum? Atqui Tertullianus &
Clemens Alexandr. locis jam productis aureo annulo virgines
deſponſatas referunt. Vulgo hanc évayſic Pôveicav ſic tollunt,
ut Plinium exiſtiment, ad rudia illa & priſca ſecula & ad
antiqui victus parſimoniam frugalesque veterum mores re-
ſpexiſſe; at hos SS. Patrum Duumviros luxum ſui ſeculi
auro ac gemmis ſuperbientis denotaſſe. Verum obſtat, quod
Pli-*

Plinius exerte de suo ævo loquatur. Id enim docet vocula: ETIAMNUNC! Vixit autem Plinius vix uno ante Tertullianum seculo. Vterque post N. C. ille seculo Primo exeunte, hic seculo Tertio inchoante, sed jam Plinii ævo, immo ante Plinium Romæ tantus erat luxus, ut vel ex auribus matronæ quædam tot margaritas vel uniones suspenderent, quarum valor censum equestrem adæquare imo superare potuisset. Hinc Seneca, Cap. 17. de Vita Beata: *Quare uxor tua locupletis domus censum auribus gerit?*

Matrona incedit census induta nepotum.

Itaque si Plinii ævo ferreus annulus sponsæ missus, non certe rudia vel frugalia secula, quibus auri copia nondum erat designat. Vtri credemus, an Plinio, qui ferreum; an Tertulliano & Clementi, qui aureum pronubum annulum dixere? Placet nobis conciliatio Junii Notis ad Tertullianum: *Sponsus, ait, duos annulos sponsæ dabat, aureum alterum, quo velut arrha sponsam sibi despondit eamque de Nuptiis propediem futuris securam præstitit, & hunc Tertullianus pronubum vocat; alterum ferreum gemmaque carentem seu symbolum tuis exætas. Sponsus ad domum sponsæ mittebat; perinde ut hodie novi sponsi duos sibi invicem annulos donant, alterum quo primum desponsantur, alterum (den Erwring) quo in facie Ecclesiæ copulantur.*

*Luxus
circa an-
nulos.*

Veteri ergo ævo unus ex auro annulus Virgini dabatur, quo sponsaretur, postea vero digitos annulis pluribus onerantur dicam, an ornarunt, immo & gemmis exquisiti splendoris auctoritatem auro conciliarunt, quo refert illud Cypriani de Bono Pudicitia, ubi digitos auro onustos reprehendit: *Cum digiti, inquit, tali auro onerati nec intrare possunt, nec egredi, utrum usus exposcitur, an patrimoniorum inanis pompa monstratur?* Solebant porro sponsales vel nuptiales annulos certo insigni aut hieroglyphico notare, quem morem Clemens Alexandr. lib. 3. Pædag. ostendit: *Sint nobis (ait) signacula, columba, piscis, navis, quæ celeri cursu a vento fertur, vel lyra musica, quæ usus est Polycrates, vel anchora, quam insculpebat Se-
lencus.*

leucus. Si sit piscans aliquis, meminerimus Apostoli & puerorum Insignia qui ex aqua extrahuntur; sed idolorum facies annulis imprimenda non sunt, quibus vel minimum attendere prohibitum est, sed nec ^{rum}ensis aut arcus iis, qui pacem prosequuntur, nec poculi iis, qui sunt moderati & temperantes. Inprimis apud Christianos obtinuit, ut pronubo annulo signum Fidei, quod est hieroglyphicum mutui fæderis ac concordiaë insculperetur, idque præ se tulerunt dextra utrinque conjunctæ, quasi dato annulo dicerent: *En dextra fidesque!* Porrectione autem dextra veteres non Christianos tantum, sed & Judæos & gentiles fidem spondere solitos notum est. Vide plura de his apud Baronium Tomo 1. Annal. Eccl.

Digitus, quem pronubus annulus exornabat, in sinistra Annulus manu minimo erat proximus, quod e Christianis Dd. Isido- pronubus rus Hispalensis lib. 2. de div. offic. cap. 15. confirmat: *In pri- quo digi- mis Nuptiis, ait, annulus a sponso sponsæ datur quod fit vel pro- to?* pter mutua dilectionis signum vel propter id magis, ut hoc pignore corda eorum jungantur. Vnde & quarto digito annulus inseritur, ideo quod in eo vena quædam (ut fertur) sanguinis ad cor usque perveniat, qua de re A. Gellius l. 10. cap. 10. dixit: *Veteres annulum habuisse accepimus in digito sinistrae manus, qui minimo est proximus, quod in scælis apertisque humanis corporibus, ut mos in Ægypto fuit, quas græci ἐνωτομὸς appellant, re- pertum sit, nervum quendam tenuissimum ab eo digito ad cor hominis pergere ac pervenire, quod tamen accurate refellit Kirchmannus erudito de Annulis libello. Equidem dubito, an Medicis, & Anatomicis, notabilis hujusmodi vena in humano corpore sit reperta, adeoque vereor, ne ἐν τῷν ἰατρῶν χροσπετρῶν nobis hic contradicant. Obiter de variis veterum modis gestandi annulos verba Plinii subnectere placet: Sin- gulis primo digitis gerere mos fuerat, qui sunt minimis proximi, ut in Numa & Servi Tullii statuis videmus. Postea pollicis proximo induerunt etiam deorum simulacris; deinde juxta & minimo dare; Gallia Britanniaque in medio dicuntur usæ, quanquam hic*

nunc solus excipitur, ceteri omnes onerantur. Hæc de prisco annulorum usu Plinius lib. 23. Nat. Hist. c. 11.

De Spon-
sorum
Osculis.

Præter annulum nova sponsa osculo excipi solebat, quod initium consummandarum Nuptiarum, tessera Sponsalium, & initialis quasi sponsæ fruitio erat. Solius osculi interven-
tu sponsalia constituta, docet L. Si a sponso 16. C. de Donat. ante Nupt. Nam civiles quoque & Justinianeas LL. hæc in re adduci oportet, cum matrimonium sit civilis quasi contractus vel aliquod saltem ejus instar, circa quod ordinare plurima civiles magistratus possunt: expresse quoque S. Chryso-
stomus Serm. 47. in Matth. affirmat, Sponsalia sua veteres Christianos ad LEGES CIVILES conformasse. E Romanis ergo Legibus discimus, quid Justiniani ævo & proxime subsecutus temporibus, hoc est seculis abhinc undecim in Ecclesia, æque ac Rom. Imperio circa Sponsalia circa Nuptias, circa causas matrimoniales obtinuerit, quo nomine Leges civiles præsertim Justinianeas Studiosis Antiqq. merito commendamus. Sed nos ad oscula sponsalitia, redeamus. Veteres temere osculum nemini dabant, ne sponsis quidem, sed unicum, quo sponsalia obsignabant. Hinc in Novellis de Sponsalibus docemur confirmari Sponsalia datis arrhis & osculo, inmo quæ osculum dederat, uxoris loco censèbatur; Hinc Quintilianus solo osculo conjuges putari refert Declam. 370.

Osculum
Sponsale
Christi &
Ecclesia.

In Dei populo, sub V. T. novos sponfos se invicem osculatos vel prima Cantici verba docent, ubi Sponsa Christi: Osculetur me, inquit, osculo oris sui! ad quem locum S. Bernhardus: O felix osculum & stupenda dignatione mirabile, in quo non os ori imprimitur, sed Deus homini unitur, & ibi quidem contactus labiorum complexum significat animorum; hic autem consideratio Naturarum divinis humana componit, pacificans, quæ in terra sunt & quæ in cælis. Eleganter hæc mystica oscula exemplo a sponsis petito S. Ambrosius declarat: Constitue, ait, Virginem desponsatam multo tempore & justo Sponsi amove ferventem, quæ multa præclara dilecti opera probabilium testium assertionem cognoverit, desideriis suspensis frequenter dilatam, jam non ferentem mo-
ras,

ras, quæ omnia fecisset, ut Sponsum videret, votis suis aliquando potitam ad improvisum Sponsi adventum gaudio turbatam non quærere primordia salutionis, non verborum vices, sed statim, quod desideraverat, osculum exigere: ita sancta Ecclesia sub primordia mundi desponsata in Paradiso, præfigurata in diluvio, annunciata per Legem, vocata per Prophetas diu redemptionem hominum, Evangelii decorem, dilecti expectavit adventum, tandem mora impatiens in oscula ruit dicens: *Osculetur me osculis oris sui!* Serm. I. in Psal. 118. Iterum S. Bernhardus Serm. in Cant. *Sufficit Sponsæ, si osculetur ab osculo Sponsi, licet non osculetur ab ore.* S. Ambrosius hoc osculo initimum, qui inter Sponsos est, amorem denotari pulcre affirmat lib. de Isaac & anima cap. 3. *Osculatur nos Deus, quando cor nostrum Spiritu suo illuminat, quo donata anima, lata NVPTIALI CHARITATIS PIGNORE (accommoda sponsalis osculi descriptio) dicit: Os meum aperui & Spiritum duxi! Osculum enim est, quo amantes sibi invicem adherent & velut interioris gratiæ suavitatem potiuntur.* Per hoc osculum anima Deo adheret, per quod sibi transfunditur Spiritus osculantis, sicut etiam hi, qui se osculantur, non sunt labiorum prælibatione contenti, sed spiritum suum sibi invicem videntur infundere, quæ OSCULI MYSTICI exegeset veterum Patrum satis superque morem osculandi inter sponsos olim receptum confirmant.

Et quid quæso manifestius illo Tertulliani, cujus apud omnes antiquitas & venerabilis: *Ad desponsationem, inquit, velantur Virgines, quia corpore & spiritu, masculino mixtæ sunt per OSCVLVM & dextras, per quæ primum resguardunt pudorem spiritus De Osculis nubentium.* per commune conscientia pignus, quo totam condixerunt confusio-
nem. Lib. de velandis Virgin. cap. 11. *Vota ergo conjugalia mutuis osculis libata.* Paulo ante: *Desponsata, inquit, habent exemplum Rebecca, quæ cum ad Sponsum ignotum adhuc ignota perduceretur, simul ipsum cognovit esse, quem de longinquo prospexerat, non sustinuit dextræ colluctationem nec OSCULI CONGRESSIONEM nec salutationis communicationem, sed confessa quod senserat i. e. Spiritu nuptam, negavit virginem, velata ibidem.* O mulierem de Christi disciplina! *Ostendit enim, etiam Nuptias fieri de cõspectu & animo,*

animo quemadmodum stuprum. Ratio sponsalis osculi erat mutui amoris firmamentum. Osculum enim mutui amoris signum est, dicente S. Ambrosio lib. 6. in Luc. In eundem sensum Scaliger Exercit. 310. *Amans cum re amata Sponsus cum Sponsa unum esse, quoad licet, appetit. Quocirca & haerent & corpora conserunt & spiritus duos osculorum conjunctione unus ut fit, faciunt, id quod amoris fundamentum cum putarent veteres Sapientes, basium graeca voce nominarunt. Eleganter inprimis Tertulliano erat carnalis copula seu conjugalis actus antecanium. Hinc eidem censetur commune conscientiae pignus, quo rotam condixerunt confusionem h. e. pignus, quo conscientias suas novi sponsi confringunt, se fidem conjugalem invicem servaturos; Item actus, quo femina masculo miscetur h. e. despondetur & corpore & spiritu; actus denique, quo primum pudorem virgo resignat: apud veteres enim (ut dixi) libatio osculi sponsalium erat index.*

De cetero, praeter osculum SANCTVM, cujus in veterum Christianorum S. Synaxi frequens erat usus, *ὄσκιον ἀγιον* Apostolo dictum Rom. XVI, 16. 1. Cor. XVI, 20. tria invenio osculorum genera, primum fiebat honestatis ergo idque osculum simpliciter; Secundum affinitatis, idque basium; Tertium Voluptatis, quod suaviium vocabant. Primum ex civili humanitate, secundum ex innata pietate, tertium libidinis rationem: Olim enim amici aut cognati dum se invicem salutabant, mutuis se osculis exceperunt: *Quid loquar, inquit S. Ambros. lib. 6. Hexam. cap. 9. de osculo oris, quod pietatis & charitatis est pignus? osculantur se & columbae, sed quid ad osculi humani venustatem, quo amicitiae & humanitatis insigne praefulget, in quo plena Charitatis fides exprimitur. Tertium osculi genus Tertull. est res fœda, quia actum carnis aspiat, de quo Plautus in Curcul. act. 1. sc. 1.*

*Qui e nuce nucleum vult esse, frangit nucem,
Qui vult cubare, pandit saltum suaviis.*

Oschæ-

Obscænus est horum sensus, quamvis oscula nubentium pudorem virginalem resignare dicantur, quod oscula sint præludia actus &c. Sed ipsa nos verecundia a talibus avocatur. Exponuntur tamen hæc omnia verbis fere iisdem, immo prolixius a Georgio Ambianate, Monacho Capucino, Parisiis Prof. Theol. Notis ad Tertull. lib. de *velandis virg.* cap. 11. qui in eo quoque modum excedit quod oscula nubentium cum osculis impudentiæ ac libidinis fere componat.

Oscula sponforum æque ac conjugum sunt casta, honestum habent finem, nec *per se* contra τὸ πρέπον, sed meretricia illa sunt *incesta*, uti ex re & vero dixit Clem. Alexandr. lib. 3. Pædag. sunt libidinum seminaria & scortationis vel *incesto ac libidino-* ulterii pudenda præambula. Hinc P. Manius filia mandabat, ut non virginitatem tantum illibatam, sed & *sincera oscula* futuro marito deferret. Auctor est S. Augustinus l. 21. de Civ. Dei cap. 11. osculum alienæ feminae datum olim dignum *verberare* habitum: & Cardinalis Tufchus Dominicanus meminit Neapoli ejus, qui in via publica virginem nubilem contra ejus voluntatem esset osculatus, pœnam fuisse *relegationem a loco delicti per (30) miliaria & multam juxta facultates delinquentis insigendam.* Bossus in tit. de extraord. crim. refert in Gallia hominem securi percussum, quod mulieri recens nuptæ osculum violentum dedisset, idque inprimis Episcopus Spirensis, Comes a Leiningen recordari debuisset, qui Agnetem conjugem formosissimam Rudolphi Habsburgensis Cæsaris in solemnî pompa de rheda descendentem excipere jussus, insigni augustæ forma illectus in publico omnium conspectu osculum ejus genis impressit, quam jucundam historiam juvat vernaculo sermone ex Chronico Cæsarium Mich. Saxonis recensere: *Kaiser Rudolf von Habsburg nam in hohen Alter sein ander Gemahl Agnes/ die gar jung und schön war/ eine Tochter des Herzogs von Burgund/ mit welcher er aber hohen alters halben keine Kinder zeugete. Als diese einstmals vom Bischof zu Speyer/ der ein Graff von Leiningen*

ningen war/ vom Wagen gehoben ward/ und der Bischof durch ihre schönheit bewegt/ ihr wieder ihren willen einen Kuß auf den Backen gab/ verdroß es die züchtige Käyserin also/ daß sie es ihrem Herrn klagte. Käyser Rudolf da ers hörte/ ward zornig und lies dem Bischof sagen / Er solte ihm vor seine Augen nicht wieder kommen und ihm ein ander Pacem zu küssen schaffen/ denn dis Pacem hätte Er für sich allein erwehlet. Also mußte der Bischof um des unverschämten Kusses willen aus dem Lande reizen / und sich an fremden orten bis zu des Käysers tode verbessern. Vid. Chronologia Schopperi, & Pantalao. Nobis hæc de oculis nubentium, licitis, illicitis dixisse sufficiat.

De junctis
Sponsorum
manibus.

Porro prisci Sponsalia inrituri manus sibi invicem dabant, quod denuo Tertullianus loco jam citato confirmat, dum virgines velatas desponsari & masculo misceri scribit *per osculum & DEXTERAS*, in quæ verba Georg Ambianates docte commentatur: *Observandum*, ait, *manus nubentium olim junctas mutuoque federe sociatas; manus enim maxime dextra ad fœdus & amicitia symbolum apta.* Vnde & ille *Æn.* 6.

Da jungere dextram,

Da genitor teque amplexu ne subtrahere nostro,

Inprimis ad matrimonium porrectio dextra aptissima. Nam sicut veteres rerum possessiones injecta manu sumebant, unde & mancipia quod manu caperentur; sic mutua corporum traditio manuum inuexione transgebatur. Hinc Dido dum Sponsalia sua refert *Æn.* 4. ita lamentatur:

Nec te noster amor, nec te data dextra quondam

Nec moritura tenet crudeli funere Dido.

Simili modo Tertull. de Rebecca mox nuptura: Non sustinuit dextera colluctationem i. e. non expectavit manuum complicationem, qua amoris vinculum grata colluctatione necebat, socialisque vita, immo conjugalis amicitia, dato arrhabone promittebatur. Sic & Origenes Homil. 2. in Cant. explicat illud: Lava ejus sub capite meo & dextera illius amplexabitur me, Totum, inquit, te Sponsi dextera complextur, longitudo quippe & anni vita in dextera ejus & ob id longa vita eris super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Porrectis ergo dextris Sponsalia olim firmata.

Præ-

Præter illa e præcis sæculis mos receptus est conficiendi *De Tabu-
tabulas & instrumenta de pactis sponsalitiis, quibus si qua-
mors immatura conjuges dirimeret, de hæreditatis successio-
ne aliisque ad futurum matrimonium spectantibus dispo-
nunt.* *Montali-
bus.* *Hæ sunt tabellæ, scribit Tertull. l. de veland. virg. cap.
12. priores naturalium sponsalium & nuptiarum. Tuum generum
tabulas sponsales constituit, Naturales & ut sic loquar, Morales.
Morales inquam, quæ a novis sponfis eorumque Parentibus
aut cognatis in litteras ad arbitrium contrahentium redigi
manuque scribi aut stilo exarari solebant, quas proprie ta-
bular nuptiales dicimus. De his Tertull. l. 2. ad ux. cap. 3. Nun-
quid TABULAS NUPCIALES die illo ad Tribunal Domini profere-
mus & allegabimus, quod vetuit? Tabulæ alias sive tabellæ e-
rant codicilli ex ligno cera obducti, in quibus acta publica
scribebantur pactionesque matrimoniales consignabantur,
adeoque hæ tabellæ matrimonii fidem faciebant ejusque con-
ditiones exprimebant, ne post illa lis inter novos conjuges,
si forte *ἀρεστος* essent, vel inter affines ac soceros suscitaretur.
Tabellas Naturales Tertull. *κατ' ἀνάγκην* vocat, quæ a na-
tura carni & animæ imprimuntur: sicut enim tabellæ nu-
ptiales charta consignatæ sunt testes futuri matrimonii: sic
instar tabellarum habent naturalia illa, quæ animo & corpo-
re femina nubilis patitur. Animo, qui (suscepta pube) libi-
dine vexatur; corpore, de quo menses tributa pendunt, un-
de puella viro matura innotescit. Has matrimonii tabellas
natura consignat. Priores illas S. Augustinus Serm. 244. *Tabu-
las matrimoniales*; Germani die Eheberedung, oder Ehestift-
ung appellant. De iisdem S. Hieronymus Epist. ad Furiam:
*Scribuntur tibi nunc SPONSALES TABULÆ, ut post paululum testa-
mentum facere compeliaris.**

In V. T. similis mos obtinuit. Hinc cum Raguel filiam
suam Tobix despondisset, *ἔγραψε συγγραφήν καὶ ἔσφραγισεν*
ut habet græcus, interprete latino, *accepta charta fecerunt con-
scriptionem conjugii, Tob. 7, 16. Hæ sponsalitiæ conventiones*

in tabulas redacta signatoris eorum qui intererant, annulis signabantur, ut colligitur ex illo Juvenalis:

Veniet cum signatoribus auspex.

De civili jure instrumenta dotalitia olim exigebantur, cum quis concubinam, ex qua liberos habebat, uxorem duceret §. fin. Instit. de Nupt. Item in nuptiis inter personas honestate impares v. gr. si Senator scenica cum contraheret. L. Si donat. L. Imperialis. C. de Nupt. hodieque in nuptiis illustrium personarum instrumenta hujusmodi exiguntur, at in ceterorum Sponsalibus de necessitate non sunt, quod & jure civili ita obtinere docet Covarruv de Matrim. p. 2. cap. 8. Convivia denique sponsalicia antiquissimis temporibus usitata constat ex Gen. 24, 54. ubi Laban & Bethuel post desponsationem Rebecca servum Abraham convivio exceperunt *vescetes pariter pariterque bibentes.* Quin & Tob. 7, 17. post scriptas & subscriptas tabulas sponsales laus Deo dicta est & convivium sponso a Socero apparatus, quam consuetudinem veteres Christiani sunt subsecuti, horumque vestigiis adhuc insistimus, ita tamen, ut, si inter ipsos contrahentes legitima desponsatio intercesserit, rata Sponsalia aestimemus; si vel maxime nec arrha nec munera sponsalitia nec tabulae nuptiales nec epulae sponsales accesserint, cum nihil horum sit de essentia Sponsalium.

De Conviviis Sponsalitiis.

De DOTI & prisco dotandi more.

DOTEM quod attinet, a primis ecclesiae saeculis mos dotandi in Sponsalibus obtinuit. Testem laudo Evaristum Papam A. 97. vel quisquis Auctor sit Decreti de copula Sacerdotali: *Aliter, inquit, legitimum non fit matrimonium, nisi uxor a Parentibus aut propinquioribus sponsetur & legibus DOTIVR, quo statuto ad legitima Sponsalia requiruntur duo, Consensus Parentum vel cognatorum; alterum est dos Legibus conformis, ubi per leges puto romanas intelligi: Nam in primis Romani dotis rationem in uxore ducenda habuerunt; quod ex lib. 23. Digestorum Tit. 3. de JURE DOTIVM satis superque constat, ubi de dominio in dotem, de dote data, promissa, adventitia, profectitia, naturali, civili, de origine dotis, de for-*

forma dotis, & Pactis dotaliciis, de fine & effectu dotis, de Jure Dotalitiorum, de restitutione dotis &c. Romani juris interpretes copiose agunt. S. Augustinus lib. 12. de Gen. ad litteram cap. 41. cum de Protoparentum nuptiis accurate differit, ritus nuptiales, & inter hos DOTANDI morem succincte refert: *Nisi forte, inquit, Sponsa a Patre erat tradenda & expectanda votorum solennitas, convivii celebritas & dotis aestimatio, & conscriptio tabularum*, unde discimus Augustini ævo circa matrimonium hæc sex in usu fuisse. Primum fuit CONSENSVS PARENTVM. Secundum COLLATIO DOTIS. Tertium CONFECTIO TABVLARVM matrimonialium. Quartum nuptiarum post Sponsalia DILATIO. Refert enim *expectanda solennia fuisse, Quintum ipsæ NVPTIÆ SOLENNES*, in sacerdotali copula fitæ; & Sextum denique CONVIVIVM nuptiale, quod haud vulgare fuisse constat, cum d. l. S. Augustinus *celebre hæc convivium appellet.*

S. Hieronymus in Epist. ad Oceanum inter uxorem & concubinam hoc nomine discernit, quod *uxori tabulis & jure DOTALI fuerit opus, quibus concubina fuerint destituta.* Leo dist. 30. q. 5. C. Qualis: *Vxor, ait, secundum legem ducenda sit virgo casta, desponsata in virginitate, DOTATA legitime & a parentibus tradita sponso & a paranymphis accipienda & ita secundum legem & evangelium publicis nuptiis in conjugium liquide sumenda.* Par stat sententia Concilio Arelatensi cap. 6. *NULLVM SINE DOTE CONJVGIVM FIAT, JVXTA POSSIBILITATEM DOS FIAT.* Innocentius Papa haud male affirmat *DOTEM conferri, ut vir matrimonii onera facilius ferat.* Etsi igitur mos DOTANDI non apud omnes gentes fuerit in usu: nam Græci uxores emebant; Solonis & Lycurgi sancitum est, ut virgines indotatæ nuberent, unde sponsa nonnisi colum, fufum, tres vestes & parvo pretio emta vasa; cetera nihil marito adportabat; Egyptios dotem averfatos refert Alex. ab Alex. l. 2. genial. dierum c. 5. Alibi non Sponsa, sed Sponsus ipse DOTEM attulit. De hodiernis Perlarum Sponsalibus ita scribit CL. Adam Olearius: *Wenn in Persien ein mann*
F 3 bar

bar Jüngling zur Ehe schreiten wil/ und hat beliebung zu eines man-
nes Tochter/ so schicket er zween von seinen nächsten freunden/ welche
mit bei seiner beschneidung gewesen/ als Freywerber zu der Jung-
fer Vater/ und lässet um selbige anwerben. Wird das anbrin-
gen wol auffgenommen/ handeln die Eltern mit den Freywer-
bern/ als gevollmächtigen/ um die Mitgabe oder Brautschatz/
welchen nicht die Braut oder Braut freunde/ sondern der Bräu-
tigam oder dessen Freunde geben müssen. Solche Mitgabe
bringt der Bräutigam auff zweyerley weise ein/ entweder sendet
er selbige kurtz vor der Hochzeit in der Braut Haus/ welche die El-
tern behalten oder der Tochter mitgeben mögen/ sol so viel sein als
eine Besonung an die Eltern/ das sie ihr Kind so wol erzogen/
oder er verschreibet der Braut eine gewisse Summa geldes/ Sei-
de oder Seidenwäken 2c. lib. 5. Itineris Persici c. 22. in ple-
risque tamen partibus Orbis Christiani nos (der Frauen ein-
bringen/ eingebrächtes/ Mitgift/ Ehesteur/ Brautschatz/ Ehegeld)
exemplo veterum Christianorum & quarumvis moratorum
gentium laudabiliter conservatur, licet DOTIS DATIO nec sit
juris naturalis nec de substantia nuptiarum.

Compen-
dium Iu-
ris Ca-
non. de
Sponsa-
liis.

Juvat (ne quid silentio transeam) e Jure Canonico do-
ctrinam priscais partim, partim sequioribus sæculis de SPON-
SALIBVS inductam commemorare, ubi trifariam (1) Re per
subarrhationem vel annuli immisionem; (2) Verbis, ut si
alter alteri dicat: Ego te accipiam in meum maritum, & ego te
in meam uxorem, aut simili modo (3) Litteris, cum absentes
per epistolam paciscuntur vel per nuncium aut procurato-
rem Sponsalia fiunt. Alia porro sunt Sponsalia de presenti,
quæ per verba presentis temporis concipiuntur v. g. Acci-
pia te in uxorem, duco te vel do tibi uxorem. Sponsalia de fu-
turo, quæ per verba futuri temporis concipiuntur v. g. pro-
mitto, quod dabo tibi filiam, accipiam vel ducam te uxorem, qui-
bus desponsationes impuberum accensent, nisi puberes facti
suo consensu easdem postea confirmant. Sed recte B. Ger-
hardus Tomo 7. Locorum Theol. de conjugio & Cælibatu:
Quia, ait, omnino statuenda est differentia inter Sponsalia, quæ sunt
pro-

promisso conjugii, spes matrimonii, Nuptia sperata, & inter nuptias ipsas, quae sunt promissionis illius complementum; & quia alius est consensus Sponsalitiuus, alius Nuptialis, ideo simplicissime statuitur, SPONSALIA PROPRIE DICTA ESSE TANTVM DE FVTVRO, ideoque in Sponsalibus proprie sic dictis id est, in Conjugii promissione semper subaudiendam esse conditionem, NISI QVID INTERVENERIT, quod promissionis impletionem id est matrimonii inchoati ratificationem & consummationem impediatur, ex quo fundamento ad multas de Sponsaliorum dissolutione quaestiones responderi potest. Hæc erudite B. Gerhardus. Verum nos ad sacros Canones redeamus.

Eodem Canonico Jure Sponsalia tripliciter contrahi dicitur, alia pure, ut cum vir & femina se invicem conjuges futuros simpliciter pollicentur, & hi ad consummandum matrimonium censuris eccl. compelli possunt, nisi aliquid triste timeatur; alia *in diem*, cum quis intra certum tempus aliquam in uxorem se ducturum promittit v. g. intra biennium, quo peracto si pars una promissis non steterit, pars altera ad alterius nuptias libere transit. *Sub conditione* Sponsalia dicuntur, cum quis nuptias se contracturum pollicetur, si quid fiat aut contingat ut: *Ego te in uxorem accipiam, si centum dederis, aut si Parentes consenserint*, & hi conditione non impleta ad nuptias cogi nequeunt, nisi carnalis inter Sponsos commixtio subsequatur. *Conditio autem nec fit turpis v. g. si generationem prolis evitaveris, vel corpus quasi adulterii prostituveris; nec impossibilis v. g. si calum digito tetigeris.* Minores septennio ad Sponsalia agenda inidonei declarantur, nisi copulæ nixus intercesserit. Si qua forte Sponsalia impubes inierit, expectandum est tempus pubertatis: nisi enim pubes factus consenserit, Sponsalia censentur nulla, cum nulla sint valida Sponsalia, nisi ipsæ partes contrahentes vel tacite vel expresse consenserint. Dissolvuntur Sponsalia vel ipso jure vel facto hominis. Jure v. g. ex matrimonii contractu cum alia, ex susceptione SS. ordinum (quod tamen a moribus primitivæ Ecclesiæ alienum) ex religionis ingressu (quod nec

nec ipsum citra omnem exceptionem admittimus) ex affinitate superveniente &c. *Facto hominis* v. g. mutuo contrahentium dissensu, si legitima dissensus causa subfit, ex fornicatione unius Sponforum, aut si alter fiat leprosus vel paralyticus, vel nasum aut oculos amittat. Hæc de Sponsalibus doctrina est Juris Canonici a Joh. Paulo Lancelotto in compendium redacta lib. 2. Instit. Tit. 10. de SPONSALIBVS, cui adde Tit. 12. de Impedimentis matrimonii; Tit. 13. de triplici cognatione *Spirituali, Legali & Naturali*, ac Tit. 14. de SPONSALIBVS CLANDESTINIS.

*Epitome
Veterum
Sponsa-
lium.*

Sed & ἐν ἐπιτομῇ ea, quæ veteres in Sponsalibus peregerunt, Nicolaus Papa A. 858. exhibet suo ad Bulgarorum consulta responso: *Nostrates*, inquit, *& mares & femina quum nuptialia fœdera contrahunt, non auream vel argenteam aut ex quovis alio metallo compositam ligaturam in capitibus deferunt, sed primum sponsalia agunt, quæ futurarum nuptiarum sunt promissio. In Sponsalibus fœdera cum consensu non eorum tantum, qui contrahunt, sed & horum, in quorum potestate sunt sponsi, celebrant, (2) Sponsus sponsam per arrham copulat eamque, dato annulo in fidei symbolum, sibi despondet, (3) dotem placitam atque pacta dotalitia sponsus scripto consignat & in Sponsalibus coram invitatis ab utraque parte producit, quibus peractis aut mox aut commodo post tempore, ne ante tempus lege diffinitum, tale quid facere presument ambo ad nuptialia fœdera perducuntur.* Hæc Nicolaus Papa, e quibus ultima nos docent, veteres inter Sponsalia & nuptias moram communiter interposuisse, nec illa his immediate successisse.

*Mora
Sponsali-
bus & Nu-
ptiis in-
terposita.*

Rationem differendi post Sponsalia nuptias S. Augustinus reddit lib. IV. Confess. *Institutum est*, inquit, *ut pacta sponsa non statim tradantur, ne sponsus vilem æstimet datam, quam diu suspiravit dilatam.* De seipso idem SS. Patrum Augustinus refert, quod cum ad fidem catholicam relicto Manichæismo animam appulisset, concubinam abrogaverit & instinctu Matris Monicæ honesto conjugio devotus, puellæ sit destinatus, cum qua ne statim nuptias ageret, delecta est minorennis, ut

ut biennium expectare cogeretur, antequam matrimonium consummaret. Sed ipsius Augustini verbis dilatas nuptias referre placet: *Instabatur impigre, ut ducerem uxorem. Iam petebam, jam promittebatur, maxime matre dante operam, ut me jam conjugatum baptismus salutaris ablueret, quo me indies gaudebat aptari. --- Instabatur ergo & puella petebatur, cujus aetas ferme biennio minor, quam nubilus erat. Et quia ea placebat expectabatur. Interea peccata mea multiplicabantur & avulsa a latere meo tanquam impedimentum conjugii, cum qua cubare solitus eram, cor ubi adhaerebat concisum & vulneratum mihi erat & trahebat sanguinem. Et illa in Africam redierat vovens, se alium virum nesciturum relicto apud me naturali ex illa filia meo. At ego infelix nec feminae imitator, dilationis (Nuptiarum) impatientis, tanquam post biennium accepturus eam, qua petebam, quia non amator conjugii, sed libidinis servus eram, procuravialiam, non utique conjugem, quo vel integer vel auctior anima mea morbus sustentaretur & perduceretur satellitio perdurantis consuetudinis in REGNUM VXORIVM. Nec sanabatur vulnus illud meum &c. Hæc de seipso Augustinus l. VI. Confess. Cap. 13. & 15. unde patet S. Augustinum ante conversionem concubinarium, postea cum consensu matris Sponsam, at biennis moræ inter Sponsalia & nuptias impatientem altera concubina, donec Regno Vxorio (ita nuptias vocat) subderetur, libidinem comperuisse. Sed non sunt pudenda Patrum, præsertim tam ingenua confessione, tam serâ penitentia dudum contacta, quæque Deus ipse in maris abyssum projecit, nec se recordaturum promisit, revelanda. Nobis hic annotasse sufficit nuptias Sponsalibus olim non statim subjunctas, sed moram aliquam, sæpe unius atque alterius anni interfertam, quam Augustini illa cum minorenni Sponsalia non de presenti, sed ut Canonistæ loqui amant (etsi ipsa hæc divisio non sit, ut dixi, omnino proba) de futuro fuisse videanter, qualia sunt impuberum Sponsalia omnia v. g. si dicas, ducam te uxorem, si biennium expectes.*

Eleganter Clemens Alexandrinus, cujus aetas in sæcu-

li (III) primordia incidit, ad morem differendi post Sponsalia nuptias accommodat, quæ Deus de captiva in uxorem ducenda sanxit Deut. 23, 11. ubi *triginta dies* domino captivam ducturo præscribuntur, quia hoc spatium temporis sufficere Moses existimavit ad deliberandum, an ducenda sit captiva necne? ne dominus præcipiti libidine in nuptias cum ea irrueret, quam postea re rectius expensa averfaretur. Interea lugere, comam radere, ungues refecare sponsa capta jubebatur, ut aspectus turpitudine Domini libidinem reprimeret, *cum non sit effreni appetitu in nuptias provendum*, ut loquitur Clem. Alexandr. l. 2. & 3. Stromatum. Alexius Comnenus Imperator legem Christianis in Græcia tulit, ne Sponsalia & nuptiæ res distinctæ simul eodem die & una hora peragerentur, sed tempore secernerentur. Verba Legis sunt: *Και μή μετά πάντων συμπίντεν εν ημέρα ή ηγή όσα μία πραγμάτων διηρημένω εν πλεονος άποτέλεσμα*, quæ constitutio cum sit decora & honesta, recte per Christianum orbem est approbata. Occasionem legi huic datam ipse νομοθέτης haud obscure innuit: refert enim suo adhuc tempore Sponsalia inter eos, qui annum septimum vix excesserant, esse contracta posteaque statim sponfos ad sponfas accessisse, haud secus ac si conjugium jam consummatum esset ac continua consuetudine & libertate congressus libidinis flammam in puellis viro immaturis accensam. Extat alia ejusdem Comneni constitutio ad suggestionem Curopalata & Magni Drungarii Viglæ edita, qua magna incommoda ad parentes devolvi censentur, si eodem tempore Sponsalia & nuptias parare jubentur: cum enim parentes liberis prospicere eorumque bonum procurare teneantur, temporis angustia, si Sponsalia nuptiis sint connexa, quo minus id facere possint, saepe excluduntur, quod & experientia contestatur.

Laudabilis est & merito imitanda hæc Veterum prudentia, qui Sponsalia nuptiis præmittenda unanimes statuerunt. Hinc posterioribus quoque sæculis in morem est perductum, ut inter Sponsalia & nuptias aliquid temporis intercedat, saltem quo in templis de suggestu novi sponsi proclametur

tur idque trinundino ante nuptias (vulgus *Banuum* vocat) ut, re adhuc integra interea dispici possit, num causa subsit, quæ nuptias impediatur, teste Durando lib. 4. dist. 27. q. 2. Sed post trinam denuntiationem non amplius auditur, qui nuptias disturbare conatur, quod & infra dicitur Recte Poëta:

Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo,

DIFFER, habent parva commoda magna mora.

Sed nos audire Christianos malumus, e quibus nervose Ludovicus Vives: *Veteres, qui Sponsalia ita instituerunt, ne primo statim congressu conjuges jungerentur, pudicitia maxime videntur consuluisse, ne mulier familiariter versaretur & rem haberet cum eo, quem nunquam fortassis prius esset allocuta, quod sine magna pudicitia & pudoris jactura non fieret, in quibus haud exigua pars bonorum morum & publicæ quietis in civitate per omnes gentes sita est.* Neque Porro moram sponsalibus & nuptiis interponendam de necessitate censemus, sed solum de honestate. In ipsis SS. Litteris exempla τῶν θεοφιλεστέων legimus, qui ^{Nuptiæ} peractis sponsalibus nuptias non distulerunt. In historia ^{Sponsalibus} Tobix palam indicatur, Saram Tobix juniore uno eodemque die desponsatam nuptias simul actas & in thalamo nuptia-^{junctæ.} junctas collocatos ambos, quamvis tribus primis noctibus a maritali congressu, precum causa abstinerint. In historia Rebecca proxeneta Isaac noluit concedere decendum Sponsæ, sed proximo a Sponsalibus die Sponsam sponso suo adduxit, qui eam sine mora domum duxit. In historia Davidis Abigail post obitum Nabalis a Legatis petita, ut matrimonii fidei Davidi daret, accepto nuntio in nuptias properasse fertur 1. Sam. 25. 40. Simson paucis post diebus, cum alienigenam sibi despondisset, nuptias legitur solenni ritu consummasse Jud. 14. 8. Similis consuetudo fuit Græcorum, qui intra triduum Sponsalia & nuptias consummarunt. Dies prima ^{προάμλιαι} nuptias anteibat, ἢ πρὸ τῶν γάμων ἡμέραι; Dies secundus ^{ἀνάμλιαι} lat. *decubatio*, Nuptiis sacer erat, quo in Soceri aedes sponsus transibat: in his enim Nuptiæ peractæ; Tertius ^{επαμίλια}, quo munera nuptialia a sponsæ parentibus

& ab aliis ad novos sponfos deferebantur, de quo nuptiali triduo vid. Jul. Pollux l. 3. cap. 3. De Christianis affirmant Nicolaus Papa suo ad Bulgaros responso nuptias aut *mox* post Sponsalia aut commodo post tempore factas. Itaque si vel brevissimo spatio consensus contrahentium (ceteris paribus) nuptias antevertat, justa sunt Sponsalia. Ordinarie tamen conveniens pii veteres censuerunt, ne nimium ad nuptias festinaretur, nec nimis tarde, desponsatione jam facta a nuptiis abstineretur.

*De abusu
bus in ve-
rerum
Sponsalia
investitis.* Antequam a Sponsalibus Veterum discedamus, abusus olim Sponsalibus investitos merito proseribimus. Suo jam ævo S. Chrysofomus *fraudulenta Sponsalia* reprehendit: *Stipulationes nuptiarum*, inquit, *majori astu componunt, quam eas, quæ in emtione ac venditione consistunt.* Homil. 47. in Matt. Exemplum Atelvoldus Comes seculo (X.) præbuit, qui quum esset Edgari, Anglorum Regi ab intimis consiliis, ablegatus, ut filiam Ortgari, Ducis Devenensium Regi suo uxorem peteret, virginis forma captus contra fidem Regi datam causam suam, non Regis egit, virginemque sibi ipsi despondit memor dicti: *Proximus egomet mihi, sed immemor sui juramenti.* Revera hoc erat, quod proverbialia dicunt: *Canem famelicum farcimina petitem mittere.*

*Sponsa ab
aliis stu-
prari so-
lita, in
honorem
Sponsi.* Sed & recte fuit proscriptus mos barbarus nobilium in Scotia, licet in undecimum usque sæculum productus. Solebant nobiles Scotorum nubiles puellas jam sponsas aut uxores futuras stuprare rusticis forte persuasis sponsas eo modo nobilitari, ac nuptias suas condecorari, teste Polydoro Virgilio lib. X. rerum Anglicarum. Videtur impuritas ista ex paganismo oriunda. De Balearibus auctor est Diodorus Siculus, quod absurdum circa nuptias institutum habeant. In convivio enim nuptiali necessariorum & amicorum quisque ætate primus, secundus & ceteri deinceps cum nova nupta singulatim rem habent, donec ad sponsum hic honor ultimum deferatur. Lydis itidem mos erat, ut mulieres antequam cum maritis concumberent, corpus prostituerent, teste Justino historico lib. 18. De incolis regio-

regionis Tataricæ Thebet haud dissimilia refert M. Paulus Vennetus: Cum quis uxorem ibi ducere instituit, necesse est, ut prius a multis viris sit cognita: ajunt enim, mulierem non esse conjugio aptam, nisi prius fuerit stuprata. Unde quando viatores & advenæ aliunde venientes hanc regionem transeunt & quietis gratia tabernacula sua ponunt, mulieres ejus loci habentes filias nobiles, ducunt illas ad peregrinos, aliquando viginti, aliquando triginta aut plures juxta numerum advenarum, rogantes eos, ut quilibet eorum unam de virginibus sibi associet ejusque concubitu fruatur, quamdiu illic manserint. Illi igitur matronarum precibus victi deligunt sibi ex puellis, quas volunt & matrimonio aptiores reddunt. Et quam recedere volunt, nullam secum abducere permittuntur, sed parentibus fideliter restitunt. Exigit etiam puella ab eo, qui eam desloravit, jocale aliquod sive munusculum, quod ostendere possit, seu argumentum suæ deslorationis. Et quæ a plurimis viris fuit localitè amata atque corrupta & multa habuerit talia jocalia, quæ ostendat prociis, hæc nobilior habetur faciliusque & honorificentius maritari potest. Et quando honorifice vult incedere, suspendit ad collum amatorum omnium insignia; quantoque pluribus fuit grata, tanto majori honore digna judicatur. His paria de Indis Peguanis Linschotanus recenset lib. 1. cap. 19. nempe hospitibus advenis puellas nobiles ad concubitum offerri, quin in nuptiis peregrinum mercede conducit, qui prima nocte cum sponsa cubet, prout hæc B. Calixtus in Epitome Theol. Moralis pag. mihi 56. allegat, ut ostendat, quam vani gentiles in cogitationibus suis sint facti, quamque variis, imo obscænis modis obtenebratum sit insipientis cor eorum, & quam juste Deus notorios hos Iuris naturæ transgressores in reprobos sensus projecerit.

Verum inter Christianos, quales jam XI. sæculo fuere Scoti, similia flagitia, re&æ rationi e diametro adversa, esse reperta sane pudendum est. Laudem proinde omnino meretur Malcolmus Rex Scotiæ, qui instinctu castissimæ conjugis Margaretæ barbarum istum & sædum morem sustulit, lege lata ut pro redimendo stupro nuptura virgo aureo nummo pudicitiam a Domino loci redimeret, teste eodem Poly-

doro d. l. cuius in rem præsentem verba hæc sunt: *Accipe Malcolmi factum temperantiæ plenum. Fuit jam inde à principio apud Scotos institutum seu lex, ut liceret unicuique plures pro opibus ducere uxores & (2) nobilibus plebejorum uxores habere communes ac (3) domino loci virginem nuptam vitare, antequam vir cum ea cubuisset. Priora duo religio christiana statim sustulit; istud postorius longo post tempore Malcolmus sanctissima Margarita uxoris hortatu uti institutum post homines natos turpissimum penitus extirpavit, dum sanxit, ut virgo nuptura numum aureum pudicitie redimenda causa domino loci penderet, id quod etiam nunc servatur. Sed nos Sponsalibus relictis ad ipsas Veterum NUPTIAS progrediamur.*

Veterum a Nuptiali congressu ad tempus abstinentia.

Tempus nuptiarum in V. E. quod attinet, antiqui quædam tempora a nuptiis erant in Deum pietate solennia quædam tempora a nuptiis agendis exemerunt. Cum enim Apostolus conjuges *statim ac solennibus jejuniorum vel precum diebus ab actu conjugali ex mutuo consensu abstinere jubeat, ut animi eorum ad majorem devotionem præparentur & ad ferventius orandum excitentur, 1. Cor. 7. 5. multo convenientius nuptiæ, quibus carnalis commixtio, imo operosa sæpe convivia aliæque facrorum remora plerumque cohærent, per eadem tempora prohibentur. Sicut Israëlitas ante solennem legis promulgationem per biduum uxoribus abstinere oportuit, Mose ad populum dicente: *Estote parati in diem tertium, ne accedite quisquam ad uxorem!* Exod. 19. 15. Sicut ad publicam penitentiam agendam, Ioëlis 2. 16. Sponsus de cubili suo & sponsa de thalamo suo egredi jubetur: ita in N. T. Apostolus abstinentiam a re uxoria ad tempus indicit, ut vacare conjugis jejunio & precibus possint, intellige in majoribus anni festis & publica aliqua vel etiam domestica insigniori calamitate. Similiter S. Ambrosius ad 1. Cor. 7. *Et dies festi & dies Processionis ab usu conjugii his temporibus cessari debere monstrant. S. Augustinus vel quisquis sit Auctor Serm. 2. de Tempore: Quotiescunque aut dies natalis Domini aut reliquæ festivitates adveniant, sicut frequenter admonui, ante plures dies non solum ab**

infelici concubinarum consortio, sed etiam a PROPRIIS Vxo-
 RIBVS abstinere. S. Ambrosius Serm. de adv. Domini. Nul-
 lus omnino uxori sua temporibus jejuniorum conjungatur. Auctor
 Quaestionum V. & N. T. quem falso dicunt S. Augustinum:
 Christiano, inquit, cum uxore sua aliquando convenire licet, ali-
 quando non licet: propter processionis enim dies & jejuniorum ali-
 quando non licet convenire, quia a licitis etiam abstinendum est
 ad tempus, ut facilius impetrari possit, quod postulatur. In hunc
 usque diem nostrae ecclesiae nuptias non agunt diebus jeju-
 niorum ac Festis, imo multis in locis a diebus quoque domi-
 nicis nuptiarum solennia haud male sunt exclusa.

Neque vero festis tantum aut dominicis, sed & diebus *De Nupri-*
 magnorum festorum praeviis, licet profestis, nuptiae ex veteri *is Vete-*
 instituto sunt interdictae. Concilium Laodicenum A.C. 368. jux- *rum in*
 ta alios 364. habitum can. 52. *Non oportet in Quadragesima aut nu-*
 ptias vel qualibet natalitia celebrare, quod & Decreto Gratiani *Quadrag.*
 Causa 33. qu. 4. insertum. Tanti vero hanc Synodum veteres *& Adven-*
 aestimarunt, ut canones ejus in codicem canonum univer- *tu alias*
 sae ecclesiae receperint. Paria sanxit Synodus Bracarenfis, *prohibi-*
 can. 48. *Nec natalitia nec nuptias in Quadragesima celebrare li-*
 cet. Ex Concilio Ilerdensi sub Rege Theodorico in Hispania *et*
 coaecto Gratianus hunc producit canonem: *Non oportet*
in Septuagesima usque in Octavam Paschae & tribus hebdomadibus
ante festivitatem Johannis Baptista & ab adventu Domini usque
post Epiphaniam nuptiarum celebrare, quod si factum fuerit, sepaven-
tur (poena certe gravior delictum!) Concilium Salegunstadi-
 ense in vicinia nostra A. 1023. celebratum (de quo Alb. Cran-
 zius in Metrop. l. 1. cap. 3. *Locus, quem olim Salingsstede, nunc*
vocant Osterwieg) in rem praesentem haec decernit cap. 3. *De*
legitimis conjugis visum est, quod nullus christianus uxorem duce-
re debeat ab adventu Domini usque ad Octavam Epiphaniae & a
Septuagesima usque in Octavam Paschae, nec in diebus quatuorde-
cim ante festum Johannis Baptista, neque in jejuniorum diebus fi-
ve in omnium solemnium dierum praecedentibus noctibus. Clemens
 III Papa saeculo XII exeunte edictum condidit, ne consecra-

tionis gratia novi conjuges templum inviserunt a Septuagesima usque ad Pascha, a Dominica Rogationum usque ad Octavam Pentecostes, ab adventu Domini ad Octavam Epiphaniae.

Lapsu saeculorum dimidius fere annus, si singulas prohibitiones computes, a nuptiis agendis fuit exemptus, ut recte Patres Tridentini in concilio (cujus temeraria quidem sunt anathemata, sed canones disciplinam eccl. concernentes non omnes aequè reprobi) illas superiorum temporum prohibitiones temperaverint, & ad duo solum tempora revocaverint antiquas (ajunt) solemniium nuptiarum prohibitiones solummodo ab adventu Domini usque ad diem Epiphaniae & a feria quarta cinerum usque in Octavam Paschae diligenter observari praecipimus, sed aliis temporibus nuptias libere celebrari permittimus. Restrictionis causas duas Bellarm. lib. de Matrim. cap. 31. reddit, ubi ex SS. Antiqq. ita differit: Alterum impedimentum, quod TEMPVS FERIATVM dicitur (noto disticho:

Ecclesia vetitum nec non tempus feriatum

Impediunt fieri, permittunt facta teneri)

nihil aliud significat, nisi interdictam esse nuptiarum solemnitatem certis anni temporibus. Et quidem ANTIQVO JURE prohibebantur solennes nuptiae ab initio adventus usque ad Epiphaniam; item a Septuagesima usque ad Octavam Paschae, denique a diebus Rogationum usque ad Octavam Pentecostes. De hac re extant Decreta Conciliorum antiquorum & Pontificum apud Gratianum 33. qu. 4. Ratio hujus prohibitionis est, quia toto anno festa omnium celeberrima sunt haec tria, Natale Domini, Pascha & Pentecoste, atque in his tenebantur omnes ad S. Eucharistiam accedere ex Concilio Agathensi cap. 18. Solemnitas autem nuptiarum res est magnae distractionis, cum convivium aliquo apparatus fieri soleant. Ut igitur Christiani homines ad ea festa spiritualia sine impedimento & ad Sacramentum suscipiendum paratiores invenirentur, optimo consilio ab ecclesia solennes nuptiae tribus illis temporibus prohibita fuerunt, quam tamen prohibitionem nuper Concilium Tridentinum sess. 24. C. 10. temperavit & ad duo solum tempora redegit, nec, nisi ab adventu Domini usque ad Epiphaniam & a die Cinerum usque ad Octavam Paschae solennes nuptias interdixit. -- Etiam si

vero

vero hodie non teneantur Christiani omnes Lege ecclesiastica ad Communionem accedere, nisi in Pascha, tamen adhuc viget in tota Ecclesia mos communicandi in Natali Domini, adeo ut raro finit, qui id non faciant. Rarior est Communio in F. Pentecostes & ideo Concilium Trident. Nuptias solennes tum fieri permittit. Adde, quod non sit sola Communio causa illius prohibitionis, sed celebritas etiam principalium festorum ad qua ecclesia per jejunia & preces filios suos preparare satagit. Non autem bene conveniunt pompa nuptiales, convivia, saltationes, & alia signa latitiae cum preparatione illa praesertim Quadragesimae & Adventus. Nec in ullo decreto eorum, qua apud Gratianum habentur, expresse ponitur causa communionis, sed solum festorum celebratio. Haec Bellarminus, qui ut dixi, rationes duas reddit, ob quas prisca statuta temporibus nuptias prohibuerunt. Harum posterior nobis potior videtur, etsi fortassis neutra sit adaequata.

In Ecclesiis nostris (quarum Agenda nuptias in Quadragesima & per Adventum similiter prohibent) cum Calvini nullo vino ejusque affectis non facimus, qui hanc *etiam* Veteris ^{tempore} Ecclesiae prorsus e medio tollunt. Calvinus lib. 4. Instit. cap. 19. §. ult. *Leges sanxerunt* (Pontifices) quibus tyrannidem suam ^{a Nuptiis} abstinuerunt. *firmarunt, sed partim in Deum manifesto impias, partim in homines iniquissimas, quales sunt --- Ne a Septuagesima usque ad Octavam Paschae, tribus hebdomadibus ante Natalem Johannis ab Adventu ad Epiphaniam nuptiae celebrentur & similes innumerae.* Sohnius Tomo 1. Operum Dispp. de Matrimonio th. 78. *Nuptia QUOVIS ANNI TEMPORE celebrari possunt, & th. 99. Errant Pontifices, qui nuptias in Quadragesima prohibent. Innocentius Gentilletus in Apol. pro Christianis Gallis cap. 9. Apostolus prohibitionem matrimonii doctrinam demoniorum vocat, unde facile perspicere est, qui verius & melius fundamento h. e. verbo Dei innitantur, Evangelici an Romano catholici --- qui nuptias a laicis tempore Quadragesimae & Adventuum & Quatuor temporum celebrari non patiuntur. Ita hi de Calvini Schola. Sed haec tanti non sunt, ut propterea a moribus Vet. ecclesiae recedamus.* Sane a tempore Concilii Laodicensi, adeoque

H

per

per tredecim fere sæcula, imo ut nullus dubito, ab initio Ecclesiæ, cum nondum Pontifex tyrannidem affectaret, per Quadragesimam nuptias in reverentiam Passionis Domini- cæ quod tempus illud penitentia ac publici sit mæroris, pro- hibitas invenio. Iam si Magistratus Christianus de Adventu similem Legem ferat, ut fideles pie juste & TEMPERAN- TER h. e. sobrie & caste (quod in conviviis nuptialibus sæpe non fit) gloriosum Domini Natalem expectent, quæ quæso hic iniquitas? quæ in Deum injuria? an hæc *demoniorum do- ctrina*? annon *ev τοῖς ἀδελφείοις* observemus τὸ πρέπον? Er- go & Apostolum accusemus, qui *ad tempus* a nuptiali con- gressu, re per se licita, conjuges ipse prohibuit, ut orationi vacare possint? Apage ergo Calvinii novitates! Sed de nu- ptiarum tempore plus satis!

Publicæ
Sponso-
rum De-
nuncia-
tiones.
Abstundi-
gung.

Propius Veterum Christianorum nuptiis accessuri, le- gimus jam a quinque sæculis & quod excurrit, novos spon- sos e suggestu denunciari solitos, de quo Concilium Lateran- II. A. C. 1139. præsentibus mille episcopis Can. 51. ita sancit: Specialem quorundam locorum consuetudinem generaliter prorogando statuimus, ut cum matrimonia fuerint contra- henda, in Ecclesiis per Presbyteros id publice proponatur, competenti termino præfinito, ut intra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat & ipsi Pres- byteri nihilominus investigent, utrum aliquod impedimen- tum obsistat. Cum interea apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus expresse inter- dicatur, donec quid fieri debeat, super eo manifestis consti- terit documentis. Hæc in Concilio, quod Bellarmino est Oe- cumenicum X. Antiquioribus sæculis mos quidem fuit *trinun- dini*, quo nomina vocandorum ad Ecclesiasticum ministe- rium per tres sacros conventus publice promulgabantur, po- pulusque admonebatur, ut si quid contra ordinandum nos- sent, id interea singuli proferrent, teste Socrate lib. 5. Hist. Eccles. sed in re nuptiali simile trinundinum primis sæculis fuisse non memini me *expresse* uspiam legisse, laudabilis ta- men

men est hæc novos Sponfos denunciandi consuetudo (1) ut dispiciatur, an aliquod matrimonii ex propinquitate, vel ligamine aliorum sponfaliorum aliudve canonicum impedimentum novis Sponfis intercedat (2) ut publicis Ecclesiæ precibus novelli conjuges Deo commendentur.

In primitiva ecclesia novi Sponfi Sacerdotibus præ-Solemnis sentari & de fide ac moribus examinari solebant, antequam Nuptia-Sacerdote benedicerentur, uti patet ex concilio Carthagin. rum Pre-4. can. 13. imo inconsultis Sacerdotibus olim sponsalia nulla fesso. peracta, quod supra ostendimus, adeoque nuptiæ veterum concilio & consilio Sacerdotum omnes dirigebantur. Hinc Tertulliano nuptiarum consiliarii dicuntur l. 2. ad Vx. cap. 2. Sacerdotes enim res matrimonii moderabantur, pro faustis vel infaustis auspicabantur, ne quis sc. inauspicato nuptiis animum implicaret, iidem porro ad totam fraternitatem meditata nuptias deferebant, teste iterum Tertulliano, dum nuptias apud Ecclesiam professas i. e. palam publicatas scribit lib. de Pudic. c. 4. Verba Tertulliani sunt: *Penes nos occulta quoque conjunctiones h. e. non prius apud ecclesiam professæ juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur.* Nuptiarum ergo professio erat nuptiarum publicatio, vel promulgatio, in cujus locum (ut equidem puto) publica illa in ecclesia nuptiarum denunciatio, qualis hodie obtinet, successit.

Nuptias in V. E. acturos episcopum ac clerum consulere deque horum consensu nuptias apparare oportuit & hoc erat nuptias profiteri in ecclesia h. e. publice in S. Synaxi fraternitati denunciare prius, quam copularentur, quo neglecto nuptiæ clandestinæ censebantur, licet in publico essent cætera consummata. Ideo autem in ecclesia h. e. in conventu fratrum nuptiæ fuerunt profitendæ, ut si quid forte Sacerdos de nuptiis consultus minus diligenter examinasset, aut indulgentius consensisset, id in publica Synaxi propositum emendaretur vel si fas erat, reprimeretur. Posterior professio nuptiarum erat, ut si quis obicem vel matrimonii impedimentum nosset, fidenter in publico detegeret.

ret. *Hinc etiamnum* (scribit Ambianates commentator Tertull. in lib. de Pudic. c. 4. observ. 3.) *solemnes nuptiarum proclamationes sunt, ut si quod obstaculum, ob quod dirimi inchoatum matrimonium possit, mature in medium consulatur.*

Obviatio Sponsæ.

Si qua Sponsa peregre adventaret, splendide excipi eique a Sponso cum publico applausu obviam procedi solebat, quod cum primis in Magnatum nuptiis frequens fuisse omnium fere temporum historiae testantur. Auctor est Paulus Diaconus l. 22. rerum Rom. *Proceres Constantinopolitanos SOLENNI POMPA occurrisse Irenæ Athenis venienti, ut Constantino Principi Constantini Iconomachi filio matrimonio copularetur.* Sed & hodie notorium est, quanta sit pompa, cum Regi aut Principi nova nupta adducitur, quantus saepe luxus in excipienda Augusta vel Serenissima, imo inter ipsos hodie plebeios mediocris fortuna homines cum aliqua saltem solemnitate atque ornatu novæ Sponsæ obviant. En tibi illustre exemplum! A. C. 1545. (scribit Buntingius in Chronico Brunsv.) hat Herzog Erich der Jünger von Braunschweig im siebenzehenden Jahr seines Alters Hochzeit gehalten mit Fräulein Sidonia, Herzog Heinrichs von Sachsen Tochter; da dann die Braut auff einem verguldeten Wagen mit herrlichem Pomp und Geprång durch ihren Herrn Bruder, Herzog Augustum ins Land Braunschweig ist geführt. Apud ethnicos æque solemnem introductionem Sponsæ fuisse de Dionysio Syracusano refert Diodorus lib. 14. Ille Doricam Virginem, filiam Xineti, primariæ ac potentissimi civium sibi desponderat, paucis ante nuptias diebus Locros misit quinqueremem tum primum ædificatam, ARGENTEIS AVREISQUE ORNAMENTIS circumpositam, in qua virginem transportari Syracusas fecit. Duxit præterea Arithomacham, ad quam sibi deferendam, QUADRIGAM EQVIS ALBIS junctam misit; ut proinde spectabilis deductio Sponsæ (die Heimholung der Braut) christianis cum ethnicis fuerit communis, imo ab his sine dubio, quod luxum attinet, in Ecclesiam traducta.

De Nuptialibus.

Sed & mos *exornandi Sponsam in ecclesia olim obtinuit, id-*

idque ex V. T. adeoque dudum ante Natum Christum in *Veterum*
 Dei populo receptum ex historica relatione Gen. 24. 53. colli- *ornamen-*
 gitur, ubi Eleazarus Isaaci proxeneta donat Rebeckæ vestes, *tis.*
 quibus Sponso suo se ornet. Idem Prophetæ verba docent:
Indumento justitiæ circumdedit me Dominus, quasi Sponsam corona
redimitum, & quasi sponsam monilibus ornata. Ef. 61. 10. ad quæ
 Vatablus: *Sponsa die nuptiarum monilibus se ornat.* In N.
 T. Iohannes Apocalypticus ineffabilem supernæ civitatis ac
 beatorum in ea gloriam ostensurus, se vidisse refert sanctam
 urbem, novam Hierosolymam descendentem e cælo, para-
 tam *ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ ἀντὶς* sicut sponsam viro sua
 adornatam, unde constat (1) veteres adeo splendide adeoque
 eleganter Sponsas virgines condecorasse ut ipse Sp. S. hunc
 ornatum cum cœlesti illo, cujus decorem Sol & luna miran-
 tur, comparandum duxerit. Inter summa ergo ornamenta
 ornatus Sponsæ habebatur (2) Sponsam in mariti gratiam
 tam exquisite olim ornatam, ut eo ipso novum maritum per-
 celleret sui que aspectu amorem erga se intensiorem provo-
 caret: nam, ut recte ait Poëta, *oculi sunt in amore duces.*

Quis, & quantus sponsæ ornatus fuerit, ex S. Codice
 palam est, in primis ex parabolica Synopsi conjugii Christi
 & Ecclesiæ Psal. 45, 10. *Adstat Sponsa a dextris tuis in auro O-*
phir, v. 15. de capsulis aureis est vestitus ejus, in acupictis adduci-
tor ad Regem. Cant. 4, 1. *Quam pulchra es, amica mea! rapuisti*
cor meum uno oculorum tuorum, & uno torque colli tui. Ezech. 16,
 10. *Vestivi te discoloribus, & calceavi te hyacintho & cinxi te bysso*
& operui te serico & ornavi te ornamento & dedi armillas in mani-
bus tuis & torque circa collum tuum & dedi tibi monile in facie
tua, circulos auribus tuis & coronam decoris in capite tuo & orna-
ta es auro & argento & vestita es bysso & serico & acupictis vestibus.
 Cui bono hic ornatus? Eph. 5, 28. *ut exhiberet sibi ecclesiam ev-*
doξου illustrem, non habentem maculas. Et Apoc. 19, 7. *Venerunt*
nuptia agni & uxor ejus se præparavit, & datum est illi, ut coope-
riat se byssino candido & splendenti. Et iterum Apoc. 21, 2. & 11.
 ad stuporem usque civitas superna instar Sponsa (ita enim

Angelus: *Veni & ostendam tibi Sponsam uxorem agni*) describitur, ornata auro puro & argento signato, jaspide, sapphiro, smaragdo, chalcedonio, sardonyche, sardio, chrysolitho, beryllo, topario, chrysopraso, hyacintho, amethysto, margaritis aliisque gemmis ac pretiosis lapidibus, quæ licet anagogicum habeant sensum, docent tamen litterali suo sensu, splendide, jam Apostolorum ævo Sponsas imminentibus nuptiis fuisse ornatas.

Fortasse expedit ipsa veterum Dd. & SS. Patrum testimonia proferre. S. Ambrosius serm. 9. Agnetem de Christo, Sponso suo inducit ita loquentem: *Annulo fidei suæ subarrhavit me, ornavit me inastimabili dextrocherio, dextram meam & colulum meum cinxit lapidibus pretiosis. Tradidit auribus meis inastimabiles margaritas & circumdedit me vernantibus atque corruscantibus gemmis. Induit me cyclade auro texta & monilibus me ornavit.* Itaque sæculo Ambrosiano hic Sponsæ erat ornatus (1) annulus pronubus, de quo supra (2) dextrocherium h. e. muliebri manus dextræ ornamentum ex auro, instar annuli fabricatum, gemmis pretiosissimis insigne, de quo vid. Calvus Rhod. lib. 8. cap. 13. (3) margaritæ, vel uniones (4) cyclas auro intexto splendida, ein gülden gestickter Braut-Rock. Cyclas, festis erat feminea rotunda ἀπὸ τῆς κύκλις & κυκλώω dicta, qualem hodie Romanæ, Florentinæ & Senenses matronæ in Italia gestant (5) monilia vel aureæ e collo suspensæ catenulæ, gr. ὀμίστροι, aliaque κερμήλια & clenodia. Nicephorus lib. 18. Hist. Eccl. cap. 8. Mauritiæ Imper. & Constantinæ nuptias describens inter cetera ait: *Apparatus nuptiarum affuerunt vera in Deum Pietas & Imperatoria Majestas satellitio Mauritium ejusque conjugem decentissime stipantes & dona eis quam honorificentissime offerentes: illa namque canicie veneranda decentibusque rugis patris & matris nuptias sanctificantium fratrumque vestrorum conjugalem apparatus exornantium vicem præstitit. Hæc ex auro contextam vestem purpura & Indicis margaritis distinctam nec non coronas auro multo & lapillis pellucidis resplendentes præbuit.* Sabellicus lib. 1. Enneadis 9. memorat, morem fuisse apud Venetos, ut virgines, quæ nuper matrimonio essent loca-

elocatz, exquisitissimo cultu ornatuque pretiosissimo Apostoli ædem stato die inviserent, & universo civium cætui spectaculo essent. Vnde patet, Majorum quoque sæculis circa nuptialem ornatum veteres valde liberales, ne dicam pro-
ductis interdum fuisse.

Porro nova nupta *velo* vel *velamine*, quod pudoris si-
gnum erat, obtegebatur & contexta viro in matrimonium *De Nu-
ptiali ve-
lo, & ve-
lamine
Sponsæ.*
tradi solebat, a quo nubendi ritu nupta, nubere, nuptia ipsæ di-
cuntur: Sed & nos admonemus, scribit Tertull. lib. de Velan-
dis virginibus (quem fere totum huc referre possis,) cap. 17.
*alterius h. e. conjugalis pudicitia mulieres, QUÆ IN NUPTIAS
INCIDISTIS, ne a disciplina velaminis exolefcatis, ne quidem
in momento horæ, aut quia rejicere eam non potestis, alio modo de-
struatis nec tectæ nec nudæ incedentes. Mitris enim & lanis quæ-
dam non velant caput, sed conligant, a fronte quidem protectæ, qua
proprie autem caput est, nudæ. Aliæ modice linteolis, credo, ne
caput premant nec ad aures usque demissis cerebrotenus operiuntur.
Misereor, si tam infirmo sint auditu, ut per tegmen audire non pos-
sint. Sciant, quia totum caput mulier est. Limites & fines ejus
eousque porriguntur, unde incipit vestis. Quantum resoluti crines
occupare possunt, tanta est velaminis regio, ut cervices quoque am-
biantur: ipse enim sunt, quas subjectas esse oportet. -- Iudicabant
vos Arabiæ femina ethnica, quæ non caput, sed faciem quoque ita
totam tegunt, ut uno oculo liberato, contenta sint dimidiam frui
lucem, quam totam faciem prostituere, quas propterea infelicissimas
ait Romana quædam Regina (Messalina, Claudii Imperatoris u-
xor, omnibus succuba) quod adamare magis, quam adamari pos-
sint. -- Nobis Dominus etiam revelationibus, velaminis spatia
metatus est: nam cuidam sorori nostræ angelus insomnis cervices
quasi applauderet verberans: Elegantes, inquit, cervices & merito
nuda. Bonum est, usque ad lumbos a capite veleris, ne tibi ista
cervix, cum libertas non proffit. Tu quod uni dixeris, omnibus di-
xeris &c. Prolixus est Tertull. d. l. in velamine nuptis com-
mendando, & in reprehendis vitis circa ritum illum in-
ductis. Imo tam solenne fuit nuptas obvelari, ut ævo Ter-
tullia-*

tulliani virgines ideo velari vel obnubi noluerint, ne nuptæ eenserentur, contra quas eodem libello Tertull. disputat. Inter alia sic ait: *Indue habitum mulieris, ut statum virginis serves. Mentire aliquid ex his quæ intus sunt, ut soli Deo exhibear veritatem, quanquam non mentiris Te, o Virgo, NUPŦAM. NupŦisti enim Christo, illi sponsasti maturitatem tuam incede secundum Sponsi tui voluntatem. Christus est, qui S PONSAS alienas S maritatas velari jubet, utique multo magis suas.*

Habet muliebres hoc velamen, quo inprimis novæ nuptæ olim contegebantur, in ipso N. T. fautorem dicam, an Auctorem Apostolum, qui 1. Cor. XI. in suo Sacrorum Rituali inter alia statuit: *Omnis mulier orans aut prophetans ἀνωκεφάλως ἢ κεφαλῆς capite non velato deturpat caput suum: unum enim est ac si decalvetur -- Velet ergo caput suum -- Mulier est propter virum. Ideo debet habere potestatem supra caput suum, propter angelos. Vos ipsi iudicate. An decet mulierem non velatam orare Deum? cumque virgines Carthaginenses nupturirent & tempore Tertulliani virgineum tegmen in SS. Synaxi deponerent. alix nimis subtile velamen gererent, ut sub eo cutem subcandicantem pervidere spectatores formarum possent, ut e Christianis maritum tempestive acquirerent, Tertullianus corruptum hunc morem graviter coarguit, ac docet, Cæmeteria vel ut hodie loquimur, Tempa domos precum, non nundinationis virginum esse. Capita autem virginum resecta apposite vocat *Nundinatitia*, quod nuda fronte se quasi venum exponant, ut procos alliciant. Pari fere sensu lib. de Pallio cap. 4. aperta virginum capita vocat *propudia occisa in publico castitatis*. Sed e diverticulo in viam!*

In causa nuptiali Sponsas velatas idem eodem libello cap. II. his adfirmat verbis: *Desponsatæ habent exemplum Rebeccæ, quæ cum ad Sponsium ignotum adhuc ignota perduceretur, simul ipsum cognovit esse -- confessa quod senserat i. e. Spiritu se nuptam, negavit virginem VELATA ibidem. O mulierem de Christi disciplina! -- Si congressio viri mulierem facit, Virgines non tegantur nisi post ipsam nuptiarum congressionem. Atqui etiam apud ethnicos*

cos' VELATE AD VIRVM DVCVNTVR (indignum ergo cenfet, fi a Christianis hoc pudoris tegmen in Nuptiis seponatur) Si autem AD DESPONSATIONEM VELANTVR - - quanto magis tempus eas velabit, sine quo sponsari non possunt, & quo urgente sine Sponsalibus virgines desunt esse? Totus in eo est, Tertullianus, ut probet, virgines non in Sponsalibus tantum & Nuptiis, sed & a primis suæ pubertatis annis statim velandas esse, unde Nuptiale velamen in primitiva Ecclesia usitatum abunde jam constat.

Tertulliano, e quarto seculo S. Ambrosium Presbytero illi hunc Episcopum addamus. Is lib. 1. de Abrahamo sub finem: *Nec illud, inquit, otiosum est, quod cum veniret Rebecca, vidit Isaac deambulantem, & cum interrogasset, quis esset? cognito, quod ipse esset, cui duceretur uxor, descendit & caput suum obnubere cepit, docens verecundiam Nuptiis praire debere. Inde enim & NVPTIÆ dicta, quod pudoris gratia PVLLÆ SE OBNUBERENT. Discite Virgines, quemadmodum seruetur verecundia, ne intecto capite prodeatis ante extraneos, cum Rebecca jam desponsata designatum maritum aperto capite non putaret videndum. Et in Exhort. ad Virg. Nubes sunt & graves nubes, quæ nupserint. Namque a nubibus verbum nubendi tractum arbitror. Denique OPERIVNTVR, VT NVBES, CVM ACCEPERINT NVPTVRE VELAMINA, Et vere graves nubes, quæ sustinent sarcinam matrimonii.*

Ex his S. Ambrosii dictis tria colligo (1) veteres exemplo desponsatæ Rebecæ Gen. 24, 65. (quo etiam Tertullianum usum paulo ante ostendimus) morem velandi virgines, Sponsas, novasque nuptas, faminis in universum commendasse (2) Velamen hoc, sive Sponsale sive Nuptiale dixeris, signum honesti pudoris & verecundiæ fuisse, quæ virtus muliebrem sexum in primis ornat, dicente Apostolo, ita olim & sanctas mulieres, in Deo sperantes sese exornasse, producto exemplo Saræ Velum i. Pet. 3, 5. perinde ut & hodie qui verecundantur, faciem ornatosque manu tegunt (3) morem velandi Sponsas & novelas conjuges apud veteres adeo fuisse vulgatum, ut NVPTIAS ipsas a more nubendi h. e. tegendi, velandi, non aliter ac si pri-

primarius hic sit actus, denominarint, ut & Sponsas accepto velamine nuptas i. e. coniectas vocarint. Quod vero S. Ambrosius ipsam nubendi vocem a nubibus derivat, ea etymologia nec vera est nec genuina, sed *allusiva*, quales originationes in declarandis rebus sæpe sunt accommodæ, quin potius a nubendo nubes dictas *οἱ ετυμολόγοι* arbitrantur: sicut enim nubes cælum obnubunt ac tegunt: sic velamen nuptiale virginæ oris ac vultus venustatem tegit, ut pudicitia sit salva nec libidini occasio, revelata facie præbeatur.

E septimo seculo de eodem nuptiarum insigni Isidorus Hispalensis audiendus, qui lib. 2. de div. offic. cap. 19. quod de Nuptiis Veterum Christianorum agit, in rem præsentem: *Fæmina, inquit, dum maritantur, velantur, ut noverint per hoc se viris suis esse subiectas & humiles. Unde & ipsum velamen vulgo MAVORTEM vocant i. e. Martem, quia signum maritalis potestatis & dignitatis est in eo. Caput enim mulieris vir est, licet proinde velentur, dum nubunt, ut verecundiam mulieris agnoscant, quia jam sequitur inde, quod pudeat. Unde Rebecca, cum ad sponsum duceretur, simul ut eum ipsa conspexit, salutationem vel oscula non sustinuit, sed statim sentiens, quid esset futura, pallio caput velavit. Hinc & nuptiæ dictæ, eo quod vultus suos velent. Obnubere enim operire dicitur. Unde & nubes dictæ, eo quod athera obtegunt.* Aliam h. l. rationem velaminis Isidorus reddit: neque enim pudoris tantum & verecundiæ, sed & subiectionis erga maritos, humilitatis, reverentiæ signum illud esse affirmat, ideoque non solius Rebeckæ e V. T. sed & Pauli Apostoli e N. T. 1. Cor. II, 7. auctoritatem allegat.

De SS.
Virgini-
um ve-
lamine.

A Nuptiali consuetudine velandi sponfas velamen Sacramentalium traductum puto, quæ quia Virginitatem suam Deo devoverant, peculiari quadam ratione SPONSÆ CHRISTI æstimabantur & dum initiabantur. NUPTIAS SPIRITUALES agere ferebantur, ac propterea instar Nuptiarum obvelabantur, qui mos (vernacula lingua die Einfleidung) in Papatu est huiusmodi: Monialis futura Episcopo ad consecrandum in Templo ad altare veluti Sponsa sistitur ea veste, quæ

quæ ordini congruit, & quali quoad vixerit, est usura. Ad-
ducitur a paranymphis solenni conventu, cum candelis ac-
censis, perinde uti in Nuptiis veterum faculæ accensæ. Stan-
ti coram altari Sacerdos velum imponit dicens: *Aspice filia
& obliviscere populum tuum & domum patris tui, ut Rex decorem
tuum concupiscat!* Inter hæc verba velo tegitur tanquam ca-
stitatis indice, acclamantibus, qui intersunt: *Amen.* Opta-
tus Milevitanus, qui circa A. C. 365. floruit, MITRAS Sacris
Virginibus impositas refert l. 2. ad Parmen. Accepto sacro
velamine olim honestæ matronæ accurebant & certatim ve-
lata virgini oscula dabant, teste S. Ambrosio in libello ad
Virginem lapsam. Pontificii hunc velandi ritum Autore Pio
I. Papa circa A. C. 142. capisse contendunt. Sed verior vide-
tur sententia B. Rhenani, qui notis in Tertull. lib. de velan-
dis Virginibus, post medium seculi IV. morem velandi clau-
strales Virgines natum affirmat. Conf. S. Ambr. l. i. de Vir-
gin. ad Marcellinam Sororem. Nobis in alio argumento jam
versantibus discutere ista nec libet nec licet.

Hodie non Pontificii tantum novos Sponsos, dum co-
pulant, obnubunt, teste Bellarmino de Sacramento Matrim.
c. 33. sed & aliis populis Christianis idem est in usu. De *De Nupti-*
Christianis in Lithuania vel Livonis luculentus testis, imo *is Livoni-*
avronius est V. C. rerumque apud exteros usitatarum ocula-
tus adeoque fide dignus scriptor Adam Olearius in Itinerari-
o Moscovio-Perfico l. 2. c. 9. ubi integra Nuptiarum Livo-
nicarum solennia his verbis adjecto schemate percenset:
Die Ceremonien und Gebräuche/ inquit, auf ihren (der unteu-
schen Christen in Liesland) Hochzeiten geschehen folgender gestalt:
Wenn Braut und Bräutigam in zweyen unterschiedlichen Ders-
tern wohnen/ holet der Bräutigam die Braut ein auf einem
Pferde. Sie sitzt hinter ihm und schläget ihm den Arm um
den Leib. Voran reitet der Spielmann/ dem folgen zween Bys-
siger mit blossen Degen/ mit welchen sie kreuzweise in die Thür
des Hochzeithauses einhauen/ stecken hernach die Degen mit den
Spitzen oben in den Balken/ da der Bräutigam sitzt. In dem
der

der Bräutigam seine Braut führet/ hat er an einem gespaltenen Stecken zween kuppferne Pfennig oder Rundstücke/ welche er denen/ so für ihm die Hecken zu machen/ giebet/ damit sie ihn durchlassen. Die Braut hat rothe wüllene Bänder/ die wirfft sie auff den Weg/ fürnemlich wo Creukwege seind/ oder wo Creuge stehen auff den Gräbern der ungetauften Kinder/ denn dieselben pflegen sie nicht auff den Gottesacker/ sondern an den Weg zu begraben. Dem Bräutigam folgen ebenmäßig zu Pferde die andern Gäste, die Männer mit ihren Frauen/ die Knechte mit den Mägden. Die Braut muß, so lange sie zu Tische sitzt, ein Tuch über dem Kopffe hangend haben/ welches ihr Angesicht verdeckt, gleichen Gebrauch (mit Zudeckung der Braut) haben die Muscoviter. Item die Perser und Armentier. Es scheint/ daß das Verdecken der Braut gar ein alter Gebrauch gewesen/ wie auch Plinius lib. 21. c. 8. der Meinung ist. Es bezeuget auch Lucanus l. 2. de bello Pharfalico:

*Non timidum nupta leviter teclura pudorem
Lutea demissos velarunt flammea vultus.*

Ungeleichen Tertullianus lib. de velandis Virginibus, wenn er von der Rebecca redet/ daß sie bedeckt ihrem Bräutigam entgegen kommen, sagt er c. 11. Auch bey den Heyden ist der Gebrauch, daß sie bedeckt den Männern zugeföhret werden. Daher sol das lateinische Wort Nuptia seinen Namen bekommen haben. Dann das Wort Nubere hat bey den alten geheissen/ bedecken, verhüllen, davon beym Rosino l. 5. Antiqq. Rom. cap. 37. mit mehrern zu lesen. Wenn die verdeckte Braut und Bräutigam ein wenig gessen und gegessen/ werden sie auffgesodert und zu Bette gebracht/ obs schon noch heller Tag ist. Unterdessen seind die Gäste lustig und guter Dinge. Nach zwö Stunden/ werden die angehenden Eheleute wieder herzugebracht und wird durch die ganze Nacht getanzt und getruncken/ bis eins hie/ das andere dort niedersät und einschläfft. *Hac ille, qui de Moscoviticis Nuptiis similem nubendi ac velandi morem (ceteros enim Nuptiarum Livonicarum ritus obiter in gratiam Lectoris h. l. expressimus) com-*
memo-

memorat lib. 3. cap. 8. sed quia nos solennia ista alibi in hoc libello exponemus, recensendis iis hic supersedemus.

Velamini accenseo *Vittam*, qua novi Sponsi olim con- *De Nupti-*
 juncti. *Vittæ rubro-candidæ* Isidorus Hispalensis, annis *ali Vittæ*
 ab hinc mille inter Hispanos clarissimus, ex ecclesiæ Scripto- *& retic-*
 ribus fere primus meminit lib. 2. de Eccl. Officiis cap. 19. *culo.*
Quod autem, inquit, nubentes post benedictionem VITTÆ uno invicem
vinculo copulantur, videlicet, ne compagem conjugalis unitatis dis-
rumpant. At vero eadem VITTA candido purpureoque colore per-
miscetur, candor quippe ad munditiam vittæ, purpura ad sanguinis
posteritatem adhibetur, ut hoc signo continentie lex tenenda utris-
que ad tempus admonetur, & post hæc ad reddendum debitum non
negetur. Quod enim dicit Apostolus conjugatis, abstinete vos ad
tempus, ut vacetis orationi, hoc ille CANDOR VITTÆ insinuat.
Quod vero subjungit: Et iterum revertimini in id ipsum, hoc PUR-
PUREVS ille COLOR demonstrat. Vittæ vulgo dicitur ligamen-
tum capitis vel fascia, qua circa caput antiqui crines vel fer-
ta aut flores aut aliud quid religare solebant, in cujus, ut &
velaminis veterum, quo nova nupta erat caput contexta,
locum successisse puto reticulum, quod græci νεκρὸφαλεν vo-
cant, tegmen muliebris capitis, quo Sponsa altero Nuptia-
rum die, cum præsumitur viro commixta, capillos substrin-
git & compescit. Altero, inquam, a Nuptiis die: nam pri-
mo in symbolum virginittatis intactæ passis crinibus incedit.

Vittæ usus inter Pontificios adhuc est, Bellarmino teste De Riti-
 sub finem libri de Sacram. Matrim. ubi ceremonias in Rom. *bus Nu-*
 Ecclesia hodie usitatas succincte enarrat: *In Matrimonio, in-*
 quit, hæc caremonia observari solent. *Primo benedicuntur novi Pontific.*
Sponsi in Ecclesia a Sacerdote. Secundo offertur pro eis oblatio Eu-
charistia. Tertio velamine obnubuntur. Quarto VITTA PARTIM
CANDIDA, PARTIM PURPUREA SIMVL JUNGVNTVR, cujus rei te-
stimonium extat apud Isidorum l. 2. de Officiis cap. 19. ubi ratio sin-
gulorum redditur. Floruit autem Isidorus ante annos plus CM.
Quinto annulo a Sacerdote benedicto sponsus sponsam donat. Sexto
variis precibus conjugium recens contractum Deo commendatur.

Septimo cohortatione sacerdotali monentur officii, ut honeste in Matrimonio se gerant. Gloriatur ibidem Bellarminus neque Kemnitium ad canonem ii. sess. 24. Concil. Trid. ubi anathema dicitur hos ritus contemnentibus, aliquid contra has caeremonias scripsisse, neque apud ullum auctorem se adversus eandem quicquam solidi legisse. Tu vero apud B. Gerhardum Tomo VII. de *Conjugio & Celibatu* §. 465. & 466. multa in his Papalium Nuptiarum ceremoniis desiderata invenies.

De Sertis
Sponso-
rum &
Nuptiali-
bus coro-
nis.

Nos a Sponfa ejusque ornatu, velo & vitta ad Sponsum pergamus, qui olim non minus atque Sponfa *fero* vel *corona* caput redimitus in publicum processit. Hinc Sponfa caelestis virgines sibi socias acclamat: *Egredimini! videte filia Sionis, Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die DESPONSATIONIS* (Recte B. Lutherus: *Am Tage seiner Hochzeit in die letitia cordis ejus.* Cant. 3. ii. Vnde fit Sole clarius, Sponfos die Nuptiarum coronatos, & *diademate*, siquidem magnates essent, conspicuos retisse. Apposite B. Gerhardus in *Postilla Salomonea*, Concione prima Adventus, qua haec Cantici verba declarat: *Vorzeiten trugen Kronen nicht allein die Könige / sondern auch die Bräutigam / wie dann noch heutiges Tages die schönsten Ehrenkränze als Kronen gesflochten / und Kronenkränze werden genennet. Christus trägt billig solche Krone / weil er nicht allein ist unser König / sondern auch unser Seelen-Bräutigam. Was zieret aber einen Bräutigam mehr als sein Kränz und Krone? Adeo scilicet CORONA NUPTIALIS Spiritui S. complacuit, ut sub ea mysterium illud *ἐμολογημένως μέγα*, *Incarnationis* inquam vel ut cum SS. Patribus loquar, NUPTIAS Christi PERSONALES exponere non dubitaverit. Similis locus occurrit *Es. 61. 10. Tanquam Sponsum, induere fecit ornatum.* Vox ebr. *קִנְיָה* ornamentum capitis, quale est tiara, significat.*

In Ecclesia N. T. Sponfos in signum inviolatae pudicitiae coronas, dum ad Templum a paranympis deducerentur, gefasste fidem facit S. Chrysoftomus in *Gen.* ubi hanc impolitae coronae rationem reddit: *Quid sibi vult corona? ut ostendat*

ostendant conjuges, se usque ad id tempus victores cupiditatum fuisse. Erat corona apud Veteres (1) *signum latitiae*. Hinc *Bachus* latitiae dator *coronatus*, & *pocula coronata*, vel *vina coronata* quod secundi calices bibentium corda in simposiis exhilarent (2) *signum honoris*. Honoris ergo Reges coronantur; & *Seneca* l. de Benef. cap. 8. Coronam *honoris* *insigne* vocat (3) *signum victoriae*. Talis erat *triumphalis* corona, olim e lauro, postea ex auro, quae Imperatoribus cum victoria domum redeuntibus dabatur. Omnium horum index est Corona Nuptialis (1) *latitiae*, quod dies Nuptiarum sit *dies latitiae cordis*, ut paulo ante ex Cantico dictum (2) *Honoris*, quod dies Nuptiarum sit dies, quo inprimis Sponsi honorantur. Vnde adhuc Nuptiae dicuntur *der Eheleute Ehrentag* (3) *Victoriae*, quia Sponsorum festa, *Chrysothomo* teste indicant, novellos conjuges corpus animumque a seculi cupiditatibus hactenus illibatum gessisse & pravos concupiscentiae motus per Dei gratiam viriliter superasse, nec in mortali ipsorum corpore libidinem dominatam; adeoque jam in Nuptiis se ut virgines castas Ecclesiae exhibere.

Fuit porro mos sacer, ut *Sacerdos* Sponso coronam contexeret eidemque inter solennia imponeret, quod ex *Sim. Metaphras*te, in vita *Tarasii* colligitur Tomo 5. *Heraclio* Imperatori & *Eudociae* Nuptiales coronas *Sergius Patriarcha* imposuit, referente *Paulo Diacono* l. 18. rerum Rom. Ratio, ob quam *Sacerdos* coronandis Sponsis olim delegatus, videtur ista, quod quemadm. in civili Reipubl. aliquis Primatum coronandi munus peragit: sic in Sacra Rep. decorum sit visum, ut *Antistes Ecclesiae*, is praesertim, qui novas Sponsos copulat, coronam imponat eoque ritu quasi dicat: Sumite coronas, Sponsi, *latitiae vestrae* symbola, *letare*, Sponse, cum uxore adolescentia tua, ubera ejus te inebrient omni tempore, & in amore ejus jugiter delectare! (*Prov.* 5, 21.) Sumite coronas, Sponsi, honoris vestri indices: *Honoratae enim sunt Nuptiae in omnibus*; *Benedicite Domino*, qui vos hodie sua Gratia coronat, qui in bonis desideria vestra replet. Sumite coronas, Sponsi, teste-

testeras *victoria vestra*: Coronas impono, quæ publica sint testimoni-
 a, vos hæcenus non libidinis mancipia, sed Reges affectuum, non carnis cupiditatibus, non juvenilibus desideris obsecutos, sed fortiter iisdem ac gloriose esse dominatos. Nuptiales hæ coronæ sunt de superatis affectibus vestræ triumphales! Facit huc constitutio illa apud Harmenopolium: *Nemo Nuptias clam contrahens CORONETVR, sed pluribus astantibus. Qui id facere ausus fuerit, puniatur cum Sacerdote, qui coronat.* Lib. 4. t. 4.

Hierologia
 vel
 Copula
 Sacerdot.

Ritus in & ab Ecclesia circa Nuptias olim adhibitos, & huc usque recensitos, COPULA SACERDOTALIS supereminet adeoque præ cæteris expendi hic ritus meretur. Occasio *ἡ ἱερολογίας* ex primæva Conjugii institutione in Paradiso videtur sumta, Gen. 2, 23. ubi Deus mulierem de costa viri compactam non tantum Adamo adduxit, sed & utrique benedixit h. m. *Crescite & multiplicamini!* ut proinde ipse Conjugii Autor, divinissimo suo exemplo Nuptiis benedicendis vitam Ecclesiæ quasi præmonstravit. Post illa in Dei Populo, etsi nusquam benedictio novorum conjugum nedum certa benedicendi formula *in specie* sit Lege Mosis præscripta vel divinitus imperata, vero tamen fit simile, Israëlitas matrimonia sua *precibus publicis* initiasse, idque ex Ps. 128. colligitur, qui totus *Nuptialis* est. In eo novellus maritus hac prece confecratur: *Labores manuum tuarum manducabis, beatus es & bene tibi erit, uxor tua sicut vitis frugifera in lateribus domus tue. Filii tui, sicut novella olivarum in circuitu mensæ tue. Ecce, sic benedicetur homo, qui timet Dominum. Benedicat tibi Dominus ex Sion, & videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ. Et filios filiorum tuorum, & pacem super Israël.* Hunc vero Psalmum in novorum conjugum publica copulatione & confederatione a Sacerdote recitatum probabile hinc est, quod hic *Psalmus Graduum* vocetur. *Psalmi autem Graduum* ex eo sunt dicti, quod Sacerdotes in loco eminentiori stantes eos decantarent & pro conditione præsentis status & auditorum quosdam ex illis elegerint v. g. calumniis oppresso prælegerunt Psal.

Pfal. 120. in magnis periculis posito Pf. 121. *Nuptias celebraturo*
 Pf. 128. annotante B. Gerharde Tomo 7. de Conjugio §. 459.

Interdum Pater vel Socer copulandi ac benedicendi of- *Benedi-*
 ficium in V. Test. peregit, quod ex historia Tobia palam est, *Etio Pa-*
 Cum enim Raguel Saram, filiam unicam, Tobia Juniori de- *ventum.*
 spondisset, vocavit eam & apprehensa ejus dextra tradidit illam
 in manus Tobia dicens: Deus Abraham, Deus Isaac & Deus Jacob
 vobiscum sit & conjungat vos impleatque benedictionem suam in vo-
 bis! Equidem fateor, in textu græco, qui huic libello au-
 thenticus est, istam benedicendi formulam (quæ tamen ele-
 gans est & pia) non extare, nihilominus legitur fausta preca-
 tus his verbis: *ὁ ἐλέημων θεὸς ἐνοδώσει ὑμῖν τὴν κἀλλίστην, Deus*
optime faciat vobis succedere! Καὶ λαβὼν τῆς χειρὸς αὐτῆς παρέδω-
κεν αὐτῇ τὴν Τεβία ἑνωθῆνα, καὶ ἔειπεν ἰδὲ κατὰ τὸν νόμον μωσθεὺς
καμίξε αὐτὴν καὶ ἀπαιγε πρὸς τὸν πατέρα σε, καὶ εὐλόγησεν αὐτὴς.
 Itaque ἡ εὐλογία in die Nuptiarum a Parentibus quoque per-
 acta. Nec obstat, libellum Tobia extra canonem esse, nec a
 plerisque veram historiam cenferi: nobis enim non articu-
 lum fidei, sed ritum prisca seculis receptum probandi jam
 animus est. Id vero ex libris Ecclesiasticis aq̄ue ac Canoni-
 cis fieri posse constat.

Hodierni Judæi, τῶν πατροπαράδοτων tenacissimi solen- *Judæo-*
 nem habent copulam & peculiarem, *benedictionis locum,* in *rum Co-*
 quo novos Sponfos sub erecto velo, quatuor perticis suffulto *pula.*
 collocant. Rabbi, Sacerdotis vicem sustinet & gemina *bene-*
 dictione eosdem consecrat, quarum alteram ברכת יארוסין *dictione*
benedictionem sponsalem, qua pro Sponsalibus jam contractis
 Deo gratias agit, & porrecto vitro vinum saluti ipsorum li-
 bat & annulum, cujus aurum hospites explorant, digito Spon-
 bat, auriculari proximo inferit: alteram ברכת נשואין *benedi-*
ctionem conjugalem vocant, qua gratias Deo agit pro matrimo-
 nio jam contracto, & denuo vinum ex alio vitro propinat
 quo accepto Sponsus vitrum prius in memoriam destrueti
 Templi confringit. Acclamant, qui intersunt *בְּרוּךְ הוּא* *Be-*
neditus, qui venit in nomine Domini! & tritico in Sponfos con-
 jecto

jecto subinde primævam Conjugii benedictionem repetunt: *Crescite & multiplicamini* Gen. 1. 28. Vid. Ant. Margarita lib. de Judaicis Ritibus, quos observasse multum juvat, cum e Majoribus descendant (licet sint hodie infideles) qui olim in summa apud Deum gratia & fœdere fuerunt, unde probabile fit, nonnullos adhuc ritus, ex Israeliticâ Ecclesia V. T. more traductos penes ipsos superesse, quos inter *Consecrationem novorum conjugum* referre non dubito.

Origo Copula Sacerdot. in N. T.

In Orbe Christiano constans est traditio, COPULÆ SACERDOTALIS institutum alterutri horum, Evaristo vel Soteri, quorum ille A. C. 97. Hic A. C. 174. Romæ fuit Episcopus, esse tribuendum. Evaristus ad Africanos hanc misisse fertur epistolam: *Aliter legitimum, ut a Patribus accepimus & a sanctis Apostolis eorumque Successoribus traditum invenimus, non fit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam fœminam dominationem habere videntur, & a quibus custoditur, uxor petatur & a parentibus ac propinquioribus sponsetur & legibus dotetur & suo tempore, SACERDOTALITER ut mos est, CVM PRECIBVS ET OBLATIONIBVS A SACERDOTE BENEDICATVR & a Paranympis, ut consuetudo docet, custodita & consociata a proximis congruo tempore petita, a legibus dotetur ac solemniter accipiatur, & biduo vel triduo orationibus vacent & castitatem custodiant, quæ Epistola non tantum nuper Tomis Conciliorum, sed & Decreto Gratiani Causa 30. q. 5. Cap. Aliter quingentis abhinc annis est inserta.*

Discimus hinc (modo genuina sit epistola, quam tamen certum est antiquam esse nec $\chi\theta\epsilon\varsigma\ \eta\gamma\iota\ \omega\gamma\acute{o}\nu\ \sigma\iota\kappa\iota\tau\acute{\alpha}\mu$ fictam) in Vet. Ecclesia præter ipsos contrahentes, Parentum quoque & cognatorum, imo & Tutorum (nam & hi super fœminam, cum sint loco Parentum, dominationem habent) consensum in Sponsalibus sancte requisitum, quod & supra pluribus ostendi (2) DOTIS usum inter Christianos semper fuisse, & dotandi morem *Legibus*, quo nomine JVS ROMANVM intelligi puto, prisca quoque seculis, conformatum (3) Sponsos a Sacerdote benedictos bifariam: PRECE & OBLATIONE, ubi quid offerendi voce notetur, inferius declarabo (4) *Paranympbos* olim,

olim, (æque ac hodie) adhibitos, qui Sponfo vel Sponfæ in Nuptiis affederunt eosque deduxerunt, cui affessorum five comitum officio delecti proximi cognati, qui hæctenus Sponfam domi suæ custodiverant, more tum circa Virgines recepto, de quibus Phocylides in Nuthetico: *Virginem clausis thalamis bene custodias nec ante Nuptias extra domum conspici permittas.* S. Chrysostomus Homil. de Hanna: *Ex virginibus Sadaquevo-nævus h. e. thalamo conclusis juniores nobiles diligentius custodiantur.* Hi pudicitia custodes in Nuptiis Virginum erant paranymphi. Denique (5) Evaristi rescripto (vel quisquis Autor sit) docemur, quanta veterum in Nuptiis castimonia fuerit, quippe qui non exca libidine, non bruto affectu in coitum irruerunt, sed primas noctes mutuis precibus Deo consecrarunt, de quo infra. H. I. imprimis notamus Sacerdotalis benedictionis ritum *Apostolis Autoribus* primisque Ecclesiæ Patribus, sanctissimisque Episcopis, qui Apostolica tempora contigerunt, h. e. *Viris Apostolicis* olim, nec male, ni fallor attributum.

Soteri, in eadem cathedra Evaristi post octoginta annos *Bened.* Successori simile in eadem causa Decretum assignant; qua de *Suo Con-* re Platina, Vita Pontificum diligens scriptor in Vita hujus *jugum* Papæ: Soter, inquit, *animum ad sacra conpertens instituit, NE præstigiis* LEGITIMA HABERETUR VXOR, NISI CUI SACERDOS ex *instituto Satane* BENEDIXISSET. Hoc ideo constituit, *ut pericula evitaret, quæ tum oppositæ* temporis in novas Nuptias ex præstigiis cadere sepe solebant. *Gre-* tianus hoc decretum Evaristo tribuit. Viri competat, *Lector arbi-* tretur. Hæc Platina, quibus rationem inductæ in Ecclesiam *Copula* Sacerdotalis reddit. Si quis ordo vel status vitæ hu- mana insidiis dæmonum ac molestiis & curis sit obnoxius, hæc certe fuerit sacer Matrimonii ordo, dicente Apostolo, *ha-* bituros tales afflictionem in carne 1. Cor. 7. 28. Vnde alii Nupti- as dulces vocant molestias. Itaque principiis obtandum pi- Vetere ac BONO CVM DEO, DEO PROPITIO Nuptias auspican- das religiose statuerunt eoque animo non privata solum pro- ce futura sua conjugia Deo commendarunt, & orationibus do- *mest.*

mesicis futuras suas Nuptias communiverunt, sed ad publicas quoque fidelium Synaxes, ad Oratoria, ad aedes sacras veluti asyla, Satanæ insidias veriti perrexerunt, ubi totius Ecclesiæ nomine Sacerdos cum collecta fidelium multitudine pro novellis Sponsis Deum exoravit & publicis precibus inita Matrimonia confirmavit, ne Diabolus ofor conjugii & juratus Nuptiarum hostis, vel *Asmodæus* aliquis (Tob. 6, 15. & cap. 7, 3.) nocumenta Sponsis inferret, lites & discordias inter eos fereret, prolem impediret, conjuges violenta vel immatura morte dirimeret, rem familiarem dissiparet, aliisve mille modis vel per se vel per organa sua noceret, præsertim cum sæpe inter gentiles novi Sponsi fascinantur ac ab initio Nuptiarum præstigiis dæmonum ligarentur, ut conjugii debita alter alteri solvere non possent. Adversus has & firmiles præstigias inprimis *Benedictio Ecclesiastica* olim videtur valuisse; & crediderim, cum in Ecclesia *donum miraculorum* viguit, miraculosum contra magicas artes & fascina effectum sæpe eam habuisse, ut dolendum sit, hodie inter Christianos reperiri, qui dum illa ipsa copula in Templo peragitur, vim coeundi nescio quibus *diabolicis* ligaturis, quasi nodo Gordio conligant; cum in Primitiva Ecclesia eadem hæc *Benedictio* fuerit quasi sepe, imo murus aheneus, ne Satanæ vel organa Satanæ noxas darent. Sed de his alibi.

Verum quum inter eruditos notorium sit, decretales epistolas primorum Rom. Pontificum, quæ ex ævo martyrum circumferuntur, plerasque supposititias vel hæretica fuligine tinctas aut mendosas vel sequioribus seculis esse confectas, operæ pretium est, ut ex indubitatis scriptis Copulam Sacerdot. primis Ecclesiæ seculis receptam ostendamus. Prodeat igitur latinorum omnium, quotquot hodie extant, Patrum antiquissimus Tertullianus, cujus lib. 2. ad Vxorem verba hæc sunt: *Vnde sufficiam ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & Oblatio confirmat & obsequatur Angeli renunciant, Pater pro rato habet.* Sed quo alias modo Ecclesia matrimonium conciliat, nisi novos Sponfos per

Ecclesia
matrim.
conciliat.

per Sacerdotem in nomine SS. Trinitatis copulando? Itaque conciliatio matrimonii h. l. est Copula novorum Conjugum, Sacerdotis prece benedicta.

Ad hæc Tertulliani referre juvat, quæ circa eadem Analista Baronius observat ad A. C. 57. *Nos, ait, singula explicemus; antiquos enim Ecclesie mores Annalibus nostris intexere ex instituto suscepimus. Ecclesia fidelium conciliat matrimonium, dum per Sacerdotem contrahentium mutuo elicitio consensu junguntur in unum illorum dextra, quibus accedit osculi sancta libatio atque velatio, de quibus ritibus agit Tertull. l. de veland. virg. cap. 21. Ad dictum ritum jungendi dexteras alludit Gregorius Nazianzenus ad Anysum scribens, tum ad Nuptias filia ejus invitatus, se excusans, quod affectus esset egritudine, hæc addit: Animo & voluntate adsum, simulque festum celebri juvenilesque dexteras inter se jungo atque utrasque Dei manui. Quod enim junctis dextris stolam sacerdotalem eorundem manibus superponere solet sacerdos, id nempe est, quod ait Gregorius: Utrasque Dei manui jungo. Hac subsequitur Benedictio & forma quædam verborum, quæ perficit matrimonium, de quibus vid. Concil. Carthag. l. V. can. 13. Hæc Baronius. Et quid manifestius illo Tertulliani l. de Monogamia c. 11. *Vz igitur in Domino nubar secundum Legem & Apostolum --- CONJUNGENT VOS IN ECCLESIA (Episcopus, Presbyteri Diaconi) in Ecclesia Virgine unius Christi unica Sponsa. Itaque conjunctiones conjugum ævo Tertulliani, adeoque ab initio fere Ecclesia in publico fidelium conventu coram clero ac plebe h. e. presentibus presbyteris, diaconis, viduis &c. solenni ritu sunt peractæ.**

Ex quarto seculo evidens eidem Copulæ testimonium S. Ambrosius perhibet, breviter sed rotunde affirmans, Conjugium velamine Sacerdotali & BENEDICTIONE sanctificari oportere, Epist. 70. *Profanas igitur Nuptias æstimat, quibus Sacerdos non benedixit. Paria sanxit Concilium Carthag. IV. can. 13. Sponsus & Sponsa cum BENEDICENDI SVNT A SACERDOTE, a Parentibus & Paranympbis offerantur, qui cum BENEDICTIONEM acceperint, eadem NOCTE pro REVERENTIA IPSIVS BENEDICTIONIS copula.*

nis in Virginitate permanent. Habita est hæc Synodus A. C. 398. præfente ut nonnulli putant, S. Augustino. Vnde perspicuum est non benedictos solum a Sacerdotibus Sponsos, sed & tam reverenter Sacram Copulam in Vet. Eccl. habitam, ut in ejus honorem nocte prima ab actu conjugali abstinerint, imo stante Evaristi decreto, per biduum, sepe triduum, recens copulatos non concumbere, sed vacare precibus oportuit, forsitan exemplo Junioris Tobia, Saram Sponsam in thalamo compellantis: Sara, surge, deprecemur Deum hodie, cras & parentie, quia his tribus noctibus Deo conjungemur. Nocte autem tertia transacta in nostro erimus conjugio. Filii quippe sanctorum sumus, nec decet nos conjugii, sicut gentes, quæ Deum ignorant, Tob. 8, 4. Sed & Apostolus abstinerere conjuges jussit, cum orationi impensius operari intendunt. Verum an hic de abstinentia prima, secunda ac tertia noctis canon ab omnibus & singulis in V. E. sit observatus, equidem non juraverim.

Episcopi
uxoribus
copulati.

Admiranda sanctitatis nec minoris doctrinae Synesius A. 420. Ptolemaidis Cyrenaicæ Episcopus ab ecclesia illa lectus, ab Archiepiscopo vel Patriarcha Alexandrino uxorem sibi fecit copulari, eamque in episcopatu se non dimissurum, sed ei cohabitaturum palam professus est, data ad Eutropium fratrem epistola: Επει, inquit, ὅτι Θεός, ὅτι νόμος ἡμετέρος Θεοφίλου ἡμῶν ἡμῶν ἐπιπέδωκε. Mihi & Deus & lex & sacra Theophili manus uxorem dedit. Prædico igitur omnibus & protestor, me eam nunquam deserturum, nec cum ea ut mæchum clam congressurum: alterum enim a pietate, alterum a legibus alienum est; quin optaturum & precaturum, ut multi probique mihi nascantur liberi. Epistolam integram Nicephorus lib. 14. hist. eccl. c. 55. recitat. Vnde has SS. Antiquitates docemur (1) non laicos tantum & clericos inferiores, sed & episcopos uxoribus copulatos, & quamvis uxorum commercio non renunciassent, ad cathedram sæpe evectos, quemadmodum Synesius non obstante conjugali copula & diserta præfatione de retinenda uxore & liberis gignendis, episcopatum adiit, imo ecclesiæ magno cum decori, tum usui fuit (2) Copulam, jungentibus
ac

ac benedicentibus episcopis olim peractam, inque ea usum τῆς
 ἱερῶς χειρὸς sacra sacerdotum manus fuisse, ut proinde episcopi
 olim propriis manibus, dum copularunt, Sponsas Sponsis
 adduxisse inque horum potestatem tradidisse videantur (3)
 Copulam hanc, sive episcopalem sive sacerdotalem, adeo fan-
 ctam habitam, ut ἡμισὶ εὐσεβὲς ab omni pietate alienum duxe-
 rint deserere uxorem Sacerdotis manu semel traditam, &
 grande nefas, ἡμισὶ νόμιμον, contra omnia jura alteri cohabitare.
 Conf. B. Calixtum Tract. de Conjugio Cleric. pag. mihi 328.

Hormisda, ut in Decreto legitur *Causa 30. c. 2.* tale in
 praefens Decretum fertur condidisse: *Nullus fidelis, cujuscun-
 que conditionis sit, occulte Nuptias faciat, sed BENEDICTIONE
 ACCEPTA A SACERDOTE publice nubat in Domino.* Vixit Hor-
 misda Rom. Episcopus A. 514. Ex dictis colligo, Benedictio-
 nem Sacerdotalem in Vet. Eccl. clandestinis Nuptiis opposi-
 tam, cum boni publici intersit Nuptias in publico obfignari.
 Eodem digittum intendit Leo Papa: *Legitima uxor, ait, a pa-
 rentibus petenda, a paranymphis adducenda, secundum Legem &
 Evangelium PUBLICIS NUPTIIS in conjugium sumenda, ubi Nuptia
 secundum Legem & Evangelium publica alia non sunt quam Dei
 verbo, quod Lege & Evangelio constat, in publico conse-
 cratae.* Vtrique horum Nicolaus Papa consentit in commo-
 nitorio, quo legatos suos Rodoaldum Portuensem & Iohan-
 nem Ficolensem episcopos in causa matrimoniali Gualdradae
 ac Thiethergae Vxorum Lotharii instruxit. Verba Nicolai
 sunt: *Si eundem gloriosum Regem praedictam Gualdradam premis-
 sis DOTIBVS coram TESTIBVS secundum LEGEM & RITVM, quo Nu-
 ptia celebrari solent, per omnia inveneritis accepisse & PUBLICA
 MANIFESTATIONE in Regis matrimonium Gualdrada fuit admissa,
 restat, ut perscrutemini cur illa sit repudiata vel filia Bosonis ad-
 missa? --- Si vero minime probatum fuerit Gualdradam fuisse V-
 xorem LEGITIMAM neque Nuptiis secundum morem celebratis per
 BENEDICTIONEM scilicet SACERDOTIS filio nostro Lothario extitisse
 conjunctam, suggerite illi, ut non moleste ferat, legitimam sibi (si in-
 nocens apparuerit) uxorem reconciliari.* Vid. Gratianus *Causa*
 31. q. 2. Cap. Lotharius. Idem

Idem Ecclesiæ statutum, ne scilicet absque sacerdotum copula uxor legitima censeretur, Imperatoris edictis adeoque jure Civili legimus confirmatum. Hinc Harmenopolus lib. 4. Epit. t. 4. *Hodie non nudo consensu matrimonium contrahitur, sed nisi SACERDOTVM PRECIBVS corroboratum fuerit, nec Nuptiæ contrahuntur; nec prohibentur, qui contrahunt, a se invicem discedere, idque a Leone Philosopho & Alexio Comneno Impm. ita constitutum refert. Leonis M. constitutio inter Novellas ejus extat confit. 89. Quemadmodum adoptionem promiscue habitam neglexit vetustas, quam tametsi sine precibus sacrisque ceremoniis peragi lege permetteret, non tamen illam se parvipendere putabat: ita & absolutam matrimonii constitutionem, dum id citra JAM RECEPTAM BENEDICTIONEM iniri sineret, neglexisse videtur, sed a veteribus istius voluntatis ratio inveniri possit, a nobis vero cum divina gratia ad honestius multo sanctiusque vitam institutum jam res comparata sint, neutrum doctorum negligi convenit. Itaque quemadmodum adhibitis sacris deprecationibus adoptionem perfici percepimus: sic etiam Matrimonia SACRÆ BENEDICTIONIS TESTIMONIO confirmari jubemus, adeo ut si qui citra hanc matrimonium ineant, id ne ab initio quidem ita dici, neque illos in vita illa consuetudine matrimonii jure potiri volumus. Præfuit Imperio Orientis Autor Novellæ, Leo Sextus, cognomento Sapiens sub finem seculi IX.*

Similem Legem Alexius Comnenus seculo XI. exeunte Græcorum Imperator, & Leonis post duo fere secula Successor condidit, cujus constitutio inter Imperatorias Novellas Const. 3. de Sponsalibus, & de Sponsalium solutione extat, qua sancitur, ea sponsalia matrimonii vim & effectum habere, quæ SACRÆ BENEDICTIONE sunt confirmata idque propterea, quod absurdum sit, CONSECRATIONEM MATRIMONII ET PRECES ADHIBITAS pro nihilo tanquam vanum aliquid reputare, quasi inter personas, quæ conjunguntur, Deus adhibitus non esset; eas demum Nuptias pro veris habendas & veris æquipollere, in quibus SACRÆ BENEDICTIONE peragitur, DEO inter eos, qui conjunguntur, interveniente, & primam vitam conciliationem confirmante, reliqua vero

Spon-

Sponsaliorum tantum noſſum habere. Iuſtinianus A. 1527. Rom. Imperator adeoque duobus iſtis, Alexio & Leone antiquior Nuptias omnes peragi juſſit *cum atteſtatione apud deſenſorem Eccleſiæ.* Novel. 74. cap. 4. §. I.

Neque vero hæc ſive eccleſiæ decreta ſive Imp. edicta *Copula ſa-* eo rigore ſumi debent, quaſi *ἡ θεολογία*, quam græci; ſive *ecc. d. de* COPULA SACERDOT. quam latini appellant, ſit de eſſentia Nu-*eſſentia* ptiarum vel pars Matrimonii conſtitutiva. Minime! Neque *conjugiū* de jure divino poſitivo, neque de jure naturæ, neque de ju-*non eſt.* re gentium, neque de priſco jure civili communi Copula Sa- cerd. eſt eſſentialis Matrimonio ut ſic vel abſolute. Non ſane de *jure divino*, cum in tota S. Scriptura V. & N. T. nuſpi- am expreſſum Dei mandatum de Candidatis Matrimonii a Sacerdote in Templo benedicendis extet, eſt *veſtigia* ſacræ hujus Copulæ in Codice *θεοπνευτω* reperiri conceſſerim. Non de *jure natura*, nam, ut recte definit ex Lumine Rationis Sum- mus Ariſtoteles, *κοινωνία γαμικὴ ἐστὶ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς φύσιν καὶ ἀχώριστος ὑπὸ τῷ θεῷ, τῆς τενοποιίας καὶ συνεργείας ἐνεκα* 1. Polit. cap. 3. Alias definitur legitimus con- ſenſus legitimarum perſonarum in indiſſolubilem vitæ con- ſuetudinem verbis externis legitime expreſſus. Neutra defi- nitione *τὴν θεολογίαν* complectitur. Non de *jure gentium*, quia inter infideles, Paganos, Turcas, Iudæos vera & integra, uti olim fuere, ſic adhuc ſunt matrimonia, quæ ipſe Apoſtolus non *dirimenda* ſtatuit 1. Cor. 7, 12. Sed nemo infidelium du- cturus uxorem ab Eccleſia ſive nunc ſive olim benedictio- nem Sacerdotalem petiit. De eſſentia igitur veri, atque for- malis matrimonii *τὴν θεολογίαν* Gentes extra Eccleſiam non agnoſcunt. Nec denique eſſentialis illa eſt de veteri lure Civili Romano, ſiquidem Iuſtiniano in princ. Inſtitutionum de pat. poteſtate. Matrimonium definitur *viri & mulieris con- junctio, individuum vitæ conſuetudinem continens*, nulla Copulæ Sacerdot. mentione facta; & Weſenbecius aliique Jcti ex- preſſos Iuris textus dudum annotarunt, quibus, omiſſa etiam

L

Hiero-

Hierologia, liberi non pro spuris nec pro injustis censentur
Vid. Kitzel. Synopsis Matrim. c. 5. theorem. 10.

*Sine Hierologia
Nuptia
illegitima.*

Nec ab altera parte sunt hæc dicta eo extendenda, ut Apostolicum hunc hodieque Oecumenicum ritum ab Ecclesia initio per tot secula traductum *vilipendendum* vel in cuiusvis arbitrio, num adhibere eum velit necne? permittendum censeamus. Absit! Ex antiquo purioris ævi instituto, quod Agendastrarum Ecclesiarum & optimæ quaque Ordinationes Eccl. sancte confirmant, juxta ac intuitu publicæ utilitatis & honestatis, omnino necessaria hodie est (necessitate quamvis hypothetica) ad Nuptias consummandas: Copula Sacerdotalis, licet per se non ipsas Nuptias (Nuptiis pro Matrimonio acceptis) constituat, sed ad *solemnia* Nuptiarum vel ad *festivitatem* Nuptialem, & ad consensum *matrimoniale* (quem a *Sponsalicio* diversum fatemur) publice coram testibus in Ecclesia declarandum directe spectet; eoque sensu priscos sive Patres sive Impp. intelligo, quibus Nuptiæ *omissa* Hierologia *illegitima* vocantur, quod absque *solemnitate Legum* sint peractæ. Ratum enim ac legitimum Conjugium definiunt, quod Christiani servatis Legum & Canonum solemnitatibus (inter quas Copula Sacerdot. eminet) contraxerunt.

*Causæ sex
omnino legitimas.*

Causæ, ob quas solennis hæc benedictio est investita, assignari sex possunt (1) quod omnium rerum ab immortalî Deo primordia sint ducenda. Id si unquam alias, certe in sanctissimo hoc fœdere, in *Matrimonio* inquam, unde totius vitæ vel calamitas vel felicitas pendet, erit observandum, ut ejus initia Deo Opt. Max. consecremus & precibus Ecclesiæ commendemus. A quo enim rectius conjugium auspiciatum petitur, quam ab Auctore Conjugii. Pater credentium, cum Nuptias filio meditaretur: *Dominus*, inquit, *mittet Angelum suum & accipiet uxorem filio meo.* Gen. 24. 7. Et inter-nuncius Abrahæ, adducta Sponsa, Deum juxta puteum orat, ut Nuptias fortunet, cumque res bene successisset, humicubans DEO gratias agit. Altera *omnino legitima* ratio est, quod Adam

Adam & Eva ab ipso Deo in Paradiso, in Innocentiæ Statu conjuncti sint & benedicti quæ primorum Conjugum consecratio post Lapsum, imo post diluuium in Noacho, unde omnes nos oriundi, fuit iterata Gen. 9, 1. In hoc exemplum veluti speculum veteres Christiani oculos animi defixerunt, & divino illi instituto accommodum & æquum putarunt, ut e Dei manu, voce Sacerdotis administra Conjuges acciperent adeoque DEVS Nuptiarum auspex, Ecclesia pronuba esset.

Tertia inducta Copula Sacerd. ratio videtur, ut matrimonium jam consummandum non iis tantum, qui Sponsalibus interfuissent, sed & toti Ecclesiæ, cujus membra Sponsi erant, innotesceret, nec clam, vel remotis arbitris, in angulo, sed palam, spectantibus quasi & approbantibus Deo, Angelis & ECCLESIA Nuptiæ agerentur, cujus Matrimonii felicitatem inenarrabilem statuit Tertull. Solenni ergo Copula Veteres CLANDESTINIS NUPTIIS h. e. ut Tertull. loquitur, *Nuptiis apud Ecclesiam non professis* obstare voluerunt (4) ut præstigiis demonum & technis malevolorum, qui Satanæ instinctu Nuptias rident, cavillantur, libidini tribuunt, novos conjuges nequiter fascinant &c. occurrerent, de quo pluribus supra, ubi Soteris Papæ decretum adduxi (5) ut publice constaret Nuptiarum fœdus SACROSANCTVM h. e. tota vita indissolubile & inviolabile esse, itaque firmatum, ut dirumpi a nemine mortalium posset: *Quod enim DEVS* (vel Dei vice Sacerdos) *conjunxit, hominum nulli separare fas est.*

Sexta denique ratio est, ne Christiani in Nuptiis contrahendis pejores ethnicis viderentur: hi enim Nuptias suas Diis variis consecrarunt; Hinc Jupiter *Gamelus*, cui conjugia inprimis curæ; Juno *Pronuba*, cujus auspiciis Nuptiæ celebratæ, Venus, cujus beneficio conjuges fœcundati. Cum mas & fœmina conjungerentur, Deus *Jugatinus*; cum Sponsa domum duceretur, Deus *Domiducus* vel *Domitius*; ut maneret cum viro, Dea *Manturna* invocabatur. Implebatur cubile turis Numinum; cum Paranympsi discederent, aderat Dea *Virginensis*, Deus *Subigus*, Dea *Prema*, Dea *Partun-*

da & Venus & Priapus &c. de quibus Lactantius lib. 1. Infit. div. S. Augustinus l. 6. de Civ. Dei Blondus lib. 1. Romæ triumphantis aliique legantur. Cum igitur ethnici in Nuptiis agmina deorum adhibuerint, veteres Christiani, similitudine rituum ethnicos lucraturi, quod impium erat in moribus gentilium, pudendam scilicet idololatriam sustulerunt, & verum atque unicum Deum, Patrem, Filium, Spiritum S. solenni prece in Nuptiis, Copula instituta, adorarunt adeoque morem invocandi Deum Nuptialem, ab ethnicis tanquam *injustis possessoribus* ad sua sacra, mutatis mutandis, religiose transtulerunt. Videatur h. l. eruditissimus de Connubiorum Jure, vel de Sponsalibus & Nuptiis Tractatus a multis, ut habet inscripto *desideratus* Pauli Cipræi, Principum Holsatiæ quondam Consiliarii, Cap. 9 § 15. qui in eo tamen aberrat, quod sine Hierologia matrimonium *simpliciter* nullum admittat.

Concubina-
natus o-
lium con-
cessus

Memorable est in Vet. Ecclesia, quamvis rigida Disciplina esset, Concubinatum tamen fuisse toleratum nec censuris canonicis subiectum, Concubina a concubitu, dicente S. Ambrosio lib. 3. Offic. cap. 14. (unde Tertulliano *Gladius concubinus*, qui ad caput dormientis pendeat, lib. de Resurr. carnis) media erat inter uxorem legitimam & meretricem. Vxor Legitima erat, quam maritus juxta sacros canones, lege publica sibi copulari fecerat. Meretrix, quæ viris promiscue, accepta mercede commiscebatur, eadem *fornicaria*, quod sub fornicibus habitare sui que corporis usuram in cellis meretriciis facere cuilibet consuevisset & *Prostibulum*, quod pudore omni posito *pro stabulis* h. e. ante diverforia federet, & ex advenis caperet quæstum. Sed cocubina erat, quæ *uni* duntaxat viro sui copiam faciebat, adeoque concubinatus erat unius viri cum una femina cohabitatio, vel status inter legitimam uxorem, quam Sacerdos copulaverat, & meretriciam faminam, (cujus concubitus publica Pœnitentia semper fuit expiandus) intermedius.

Matri-
monia
conscien-
tia.

Vulgo MATRIMONIA CONSCIENTIÆ vocant, de quibus accipio illud Concilii Toletani l. can. 7. *Qui Vxorem non habet,*

bet, sed pro *Vxore concubinam*, a *communione non repellatur*, quo ipso declarat Synodus, sub Theodosio II. circa A. C. 400. habitam, conscientiam hujusmodi conjugii non lædi; concubinarium enim cum sua concubina ad sacram communionem admittit. Posteriores vero canones omnem conjunctionem, absque hierologia, eoque etiam concubinatum prohibuerunt. Existimaverim in can. Toletano, concubinæ nomine veram uxorem intelligi, sed quæ sine solennitatibus eccles. esset ducta. Simili modo Isidorus Hispal. Concilii illius probe conscius lib. de distantia V. & N. T. scribit *Christiano lititum non esse, nisi unam tantum habere aut Vxorem, aut Vxoris loco Concubinam*. Sed quomodo concubinam alere Christiano liceat, nisi sit uxor? Est ergo Concubina mediæ ordinis inter uxorem principalem, & ancillam, & quia ex utroque participat, modo uxor, modo ancilla vocatur. Ipse S. Augustinus, dum in via erat ab hæresi ad Ecclesiam redeundi, concubinam alteram (priore dimissa) se duxisse fatetur lib. 6. Confess. cap. 13. quod tamen acerbè defset.

Verum in his Conscientiæ Matrimonii sæpe parum Conscientiæ, at libidinis erat plurimum, adeo ut jam Tertuliani ævo *occultæ conjunctiones juxta moechiam judicari periclitarentur* h. e. parum a fornicatione abesse crederentur. Hinc concubinari, licet ab Ecclesia non sint proscripti, Sacris tamen Ordinibus indigni habebantur, prout sanxit Canon. 7. Apost. *Qui concubinam habuit, non potest esse Episcopus*. Ratio erat, quod concubinari ab ecclesiæ foro solennia Nuptiarum, imprimis Copulam Sacerdot. quantum in ipsis, tollerent, & si vel maxime *Conscientia*, non tamen *fama* confulerent, cum haud vana sit suspicio concubinam libidinis potius, vel concubitus ergo, unde nomen concubinæ, quam prolis causa duci. Veteres autem Episcopos suos non a crimine tantum vacare, sed & ita vivere voluerunt, ne qua criminis, libidinis præsertim suspicio in ipsos caderet.

Canonico iure Concubinatus omnis, cui affectus maritalis deest, rectè prohibitus statuitur *Causa 32. qu. 4. Cap. Di-*

Concubi-
natus
proscri-
pius.

cat aliquis, *Vxorem non habeo, ideo ancillam mihi sociavi.* Audi, quid dicat Scriptura ad Abraham: *Eiice ancillam!* Sc. Tandem concludit h. m. *Mulier igitur tua, si talibus moribus pradita est, ut mereatur consortium, mereatur & nomen Vxoris. Præsta concubina tuæ libertatem & nomen uxoris, ne tu adulter sis potius, quam maritus, quæ S. Ambrosii est sententia Serm. de S. Johanne, cui S. Augustinus consentit Homil. 49. unde apud Gratianum dist. 34. Cap. Audite hæc Palea defumta: Audite Clarissimi, fornicari vobis non licet, sufficiant vobis uxores, audiat Deus, si vos surdi estis, audiant angeli, si vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet, etsi non habeatis uxores, tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimittatis & ducatis uxores, quanto magis damnatio vobis erit, si volueritis habere uxores & concubinas. Civili quidem eoque veteri Romano Iure concubinatus fuit olim permissus, & dictus matrimonium, licet inæquale. Vid. L. unica. Cap. de Concubinis. Sed recte omnem, extra Nuptialem, concubitus, Leo Imperator tanquam rem pudendam & meræ libidinis exercitium lata Lege sustulit Novella 9. & Novissimo Iure in Recessibus Imperii de Anno 1530. & 1548. & in Reform. Polit. Imperii ut tit. *Wort leichtfertiger Beywohnung Concubinatus communibus Statuum suffragiis est interdictus.**

Interim Studiosi SS. Antiqq. cum in veterum scriptis Concubinatum modo approbari, modo improbari animadverterint, meminerint vocem Concubinæ ἐπιουρίως sumi, semel pro ea, quæ solius explendæ libidinis causa citra maritalem affectum ad tempus ducitur. Talem concubinatum nego in V. E. concessum; dein pro ea, quæ quod ancilla aut vilis persona esset, sine tabulis, sine scriptura, sine dote, sine arrhis aliisque Nuptialibus solennibus, maritali tamen affectu fuit ducta, ut individua vitæ sociæ adeoque quasi Uxor, imo vera uxor esset (perinde ut hodie Principes interdum puellas loco inferiori natas sibi copulant an die sincke Hand/ uti vocant) & hunc concubinatum Vetus Ecclesia alicubi permisit. Sed ad alia!

De

De Secundis Nuptiis non procul ab initio hujus libelli *Secundæ* jam dixi, H. I. expendi convenit, num Secundis Nuptiis Ec- *Nuptiæ* clesiastica Benedictio danda sit? Video enim Veteres in hac *an olim* causa difficiles. Concilium Neocæsareense A. 311. prohibet *benedi-* Presbyterum interesse SECUNDIS NUPTIIS & statuit eas non be- *ctæ.* *medicendas.* Sed recte Bellarminus Lib. 1. de Matrim. cap. 9. *quæcumque*, inquit, *Patrum horum mens fuerit, Concilium fuit* *particulare*, quod Ecclesiæ non præjudicat. Provocat tamen Bellarminus d. 1. ad SS. Ambrosii & Augustini consensum, quorum ille in cap. 7. epist. 1. ad Cor. & in cap. 3. epist. ad Tim. Secundas Nuptias non debere benedici affirmat, sed ipse addit, *sive quicumque sit auctor Commentarii in Epist. Paulinas.* Fateretur sententiam de Secundis Nuptiis non benedicendis ipsi Ambrosio Mediolanensi indubitato tribui non posse, cum non *sine causa* (quod ait de Script. Eccl.) hæc commentaria Ambrosii esse negentur. S. Augustini testimonium, quod in rem suam Cardinalis allegat, ex Serm. 243. de Tempore est decerptum, sed meminerit Bellarminus, quod libello de Script. Eccl. ipse censuerit, Homilias de Tempore non constare, an sint Augustini. Vnde nec certo constat, an Augustinus Secundas Nuptias Benedictione privandas duxerit.

Isidorus quod attinet, seculi (VII) Doctorem, verba ejus in re præfenti *obscura* videntur, quod ut ipse Lector arbitretur, juvat eadem referre: *Secundas Nuptias*, inquit l. 2. de divinis Officiis c. 19. *propter incontinentiam* (parcius ista!) *jubet Apostolus.* *Melius enim est uni viro denuo nubere, quam ex-* *plenda libidinis causa cum pluribus fornicari.* *Sæpius autem nu-* *bendi licentia, jam non est religionis, sed criminis* (durius hæc dicta hodie nec ipsis pontificiis *verba eptov* probantur) *Nam quod* *in ipsa conjunctione connubii a Sacerdote benedicuntur, hoc est a* *Deo in ipsa PRIMA conjunctione hominis factum.* *Sic enim scriptum:* *Fecit Deus hominem ad imaginem Dei, fecit eum masculum & femi-* *nam fecit eos & benedixit eos dicens: Crescite & multiplicamini!* *Hæc ergo similitudine fit nunc in ecclesia, qua tunc factum est in* *Paradiso.* Hæc Isidorus. Equidem non video, quomodo se-
qua-

quatur: Benedixit Deus primis in Paradiso Adami & Evæ Nuptiis. Ergo Secunda non sunt benedicenda. Positio fane unius non statim est alterius remotio, quod vel Logicorum pueri norunt.

Tandem Bellarminus ad Rom. Pontifices, Alexandrum III. & Urbanum III. se recipit, qui ambo (*Extra de Secundis Nuptiis cap. Capellanum & cap. Vir autem*) Sacerdotes a benedicendis Secundis Nuptiis prohiberunt. Verba Urbani sunt: *Vir autem & mulier ad bigamiam (ad secunda vota) transiens a presbytero benedici non debent, quia cum semel sint benedicti, benedictio iterari non debet.* Epist. ad Vigorn. Episc. Sed uterque post tempora Hildebrandi vel Gregorii VII. rerum in Ecclesia Lat. potiti, Alexander III. A. C. 1160. Urbanus III. A. 1186. iis seculis vixerunt, quibus Conjugio varie fuit detractum, & Ecclesia plurimis erroribus atque abusibus contaminata. Nihilominus Bellarminus Urbani decretum addita ejus ratione probat: *Verissimum est, inquit h. l. Secundas Nuptias non benedici, sed causa hujus rei non est, quod Secunda Nuptia careant Sacramento, sed quia Benedictio in Primis Nuptiis data non perit, neque qui semel sunt benedicti iterum indigent benedici, quasi vero non liceat uti Nuptias sic & Benedictionem iterare.*

*Nuptie
Secundæ
benedi-
cendi.*

In nostris Ecclesiis Secunda æque ac Prima Nuptia bene dicuntur, cum nulla subtrahenda Benedictiois solida ratio appareat, præsertim cum virgo viduo vel juvenis hæcenus *ἀγαπῶς* viduæ nubit. Licet enim viduus prioribus Nuptiis sit benedictus, an ideo puella viduo juncta non erit benedicenda? vel licet vidua sit semel benedicta, quid hoc ad calibem Sponsum? cur huic Ecclesia non benediceret? imo cum vidui connubunt, uti Conjugium tale prorsus novum est, sic & nova iis danda Benedictio? & qui hanc denegant, oblique SECUNDIS NUPTIIS detrahunt quod Veterum nonnullos fecisse vix in totum negaverim. Alia est ratio Conjugum, qui in causa adulterii vel malitiosæ desertionis separati denuo conciliantur; hi enim de novo non benedicuntur, quia ad pristinum conjugium, cui semel est benedi-

nedictum, revertuntur. At nos, in tradendis Nuptiarum Vet. Ecclesiae Ritibus pergamus.

Non solum COPULA SACERDOTALIS in Orbe Christiano *De Nu- passim per omnia fere secula in Nuptiis fuit adhibita, sed & prialibus variis pro diversitate Nationum ceremoniis investita. In Pri- Veterum mitiva Ecclesia Copula comes erat OBLATIO, de qua Tertul- Oblatis, lianus: Vnde sufficiam de enarrandam felicitatem Matrimonii, quod Ecclesia conciliat, quod OBLATIO CONFIRMAT lib. 2. ad VI. ad quae verba Baronius: Missa insinuat Sacrificium, quod (ut antiqui Rituales libri Ecclesiastici tradunt) in matrimonii confederatione offerri a Sacerdotibus consuevit. Et quid mirum, si hoc facerent Christiani, cum nec Ethnici sine Sacrificio Nuptias contrahere soliti fuerint? Post vero eisdem contrahentibus a Sacerdote solitam Sacram Eucharistiam (ut etiam nunc fit) impartiri, idem Tertullianus alibi docet, de Monog. c. II. dum ait: Illi, Sacerdotes videlicet, sic dabunt viros & uxores, quomodo buccellas. Hæc Baronius, qui ut vides, Nuptialem offerendi ritum, cujus Tertullianus meminit, ad duo (1) ad Missæ Sacrificium (2) ad S. Eucharistiam Sponsis datam refert. Sed quoad prius, male Baronius ex Oblationibus veterum Missæ Sacrificium colligit, cum hoc ab illis toto, quod dicitur cælo distet, licet non negaverim, germ. Opfern; a lat. obferre deductum.*

Sacrificium proprie definitur immolatio animantis, in Deo cultum facta ad ipsius Dei præscriptum, quæ definitio, si ad incurventum, quod vocant, Missæ Sacrificium accommodetur, palam erit, veteres Christianos in suis, Cætibus sive Nuptiabilibus sive funebribus, sive dominicalibus sive festis Sacra quidem fecisse, quorum pars fuit OBLATIO, sed non sacrificasse. h. e. Christum non denuo immolasse, id quod inter alios præclare ex SS. Antiqq. ostendit B. Calixtus in Tract. de Sacrificio Christi semel in cruce oblato & interabili. Oblationes autem in Vet. Eccl. observante Gabr. Albaspinæo Episcopo Aurelian. vocabantur dona, quæ fideles in conventibus sacris ad altare defererant paulo ante, quam Eucharistia consecraretur, quorum aliqua pars fidelibus in usum Sacræ Communionis, reliqua

liqua pars in *Agapas* vel victum clericorum cedebat. Hinc S. Cyprianus divitem matronam increpat, quod cum locuples esset, in dominicum sine sacrificio veniret, & partem de sacrificio, quod pauper offeret, sumeret. Lib. de Eleemos.

Hic offerendi mos diu in Ecclesia duravit eumque Synodus Matisconensis II. seculo (VI) exeunte confirmavit can. 4. quo decretum, ut *omnibus diebus dominicis altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis, quam vini*, imo seculo adhuc (IX) Amalarius Fortunatus: *Populus*, inquit, *dat oblationes suas i. e. panem & vinum*. Lib. 3. de Offic. Eccl. Ad hunc offerendi ritum (non ad Sacrificium Missæ) Tertullianus h. l. respexit, cum Nuptias OBLATIONE scribit confirmari. De huiusmodi Nupt. Oblati Nicolaum Papam qui eodem cum Amalario Trevir. seculo vixit, locutum existimo, dum ad consulta Bulgarorum respondit: *Sponsus & Sponsa primum in Ecclesiam Domini cum OBLATIONIBVS, quas offerre debent Deo, per Sacerdotis manum statuuntur sicque demum Benedictionem & caeleste velamen suscipiunt*, ut habetur apud Gratianum C. Nostrates 30. q. 5. Solebant pii Veteres cum Sacra Nuptialia agerent, ad S. Synaxin deferre vel offerre panem & vinum aliaque munera, perinde ut hodie peracta copulatione & Sponsi & Convivæ Nuptiales munusculum altari imponunt, quanquam exigere tamen quicquam pro data Benedictione Alexander III. in Concil. Lateran. III. c. 7. vetuit. Alibi invicem harum Oblationum Eleemosynæ ex Convivio Nuptiali ad pauperes, sive scholares sive alios indigentes, ad nosocomia & Xenodochia mitti solitæ successerunt, quæ consuetudines veterum Oblationibus propius, quam Missæ Sacrifici-um accedunt.

Eucharistia Sponsis data.

Alterum, quod ex Nuptialibus veterum Oblatis Baronius colligit, est de SS. *Eucharistia* Sponsis porrecta. Equidem facile concesserim pium hunc morem in Nuptiis obtinuisse: in eum enim finem Oblationes panis & vini ad altare fieri solebant, ut ex iis Eucharistia conficeretur, quod nubes testimonium, siquidem opus, confirmari posset. Itaque consuetio

tio de *Oblatis Nuptialibus* Eucharistiam consecratam imo hinc puto consuetudinem natam, qua apud nos Sponsi una vel altera hebdomade prius, quam copulantur, ad S. Communionem accedunt & usu S. Eucharistiae ad imminentes Nuptias sese preparant, ut Deum futuris Nuptiis propitium inveniunt. Quid? existimo in V. E. non Sponfos tantum, sed & ceteros v. gr. parentes, cognatos, paranymphos aliosque con-vivas nuptiales consueta munera obtulisse & cum Sponsis de S. Eucharistia communicasse, ut per hanc excitati ferventius pro salute novorum Conjugum comprecarentur.

Verum an ex adducto Tertulliani loco de *distributis buc. Buccellae* cellis Sponsorum Communio probari possit valde dubito, imo in *Nuptiis* discrete Baronium Cardinalem hac in parte refellit Georg. *distributa* Ambianates, Monachus Capucinus, Prof. Theol. Paris. in comment. ad I. Tertull. de Monog. c. II. observ. I. *Tertullianum*, ait, non probe intellexit Baronius, dum Tomo I. *Annal.* 57. S. 349. per *buccellas*, de quibus hic Autor agit, Eucharistia particulas accipiendus docet. Quamvis enim revera, ipso quoque Tertulliano teste, primi Christiani Eucharistia particulas domum ab Ecclesia deferrent & in arca vel armario religiose asservarent, alia tamen sunt *buccella*, alia particula. *Buccellas* igitur Tertull. vocat, panis frustula, quae in eleemosynam dabant & mendicantibus singulatim porrigebant. Imo vix locus potest aliter intelligi aut ad Eucharistiam contorqueri. Quamvis enim Episcopi presbyteri, diaconi Eucharistiae particulas fidelibus distribuerint, quis tamen ausit dicere, idem viduis concessum? Atqui de his aeque ac istis affirmat Tertullianus. Et illi (presbyteri & vidui) dabunt viros & uxores, sicut *buccellas*. Viduae autem viros & uxores olim dederunt dum, causas nuptiales ad Sacerdotes detulerunt. Hac contra Cardinalem monachus ille Franciscanus.

Crescentibus seculis alia Solennia Copulae accesserunt. *Facula* Annulum datum supra dixi, cum de *Annulo Sponsali*; item pro Nupti-
nubo agerem. Jam de *Faculis* ad Nuptias accensis verbo al-
quid ex SS. Antiqq. monendum. Vsum *Lampadum* in Nu-
ptiis jam Christi avo receptum elegans Decem Virginum Pa-
rabola

rabola confirmat, de quibus Servator: *Simile est regnum celorum decem virginibus, quæ acceptis LAMPADIBUS suis exierunt obviam Sponso; sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non sumserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Veniente Sponso surrexerunt omnes & lampades suas adornarunt* &c. Matth. 25. 1. Videtur mos iste hinc natus, quod præficus seculis pompa Nuptialis noctu fere celebraretur. Hinc Varro scribit, *faces præire nuptas, quod olim noctu ducerentur a sponsis, Homero teste Iliad. 6. Hæ faces pronubæ erant, & ex igni sub ingressum domus posito, ab ædilibus quinque accendebantur, ac Sponsis ad thalamum euntibus præferbantur; ex una harum lucerna conjugalis pervigil pernoxque futura accendebatur, de quibus Nuptiarum Ritibus vid. Scalliger. l. 3. de re Poet. c. 101.*

A Judæis ac gentilibus similis consuetudo ad Christianos transit, apud quos unus e primis Hesy chius A. C. 600. Episcopus Hierosolym. lib. 4. in Levit. *Lampadum in Christianorum Nuptiis usitatarum meminit. Nicephorus lib. 18. Hist. Eccl. c. 8. In Nuptiis Mauriti Imperaris refert omnes, qui dignitates & Magistratus gesserint, splendide coronatos FASCES NUP TIALES accendisse conventumque sponsalitiu m hymnis ac carminibus celebrasse. Habitæ sunt hæ Nuptiæ A. C. juxta aram Dionys. 186. ut proinde seculis ab hinc fere undecim faculas in Nuptiis Christiani accenderint, idemque mos in Nuptiis solennioribus adhuc obtinet, quoties Sponsa virgo ad Templum deducitur. Nostris vocant Braut-Jackeln / de quibus idem merito dixerim, quod de funerum faculis S. Chryso stomus homil. 4. in C. 2. ad Hebr. Dic mihi, quid sibi volunt istæ lampades tam splendide? nonne sicut athletas Spon sos (ipse mortuos ait) comitamur? quid etiam hymni? annon ut Deum glorificemus? Sunt nim. hæ faces, rutilante etiam Sole, accensæ signa non publicæ tantum lætitiæ, sed & victoriæ de virginitate hæctenus conservata. Hinc viduis non præferuntur.*

Sed quia jucundum est nec suo caret fructu notitia va riorum Rituum, quibus Christiani in disitis regionibus Nu ptias

ptias agunt (apud hos enim multa saepe SS. Antiqq. vestigia reperire est) in gratiam B. L. exterarum, christiano tamen nomine illustrium nationum mores ac ritus nuptiales inferemus.

In hoc censu primas tenent Græci, qui quo ritu ^{Nuptia} Nuptias celebrent, venuste licet ^{Græco-} ~~strictim~~, commemorat Metrophanes Critopulus, origine græcus imo Patriarcha Alexandrinus, qui annis ab hinc (36) in Acad. Julia commoratus Confessionem Catholica & Apostolica in Oriente Ecclesia ex græcia huc misit, hoc ipso anno apud nos latinitate donatum in qua Cap. 12. $\pi\epsilon\pi\iota\ \tau\acute{\epsilon}\ \gamma\epsilon\upsilon\sigma$ de Nuptiis Græcorum ait: Despondendos Ecclesia conjugali COPULA invicem (si tamen prius se sponte sua conjugium subire velle confessi fuerint idque mutuo OSCULO confirmaverint) conjungit per PRECES & supplicationes ad Deum, quæ memoriam conjugii primorum Parentum continent, Adami videlicet & Evæ, Abrahami & Saræ, Isaaci & Rebecca, Jacobi & Leæ aliorumque, qui legitimo conjugio conspicui fuere sanctorum. Deinde preces supplices fundit ad Deum, ut novis sponsis BENEDICAT & charitatem mutuam eamque perpetuam & indissolubilem largiatur, nec non fructum ventris favore suo imbutum adeoque Deo & Ecclesia dignum futurum ex gratia donet. Postea Presbyter illis invicem ANNULOS in manus tradit, sponsi quidem anulum sponsæ, at sponsæ anulum dat sponso. Mox dextris inter se junctis CORONAS e plantis perpetuo viventibus ipsorum capitibus imponit. Tandem vero POCVLVM VINI vulgaris ipsis porrigit, unde ubi aliquantulum hauserunt, domum sese conferunt ritu Nuptiali jam finito.

Subjungit d. l. Metrophanes, quid his ritibus allegoricè denotetur: Annulos, inquit, propterea induunt, ut significetur alterum alteri semetipsum in manus quasi tradere & neutrum deinceps in sua solius potestate esse, sed alterum in alterius, dicente Apostolo: Maritus proprii corporis jus non habet, sed uxor, similiter & uxor proprii corporis jus non habet, sed maritus. MANVVM autem conjunctio indissolubilem ipsorum & perpetuum conjunctio-nem refertur. SERTORVM porro distributio, tanquam primum vitæ gloria est, quod ipsis Ecclesia suppeditat, eo quod detestati furtivas nuptias, videlicet scortationem & promiscuos concubitus, optimum

duxerint, ut unus uni secundum voluntatem Dei copularetur VINUM autem lætitiā indicat, quam Ecclesia ipsi a Deo precatur. In multis enim Scripturæ locis vinum allegorice de lætitiā accipitur: Et vinum lætificat cor hominis. Post illa manent ab invicem inseparabiles, nec ulla ratione dirimi possunt, nisi ἐπι λόγῳ πορεύσεως κατὰ τὸ ἐντολὴν. Adest quoque Νυμφεύργος dux Sponsæ apprehendens CORONAS verticibus novorum Sponsorum impostas, qui sponsa dux ut plurimum est primogeniti sponsor, qui illum e sacro baptismate suscepit. Sciendum etiam est, quod despondendi ante Nuptias sese mutuo apud nos nunquam videant. Companionuntur autem pacta sponsalitia per Parentes & Paranympum seu ducem Sponsæ. Et vero tanta affectionis conjunctio ipsi inseritur, ut quis citius suam ipsius, quam alterius mortem eligat. Insuper nec hoc ignorandum, Ecclesiam catholicam ad secundas & tertias usque nuptias condescendere, quartas vero non habere. Hæc de Nuptiis Græcorum Græcus ille ἐν τῇ Ομολογίᾳ τῆς Ανατολικῆς ἐκκλησίας, ubi circa id, quod ait tertias quoque Nuptias in Græcia hodie concedi, observo olim hac in parte difficiles græcos fuisse: Refert enim Zonaras Tom. 3. quod Sacerdos quidam ἱεροτέλεστον γαμήλιον in Nuptiis Constantini & Zoes Imperatricis peregerit, quam Patriarcha ob TERTIAS ΝΥΠΤΙΑΣ detrectaverit.

*Nuptiæ
Abassinorum.*

De Abassinis, Christianis sub Rege potentissimo, Prestegiano h. e. Apostolico, hodie corrupte Presbytero Iohanne dicto, vnter Priester Johan / deque eorum Nuptiis Franciscus Alvarez (qui in proœmio Itinerarii per animam suam jurat, se nihil falsi Historiæ suæ immiscere) in linguam nobis vernaculam conversus hæc narrat: Ich hab in Ethiopien bey den Abasfinern viel Hochzeiten sehen machen und bin selbst dabey gewesen / daß Braut und Bräutigam folgender gestalt zusamment gegeben. Sie richten vor dem Hause im Hoffe ein Bette auff / darin setz sich Braut und Bräutigam / dann kommen drey Priester und singen überlaut: Alleluja! und gehen mit etlichen Gesängen dreyimal ums Bette / hernach schneiden sie dem Bräutigam ein Lock Haar vom Kopff / deßgleichen auch der Braut / eben an dem Ort / wie dem Bräutigam / und waschen die Haar im

im Wein von Honig und legen des Bräutigams Haar auf der Braut Kopf und der Braut Haar auf des Bräutigams Haupt eben in die zuvor ausgeschnittene Lücken und sprengen Weihwasser darüber / alsdann hebt sich die Fröligkeit und Hochzeit an / die wäret bis in die Nacht / so werden Braut und Bräutigam in ihr Haus begleitet / alsdann darf im ganzen Monat kein Mensch in das Haus gehen ohne der Braut Gevatter / der bleibt einen Monat bey ihnen. Ist die Frau ein wenig höher Standes darf sie in fünff oder sechs Monat nicht aus dem Hause gehen und muß stets ein schwarzes Tuch über dem Angesicht tragen / wo sie nicht innerhalb der Zeit schwanger wird. Ich hab auch gesehen das Abuna Marco, ihr Patriarch eiliche in der Kirchen folgender gestalt eingeseget: Vor der Kirchen ward ein Bette aufgerichtet / darauff sassen Braut und Bräutigam / der Patriarch ging mit Räuchfässern und mit Creuzen rings herum / wandte sich darauff zum Bräutigam / legte ihm die Hand auf den Kopff und befahl ihm Gottes Gebot im Evangelio zu halten / und gedencken / daß sie hinfert nich zween / sondern beyde ein Leib und Fleisch wehren / solten sich demnach wohl vertragen / er blieb auch so lange bey ihnen stehen biß der Gottesdienst verrichtet / darauff gab er ihnen die H. Communion und sprach den Segen über sie. Hæc de Abassinorum Copula Nuptiali, quam tamen levi sæpe de causa rescindi & Conjugia temere dissolvi, ibidem conqueritur Autor Cap. 20. & 21.

Paulo plenius Christianorum in Russia vel Muscovia *Nuptia*
 ptias jam supra laudatus Olearius in Itinerario Moscovio-Per- *Rufforum*
 fico lib. 3. cap. 8. describit h. m. Die Russen oder Muscoviter *vel Mus-*
 and zwar die Kneesen oder Fürsten auch Bojaren und deren Kin- *covita-*
 der halten ihre Hochzeiten und Heimführung folgender *rum.*
 Gestalt. Es werden zwey Weiber / eine von der Braut / die
 andere vom Bräutigam verordnet / welche im Hochzeit Hause eins
 und das andere anordnen / die werden Swache / sind so viel als
 Schaffertinnen, genennet / der Braut Swache gehet den Hoch-
 zeit Tag hin / und bereitet das Brautbette / mit ihr gehen bey
 die hundert Diener / deren jeglicher etwas / so zum Brautbette und
 Die

Zierat der Brautkammer gehdret / auff dem Kopff traget / das Brautbette wird bereitet auff vierzig neben und ineinander geschichtete Rockengarben / welche der Bräutigam den vorigen Tag hat legen lassen / daneben etliche Sonnen Weizen, Gersten / Habern / soll bedeuten / daß sie in ihrem Ehestande überflüssige Lebensmittel werden haben. Auff den späten Abend begibt sich der Bräutigam mit seiner ganzen Freundschaft in der Braut Haus und hat den Popen (den Priester) der sie trauen soll / vor ihm her reitend. Der Braut Freunde stehen beysammen und empfangen den Bräutigam mit den Seinigen freundlich / des Bräutigams nächste Freunde werden zur Taffel gendtiget / auff welcher (3) Essen stehen / davon aber niemand isset. Oben an der Taffel wird für den Bräutigam weil er etwas stehen bleibt vnd sich mit der Braut Freunden bespricht eine Stelle gelassen / in welcher sich ein Knabe setzt / den der Bräutigam mit Verehrung muß herausbringen. Wann der Bräutigam sich gesetzt / wird die Braut verkappet mit prächtigen Kleidern ihm an die Seite gebracht vnd damit keins das andere ansehen kan, wird zwischen beyden vorher Tafft gezogen vnd von zween Knaben gehalten, darauff kompt der Braut Swacha / kämmer der Braut Haar / so zu selde geschlagen / vnd slichtet sie in zween Zöpfen / setzt ihr eine Krone neben andern Zierat auff / und leßt sie also am Gesicht blos sitzen = die Swacha kämmer auch den Bräutigam / unterdes treten die Weiber auff die Bänck und singen allerhand Possen. Nach diesem kommen zween junge Gesellen schön anzuehen / bringen auff einer Tragen einen grossen Käse vnd etliche Brod / der Pope oder Priester segnet sie / den Käse vnd das Brod / welches hernach mit zur Kirchen getragen wird / darauff wird eine grosse silberne Schüssel / in welcher viereckte stücklein Atlas / Tafft / Silber / auch Hopffen / Habern, Gersten durcheinander gemischet auff die Taffel gesetzt / dann kompt eine Swacha / decket die Braut wieder zu / und bestreuet aus der Schüssel alles mannsvolck / wer will / mag stücklein Atlas und Silber auflesen / unterdes wird ein Lied gesungen. Darauff steht der Braut vnd des Bräutigams Vater auff und verwechseln der jungen Eheleute Ringe.

Ringe. Nach solchen Ceremonien nimbt die Swacha die Braut / setzt sie in einen Schlitten / und bringet sie verdeckt zur Kirchen. Der Bräutigam folget alsofort mit seinen Freunden und dem Popen oder Priester / der bisweilen das Hochzeit-Getränk alsdann schon so sehr gekostet / daß man ihn / damit er nicht vom Pferde stürze / auff beyden Seiten halten muß. In der Kirchen ist ein gut Theil des Pfasters / wo die Erawung geschiehet mit rothem Tafft bedeket / worauff Braut und Bräutigam treten. Wann nun die Erawung soll angehen / läßt ihm der Pope erst opffern / welches seind Pyrogen / Gebackens und Pasteten. Dann werden Braut und Bräutigam grosse Bilder auff die Köpffe gehalten und eingesegnet also: Der Pope nimbt des Bräutigams rechte und der Braut lincke Hand in seine beyde Hände / fragt sie dreymal / ob sie einander haben und sich wol miteinander begehnen wollen? Wann sie das Jarwort gegeben / führet er sie also in einem Kreis herumb / und singet den 128. Psalm / welchen sie als tankend ihm stückweis nachsingen. Nach dem Tanz setzt er ihnen schöne Kränze auff's Haupt. Seind sie aber Witwer oder Witwe / werden die Kränze auff die Schultern gesetzt / dann spricht der Pope: Wachset und mehret euch / und gibt sie zusammen mit diesen Worten: Was Gott zusammen füget, sol kein Mensch scheiden. Unterdes zünden alle Hochzeitgäste / die in der Kirchen sind / kleine Wachslichter an und reichen dem Popen eine verguldete Schale oder Glas mit rothem Wein / aus welchem er in der Kirchen den jungen Eheleuten zutrinctet / deren jeder mit dreymal austrincken bescheid thut. Dann wirfft der Bräutigam das Glas zur Erden und tritt es mit der Braut auff kleine Stücke mit diesen Worten: So müssen alle, die zwischen uns Feindschafft und Streic zu erwecken gedencken, vor unsere Füße fallen und zurreren werden! Darauff streuen die Weiberlein und Hanffsat auff sie und wünschen ihnen Glück / ziehen auch an der Braut / als wolten sie dieselbe entführen. Aber Braut und Bräutigam halten fest aneinander. »»» Wann sie nun wieder zum Hochzeit-Haus kommen / setzen sich die Gäste neben dem

dem Bräutigam zu Tisch / essen / trincken / machen sich lustig / die Braut aber wird alsbald / biß auff's Hemd abgekleidet und ins Bette gelegt. Wann der Bräutigam ein wenig gegessen / wird er auff zur Braut gefordert / vor ihm her gehen sechs oder achte Knaben mit brennenden Fackeln &c.

*Nuptia
Armenio-
rum.*

Dum ad amana hæc Nuptiarum solennia deferor, recensitis Græcorum, Muscovitarum & Abassinorum Nuptiis Armeniorum quoque nuptias ex eodem Autore subnectemus, qui rem sibi visam l. 4. Historiæ suæ cap. 40. Von der Armenter Hochzeit / Tauff und Abendmahl his formalibus enarrat: In dem ich sahe / daß die Armenier in der Vorstad / vor Ispahān in Persien einen Bräutigam zur Kirchen führten / bin ich nachgangen und habe solche Ceremonien mit angesehen. Es wurden Heerpaucken und messingige Cymbeln vorher gespielt / denen folgte ein Knabe mit brennenden Wachlicht / darauff kam der Bräutigam in schönen bundten Kleidern zwischen zweien auch köstlich angekleideten Personen geritten / denen zwey andere Paar folgten / hinter her wurden etliche Schüsseln voll Essen / und zweien Krüge mit Wein / auch zwö grossie Schüsseln mit Aepfeln getragen. Als sie in die Kirche kamen / säzte sich der Bräutigam mit seinen Gästen. Ihnen wurden die Essen und Früchte vorgesezet / davon die Gäste ein wenig / der Bräutigam aber gar nichts genoß. Es sol dem Priester hernach zum Opfer werden. Vom Wein aber wurde herum getruncken. In dem kam die Braut verkapft zwischen einem auch verkapften Mägdelein und Frauen / vber die beyden angehenden Eheleute / wurde vom Priester vorm Altar gar lange gelesen und der Segen gesprochen. Dann mußten sie einander die Hände geben und die Köpffe aneinander halten / doch so / daß des Mannes Kopff höher stund / über beyde ward ein hölzern Kreuz gehalten und sie also unter dem Kreuz copuliret. In solcher Positur mußten sie schweeren / daß sie in allem Kreuz ein dem andern wolten getrew und hold sein / hernach gab ihnen der Priester das heilige Abendmahl und reichte jedem ein Stück von der gesegneten Hosti im gesegneten Wein eingedaucht. Hæc de Nuptiis Armeniorum.

Ex

Ex hac recensione, qua Nuptias apud externos Christianos, nempe Græcos, Abassinos, Russos, Armenios e fide dignis scriptoribus iisque omnibus ἀπόστολῶν sum complexus, Benevolus Lector ἐν ὁμοίῳ ἡγεῖ ὅς ἐν ἐπιτροπῇ Nuptias exterorum non solum cum nostris, sed & cum antiquis in plerisque convenire agnosceret, imo certior jam erit, Ritus *Copula Sacerdotalis* hodie *Oecumenicum* h. e. per universam Ecclesiam, Latinam & Græcam a Solis ortu usque ad occasum receptam esse.

Nos a copula Sacerdot. ad Veterum Convivia Nuptialia *De Convivio Nuptial. Vc.* pergamus. In SS. Servator ipse (de quo S. Ignatius Martyr: *Mibi Iesus Christus pro archibus est*) convivio Nuptiali Canæ in Galilæa cum Matre & discipulis interfuit adeoque hospitem nuptialem egit, quas Nuptias in opusculi hujus frontispicio collocavi; quin & *Regnum calorum Epulo nuptiali comparavit. Simile, inquit, Regnum calorum est Regi, qui Nuptias filio apparavit, & misti servos vocare invitatos ad Nuptias, qui cum venire abnuerent, alios misti dicens: Dicite invitatis, ecce, prandium meum paravi, tauri mei & pecora saginata occisa sunt & omnia parata. Adeste ad Nuptias!* Vnde patet, quis & quantus jam Christi ævo fuerit Nuptiarum apparatus. Matth. 22, 1. Inter Ecclesiæ Doctores unus e primis Nuptiarum convivia allegat inque iis veteres pernoctasse indicat Dionysius Alexandriæ circa medium seculi (III.) Episcopus, data ad Germanum, Epist. quam Eusebius, lib. 6. Hist. Eccl. cap. 39. nobis asseravit: *Fit ex agro obviam aliquis (ait) Timotheo fugienti ac perturbato, causamque, cur ita festinaret? percontatur. Hic quod res erat edicit. Ille cum audisset, AD NUPTIARVM CONVIVIA, quo alias ibat, iter suum prosequitur (erat enim illis mos in hujusmodi convivio pernoctare) & ubi illic venit in convivio accumbentibus, quod audierat, denunciat. H. I. Vir sanctissimus & primitiva Ecclesia celeberrimus convivii quidem nuptialis, verum ab Ethnicis acti meminit. Addit enim, quod cum hospites in Nuptiis fugam S. Dionysii, ejusque comicum audissent, agmine facto in Christianos irruerint, & fe*

(Dionysium) petiisse, ut capite truncaretur. At nos iam veterum *Christianorum* nuptiales epulas indagamus. Equidem existimo martyrum ævo ob perpetuas persecutiones *angusta & occulta*, si qua fuerint, Nuptiarum convivia fuisse: neque enim talis erat status, ut *vox Sponsi ac Sponsæ* in publico tuta esset. Hinc nemo mirabitur convivii in Christianorum Nuptiis peracti mentionem primos Ecclesiæ scriptores parcius, imo vix uspiam meminisse. Ineunte seculo IV. Synodus Neocæsarensis Presbyteros *Convivio in secundis Nuptiis* interesse vetuit, quæ prohibitio convivia Nuptialia V. E. fuisse demonstrat.

Pace reddita, primus Christiani nominis Imperator Constantinus M. A. C. 313. Licinio Mediolanum vocato Constantiam sororem uxorem dedit. *Ad Nuptiarum festa vocatus Diocletianus per senectutem quo minus interesse valeret, se excusavit, sed rescriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur, quod Maxentio Tyranno favisset, metu ignominia venenum hausit, auctore Zosimo Lib. 2. Historiæ.* Itaque Principes se invicem ad suas suorumque Nuptias solenniter invitarunt, licet in fide a religione dissentirent. De eodem (Constantino M.) Eusebius in vita eius lib. 4. c. 48. *luculentus testis est, quam splendidas Nuptias filio secundo genito apparaverit: Confecto, ait, tricesimo imperii anno, cum multo ante natu maiorem in matrimonio collocasset, filio secundo Nuptias apparabat, in quibus cum omnium applausu celebrata sunt CONVIVIA, Imperator ipse Sponsum filium manu deduxit & CONVIVIVM splendide & paucis instruxit, cumque seorsim virorum catus, seorsim mulierum eboros locasset, universos & populos & civitates satis large ac laute numeribus affectit, unde magnates in Nuptiis munificentiam suam ac regias opes (uti nunc, sic &) olim subditis propalasse patet. Gregor. Turonensis lib. 4. hist. Francicæ c. 46. nuptias Sigeberti Francorum Regis describit, easque SVM TV O S I S EPVLIS & ingenti latita celebratas ait. Itaque sumtibus nullis in Nuptiarum συδελφνοις veteres pepercerunt.*

Idem Convivii Nuptialis mos per secula traductus est.

A. C.

A. C. 1225. Henricus, Filius Friderici II. cum Margareta Ducis Austria filia Nuptias Noribergæ ingenti pompa & solennitate celebravit, præsentibus Principum plurimis, fuitque tantus hominum concursus, ut in plateis ac domibus multitudo hominum innumera videretur. In palatio, ubi celebrabantur Nuptiæ, tantus erat hominum numerus, ut præ multitudine gradus ipsi, quibus ad palatium ascendebatur, frangerentur & plus minus septuaginta homines opprimerentur, quod narrat Nauclerus Volum. 2. Gener. 41. Sed in Historiis Cæsarum, Regum ac Principum exempla τῶν γερμικῶν δεσποτῶν obvia sunt passim. Non ergo est, quod iis immoremur. Ævo S. Chrysofomi h. e. circa confinia seculi IV. & V. Epulas in Nuptiis instructas Convivæ & invitatos venerabiles viros, honoratas matronas, pudicas virgines, mundiori etiam vestitu convivas apparuisse, ne cui illud Christi diceretur; Amice, quo modo intraſti non habens vestem nuptialem? idem aurei oris Doctorum cap. 4. Epist. ad Coloss. affirmat; sed & luxum Nuptiis invecum d. I. vituperat. Præfertim morem invitandi meretrices ad convivium Nuptialia, puta, quod scorta ad exhilarandos hospites adduxerint, quod cum animæ periculo infidelibus se conjunxerint, quod in ducendâ uxore ad divitias potius aut formam, quam ad probitatem respexerint, aliaque his similia graviter taxat & addit: Licet aliis modis exhilarare Nuptiar, utpote lautis mensis & copiosis vestimentis. Hæc non amputo, ne nimis agrestis videar. Omnia tamen temperantia & modestiæ gravitatis & honestatis plena esse oportet. Notent hoc dictum ad Nuptias ituri omnes, ut virtutes Hospite Nuptiali dignas decenter expriment, quales sunt Temperantia h. e. Sobrietas & Castimonia; Modestia h. e. frugalitas in victu, humilitas in vestitu, eth lautior quotidiano victu & mundior solito vestitus in Nuptiis, (ut recte iudicat Vir Sanctus) Deo non sit adversus; Gravitatis in verbis juxta illud Apostoli: Lassēt kein saul Geschwätz aus evrem Munde gehen Eph. 4. 29. & denique Honestas h. e. Civilitas morum, ut in omni, nuptiali præfertim convivio τὸ ῥεπρον h. e. decorum observes. Ita Convivas Nuptiales Doctor ille aureus dudum informavit.

Ab adeundis Nuptiarum Conviviis in Vet. Ecclesia Clericos & Monachos prohibitos invenio. Concilium Agathense c. 39. Presbyteri, inquit, Diaconi, Subdiaconi vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia modo non est, etiam aliarum Nuptiarum Evitent CONVIVIA, nec his caribus misceantur, ubi amatoria canuntur & turpia aut obsceni motus corporum Choreis & saltationibus effertur, ne auditus & obtutus sacris ministeriis deputati turpium spectaculorum atque verborum contagione palluantur. Habita est hæc Synodus ineunte seculo sexto Agathæ in oppido Galliæ Narbonensis, sub Rege Gothorum Alarico, Præside Casario Arelatensi. Huic successit Concilium Antifiodorense seculi septimi A. 15. actum cujus can. 24. Non licet Abbati nec monacho ad Nuptias ambulare. Habitum est Clodoveo, primo Francorum Rege Christiano; quod & in Concilio Venetico fuit repetitum can. 11.

Paulo mitior est Synodo Aquisgranensis nono seculo sub Ludovico Pio intra Germaniam coacta: Hæ enim religiosi accessum ad Nuptias permittit, sed tempestive eos surgere & domum reverti jubet can. 83. Non oportet Sacerdotes aut Clericos quibuscunque Spectaculis in scenis aut in Nuptiis interesse sed antequam thymelici ingrediantur, exsurgere eos convenit & inde discedere. Thymelici erant gesticulatores, qui in pulpito orchestra (quod thymelen vocabant) fabulæ agenda subserviebant & histrionibus in scena abditis, populum variis jocis ac nugis ad cachinnos provocabant. Hodie in Nuptiis instar thymeles habet locus, in quo choreæ peraguntur, der Tanzplatz & thymelicis tibicines puto surrogatos, qui hospites & spectatores vario cantu ac lusu delectant. Fuerit itaque tempus abeundi e Nuptiis, antequam thymelici ingrediantur h. e. nostro loquendi more, che der Tanz angehet. Ita Aquisgranenses:

Ex his Conciliorum Canonibus non solum Convivia Nuptiarum apud Germanos, Gallos, Italos, imprimis Venetas, & Hispanos a pluribus seculis recepta, sed & insignis illa & exemplaris morum gravitas, qua prisci Religiosos, Clericos & Monachos eminere voluerunt, jam denuo constat. Neque enim hæc

hæc Veteris Ecclesiæ statuta indicant, Patres pro peccato reperi-
tasse, si quis Nuptiali convivio interesset. Absit! id enim factum
ipsum Christi, qui convivio Nuptiali Canæ in Galilæa cum fami-
lia coram, donec vinum deficeret, adfuit & praxi Patriar-
charum, Apostolorum aliorumque Deo dilectorum, imo & do-
ctrinæ Christi Luc. 14. 9. *Cum invitatus fuerit ad Nuptias, vade!*
e diametro foret adversum. Sane si illa mens SS. Patrum fu-
isset, nuptiales Laicis æque ac Clericis prohibere debuif-
sent: Laicos enim non minus ac clericos a peccatis sibi cavere
oportet. Verum cum in Nuptiis sæpe ludicra, joci liberalio-
res, res amatoria, tumultus, vociferationes, inconditi clamo-
res, occasiones libidinum, aliæque vanitates & juveniles in-
eptiæ occurrant, quas qui contuetur, facile implicatur, vel
dum tacet, approbare ac delectari talibus censetur, hæc de-
mum ratio pios Veteres induxit, ut Clerum suum a Sympo-
siis Nuptiarum avocarent, ne scilicet sacri Ordinis autoritas & ex-
emplaris vita levitatibus ac vanitatibus in Nuptiis maculare-
tur. Notum est, *Nimiam familiaritatem parere contemptum*. In-
terim e dignitate Nuptiarum censeo, ut vocati ad Nuptias Cle-
rici, exemplo Christi compareant, sed nec displicet consilium
PP. Aquisgranensium, ut mature adeoque inter primos sur-
gant, ac sobrii e convivio discedant.

Musicos in Nuptiis Veterum fuisse Auctorem est Apponius, De Mus-
Vir doctus A. C. 812. qui in Commentariolo super Canticum ca Nupti-
Salomonarum lib. 1. in Nuptiis ait fuisse, qui modulamine dulcissimi viva
potentiam Sponsi & pulcritudinem Sponsæ collaudaverunt. Duobus voce.
ante hunc Cantici interpretem seculis Mauritius Cæsar (A.
585.) vixit, cujus Nuptias HVMNIS & CARMINIBVS solennes Ni-
cephorus commendat lib. 18. Hist. Eccl. cap. 8. *Scholares quo-*
que ad Nuptias vocatos eosque carmen cantare solitos in lau-
dem sponsi & sponsæ, primus nobis retulit S. Remigius Anti-
fiodorensis A. C. 890. insignis Scholarum sui ævi inspector
Comment. in Ps. 44. unde sine dubio natus mos in Nuptiis ho-
diernis, quo pueri e schola vel Chorus musicus (die Cantorey)
sonora Nuptiali musica non tam sponforum, quam Dei Opt.
Max.

Max. cujus auspiciis Sponsi copulati, laudes ac gloriam aliosque e sacro codice textus matrimoniales cum Prece Dominica decantant eoque ac devotionem hospites inflammant. Hos, quos dixi, omnes ut antiquitate, sic & auctoritate excellit D. Ambrosius, qui de CANTU NUPTIALI Serm. 25. Solent, ait, homines in votis, h.e. in Nuptiis præcipue saltare & CANERE, unde & nos habemus votivas Nuptias, in quibus saltare vel CANERE debemus (singen und springen) &c. Mystica sunt, quæ sequuntur.

De Musica Instrumentali in Nuptiis.

Nec porro sola vocalis, sed & instrumentalis musica in Nuptiis Christianorum jamdudum audita. Cymbalæ & tibias, quibus cantilenæ & choreæ commixtæ, jam in suorum temporum Nuptiis S. Chrysofomus Homil. 41. in Acta agnovit. Quam varia organa musica in Nuptiis Alexandri Regis Scotorum domum ducentis Margaretam filiam Regis Angliæ præsto fuerint, amplissime recenset Hæctor Boëtius h. m. Nihil in Nuptiis, inquit, quod ad lætitiæ spectaret deerat; quicumque musices aut psallendi aut alicujus INSTRUMENTI pulsandi, quod hilaritatem adferret, periti erant, eo aut vocati, aut ultero concurrebant. Plena erat regia saltantium, canentium, psallentiumque turba, alii choreis operam dabant, pars, quibus animus dictabat, epulis vacabat. Nullus ibi luctus, sollicitudo erat nulla, vinum abunde diluebat curas omnes. Soluti prorsus omnes, voluptatibus animi, oculorum, ventris dediti erant, ut pro suæ quisque virili REGIAS NUPTIAS condécórarent. Hæc Boëtius lib. 3. Hist. Scotorum, e quibus perspicuum est, quanta apud antiquos dum nuberent, Musicæ dignitas fuerit, quanta gratia, adeo ut quo plura canendi & pulsandi instrumenta adessent, eo hilariiores, dulciores, solenniores Nuptias æstimarent. Quæ & qualis Musica Veterum Christianorum, Ebræorum, Gentilium olim fuerit satis perite exposuit Mich. Prætorius, Capellæ Principalis Guelfherbyti olim Magister Tomo 1. Syntagmatis Musici, cujus pars prior sectione IV. de Musica Instrumentali Vet. Ecclesiæ, & pars posterior τὰς τῶν ἑβραίων γαμήλιον, de Veterum Hymenæo, Epithalamiais, Thalassio ac reliquo Cantu Nuptiali pag. 272. haud inapte agit.

Præter

Præter ista non est recens consuetudo componendi *Carmina Nuptialia*, eaque novis Sponsis boni ominis ergo offerendi. Elegans Exemplum Heroici Carminis in Honorii Imperatoris Nuptias circa A. C. 398. Claudianus Poëta in Historia Stiliconis, (cujus filia Honorio erat desponsata) præbet. Initia sunt ista:

*Continuant Superi pleno Romana favore
Gaudia successusque novis successibus augent
Conjugii nondum festivos Regia cantus
Sopierat, cecinit fuso Gildone triumphos
Dum calidis thalamis successit laurea fertis,
Sumeret ut pariter Princeps nomenque mariti
Victorisque decus* --- ---

Gratulatur Claudianus Cæsari de gemino honore, semel de victoria a Gildone relata, dein ob causam Nuptialem, Paulo post lyram Nuptialem iterum pulsans ita ludit:

*Cum tibi protulerit festas mox promuba tedas,
Qua tali devota thoro? quæ murice fulgens
Ibit in amplexus, tanti Regina mariti?
O mihi si liceat thalamis intendere CARMEN
CONNUBIALE tuis!*

Ita jam quarto *Carmina Connubialia*, quæ Claudianus vocat, sunt confecta.

Post illa eundem in Nuptiis morem conservatum ex paulo ante, de Musica Nuptiali dictis est manifestum. Ex Apponio enim & Remigio ostendimus *Carmina & laudes Sponsorum decantatas*. Vnde tria discimus (1) *Carmina honoribus Nuptiarum* priscais seculis dicata (2) eadem præcise ad p. t. Sponsos eorumque mores, virtutes, studia, dotes animi & corporis accommodata (3) eadem ad concentum musicum vel certam melodiam redacta & postea publice cantata ut laudes novorum conjugum palam singuli exaudirent.

Convivii Nuptialis appendix solent esse CHOREÆ, de quibus Patres plerique, fateor, finistre sentiunt, ut dubitem, an in tota SS. Patrum Corona vel unus produci queat, qui Choreas laudaverit. Interim usitatas fuisse certum est, quod Patres firmissime in eas invehantur, id quod paucorum testimoniis afferemus. S. Ambrosius lib. 3. de Virginibus: *Intuta est verecundia & suspecta illecebra, ubi comes deliciarum est extrema saltatio. Ab hac Virgines Dei procul esse desidero. Nemo enim, ut dixit quidam secularium Doctor, saltat sobrius, nisi qui insanit. Quod si juxta sapientiam secularem saltationis aut temulentia autor est aut dementia, quid divinarum Scripturarum cautum putamus exemplis, cum Iohannes Christi prænuncius saltatricis opinione jugulatus exemplo sit plus nocuisse saltationis illecebram, quam sacrilegii furoris amentiam? Quid ibi verecundia esse potest, ubi saltatur, strepitur, concrepatur? -- Saltet, sed adultera filia. Quæ vero pudica, quæ casta est, filias suas religionem doceat, non saltationem.* S. Augustinus conc. 1. in Pf. 32. melius putat toto Sabbato agrum fodere quam saltare; quin & hoc ei dictum tribuunt: *Quilibet saltus in chorea est saltus in profundum inferni, cui suppar illud Guillermi in Evang. Domin. Septuag. Omnis motus petulantia est saltus in profundum clæce.* In Laodiceno Concilio, cujus canones in codicem canonum universæ ecclesiæ sunt recepti, circa A. C. 364. decretum est: *Non oportet Christianus ad NUPTIAS euntes plaudere vel SALTARE, sed venerabiliter canere vel prandere, sicut Christianos decet, quod decretum in Concilio Verdensi iteratum.* S. Chrysoctomus, qua fuit severitate, Choreas diabolicas vocat Homil. 56. in Gen. & diabolum una cum chorizantibus saltare dicit Homil. 49. in c. 14. Matth. ubi caput Johannis Baptistæ præzium meretriciæ chorea vocat & exclamat: *O diabolicum convivium! o Satana spectaculum! iniquum tripudium & mercedem multo iniquiorem! Audiatis hæc virgines, imo etiam nuptæ, quæ in Nuptiis saltare & tripudiare eoque communem seminarum sexum deturbare non veremini.*

De Nuptiarum
CHOREIS.

Nec

Nec benignius e neotericis de CHOREIS plurimi sentiunt. Wilhelmo Lugdunenſi Choreia definitur *circulus, cujus centrum fit diabolus, a quo omnes five virgines five uxores ſiniſtra manu in ſignum malitiæ ducantur.* Addidit non nemo: Centri hujus peripheriam eſſe omnes *Satana angelos.* Friderici III. commune de Choreis dictærium erat, *febricitare ſe malle, quam ſemel ſaltare.* Alſonſus Sicilia Rex Gallos *leves* putabat, quod *Choreis plurimum indulgerent.* J. Caſar Scaliger Vir magni judicii exiſtimat *nullas ſibi viſas ineptias in orbe majores, quam ſaltationes.* Ludovicus Vives l. i. de Inſtit. famin. Chriſt. expedire ſcribit, *ut nulla virginum Choreis aſſueſcat, addita hiſtoria, exteros aliquando in Germaniam veniſſe & ſaltantes e longinquo conſpexiſſe, non audita muſica, ideoque judicaſſe, Saltatores furrore correptos nec propius furioſis iſtis accedere voluiſſe. Ple-riſque Choreas titulo *meretricia laſcivia* dehoneſtat. In Cap. 14. Matth. Ita Veteres! Ita Recentēs!*

Solent nonnulli, ut Choreas contra Senatū Patrum *De Chore-*
tueantur, exempla Sanctorum ſaltantium e SS. literis pro-
ferre. Saltarunt enim pia matronæ, Exodi 15, 20. It. I. Sam. *is quid*
18, 7. Saltavit David coram arca 2. Reg. 6, 14. Sed hæ Cho- *ſtatuen-*
reæ omnes *Solitaria* ſunt. At SS. Patres Choreas *Socias*, quum
viri mulieribus combinati mixtim ſubſultant, concorditer
damnant. Harum vero in tota S. Scriptura ne unicū qui-
dem exemplum reperitur. Ex noſtra ſententia SALTARE (ſive
ſoluſ ſis five alium five matrem five faminam, five puellam five
uxorem, five nubilem five minorennem manu ducas (res PER
SE INDIFFERENS eſt. Eſt & tempus lugendi, eſt & tempus ſaltandi,
utrumque conceſſum Eccl. 3, 4. ſaltem nullibi in SS. prohibitum.
Sicut autem actio omnis indifferens: ſic & Choreia ex circum-
ſtantiis: *Quis, Quid, Vbi?* &c. venit æſtimanda. Non impro-
bamus choreas *honestæ recreationis* ergo præſentibus matronis
ac viris honoratis factas. Sed *ſit modus in rebus!* Detestamur
Choreas cum *meretriculis*, in tenebris vel angulo remotis arbi-
tris,

tris, explendæ aut proritandæ *libidinis* causa, inter impudicos complexus, venereos gestus, impuros tactus, lasciviendi animo institutas; cumque non raro Choreis hæc & similia vitia vel eorundem occasiones cohæreant, prisçi PP. prout *rigidi* erant *morum censes*, satius censuerunt Choreas omnes a Nuptiis proscribere; & fateor, siquidem usum & abusum Chorearum invicem conferas, non profus absurde eos iudicasse. Postulant iniquum, ut obtineant æquum, adeoque *κατ' ἐπιεικειαν* fuerint exponendi. Coronidis loco notamus Veteres Clerico cum primis indecoras Choreas statuisse. Hinc non Augustinus tantum Clericos, qui se *Choreis immiscebant*, perfringit, sed & in Concilio Agathensi can. 39. CHOREÆ PRESBYTERIS SVNT INTERDICTÆ.

Castimonia Veterum post Nuptias.

A CHOREIS ad Veterum THALAMOS NVPTIALES progredi or, quos heroica sæpe CASTIMONIA adornavit. Ne nunc dicam de Abstinentia primæ, imo & secundæ & tertix noctis, quam supra fidelibus in V. E. commendatam dixi. Exempla Castitatis Conjugum admiranda potius, quam imitanda suppetunt. Cum Continentiæ donum seculorum decursu magis magisque sine modo & mensura laudibus in cælum veheretur, posito ob oculos exemplo ante N. C. inaudito *B. Virginis*, Matris Domini, quæ in Conjugio cum Josepho *ἀειπαρθένος* permansisset, Conjuges sunt reperti, qui Nuptiis peractis ex mutuo consensu per omnem vitam a maritali congressu religiose abstinerunt. Principes in hac classe Martianus Imperator & Pulcheria Augusta circa medium seculi (V) extiterunt. Nam Theodosio fratre ad cælum profecto Pulcheria se & imperium ea lege Martino promisit, ut *jurejurando* polliceretur, se virginitatis ejus custodem futurum. Accepit Martianus cum imperio conjugem virginem fidemque & virginitatem illi, quoad vixit, sanctissime servavit. Ratio, ob quam tale quid Pulcheria petere, erat; quod *votum perpetuæ virginitatis* ante Nuptias edidisset, hujusque rei illustre monumentum *Sacram Mensam* auro & gemmis ornatam Ecclesiæ Constantinopoli-

nopolitanæ legasset, in qua hoc ejus votum grandioribus literis erat expressum, teste Sozomeno lib. 9. hist. eccl. & Evagrius l. 2. c. 1.

Scio quidem in Hagiologiis vel Legendis Sanctorum multos recenferi, qui virginitatem sub nomine Nuptiarum custodierunt. Sed horum fides sit penes Autores. Memoratu ex his dignum videtur, quod Gregorius Turonensis de Gloria Confessorum c. 32. tradit, par conjugum fuisse, qui in virginitatem consenserint & castissime vixerint; uxore mortua maritus in exequiis tumulum accessit, dicens: *Gratias Tibi, o Deus, ago, quod uxorem tibi virginem modo vestituam; Cui uxor e tumulo subridens respondit: Sile Vir Dei, sile! Cur nemine interrogante arcana nostra prodis? Sed vereor, ne ut alibi, ita & h. l. iudicium in Gregorio requiras, cui solenne est, alba linea miracula omnia signare, quæ in Apocryphis legit vel fundo ab aliis accepit. Certe multa aliter, quam ex rei veritate, æstimat, non animo fallendi, sed ex simplicitate. Vir enim fuit magnæ & nobilitatis, & simplicitatis, quod de eo censet Vossius Lib. de Script. Latinis.*

Ex octavo seculo Edeldredam huc refero, quæ bis nupta in utroque matrimonio virgo persistit. Prior enim maritus quia mala valetudine affectus, statim a Nuptiis vita excessit; Posterior Egfredus audiens in thalamo, Sponsam Christo Servatori virginitatem sacrasse, cum ea concumbere noluit, nec diu post Edeldreda cum consensu mariti in monasterium secessit, teste Polydoro lib. 4. Hist. Anglic. Huic connumerari possit Richardis, Conjux Crassi, cujus maritus cum impotens esset, illa æquo animo Nuptiarum sibi negata debita pertulit. At cum Imperator adulterii crimen ei impingeret, quod cum Luitvaldo Episcopo familiaris eam agere, joculari, colludere vidisset, Richardis per obstetrices inspecta, virgo comperta in ardentem rogam cerata tunica insiluit, inque eodem illa facta stetit in signum virginitatis, qua evicta a Carolo marito discessit, suoque sumtu in Alfatia monasterium Virginum Virgo-Conjux extruxit, Auctore Sigeberto in Chronico ad A. 889.

De cætero Historici Henricum Sanctum, & S. Künegundem mirifice commendant, quod post Nuptias juratum pactum inierint, se una quidem victuros, sed nunquam nec alteri nec sibi invicem conbituros, quod & sancte præstiterunt, ideoque in Canonem sanctorum post mortem sunt adscripti. Suspecta aliquando de violato Nuptiarum fœdere Künegundis in solenni Principum conventu *septem vomeres candentes* sine ulla manuum noxa Cæsari apportavit, innocentiam miraculo professa. Hinc nati versiculi:

*Judicio vomerum Cünegundis virgo probatur,
Quod cætus Procerum mirans ipsam veneratur.*

Vid. Aventinus l. 4. Annal. Bojorum & Alberti Cranzii Historia Saxonica. Similem continentiam de Poleslao Polonorum Rege commemorant, inde *Pudici* cognomen indepto. Unde Clemens Janitius:

*Conjuge consenuit cum Virgine Virgo maritus
Addictus studiis casta Maria tuis.*

Heroica est hæc Conjugum castitas, sed cui cum primario Conjugii sine, qui est procreatio sobolis, minus convenit, ex nimio Veterum continentia zelo oriunda. Verum de Heroicis Majorum factis absit ut sinistre judicemus. Vera inter hos (Abstinentes licet Conjuges) Matrimonia fuerunt; neque enim concubitus Matrimonium facit, sed consensus.

De Repudiis & Divoritiis veterum. Superest ut de Veterum REPUDIIS ac DIVORTIIS agamus, sed paucis. Repudium a divortio alii distinguunt, ut illud sit solutio matrimonii, quoad THORVM, MENSAM & VINCVLVM; hoc quo ad Thorum & Mensam. Sed nobis circa voces scrupulosus esse non vacat. In V. T. libellos repudii (Echeidbrieffe) frequentes fuisse notum est ex Deut. 24. 1. & seqq. Nos ad tempora N. T. oculos deflectimus, in quibus Servator uxorem non dimittendam statuit *καγερως λόγος* extra rationem *fornicationis* vel *εἰ μὴ ἐν τῇ πορνείᾳ nisi ob fornicationem.* Matth. 5. 32. & c. 19.

c. 19. 9. Sed præter adulterium alia adhuc, eaque iusta divortii causa est *malitiosa desertio*, teste Paulo I. Cor. VII. 10. quod ne verbis Christi, qui nisi causa adulterii uxorem non dimittendam dixit, contrarium existimes, notabis a Christo notanter dictum *καγευτός ΛΟΓΟΣ τῆς πορνείας* h. e. extra adulterium vel RATIONEM adulterii h. e. similem aliquem gravissimum casum, cujus cum adulterio par sit ratio, prout erudite Christi verba cum Paulinis conciliat Nicol. Hemmingius in libello de Conjugio, Repudio & Divortio.

Si qua Conjugia essent disrupta, parti innocenti ad alias *De Nupti-* Nuptias transire fuit integrum. Hujusmodi iterata matrimo- *is post di-* nia Synodus Neocæsar. A. 311. (prævia tamen Penitentia) a- *vortia* vortio concedit can. 7. Sed cur Penitentiam innocenti injun- *concessit.* gunt? Videntur PP. Neocæsareenses in sententia S. Augustini fuisse, qui virum, uxore ob adulterium dimissa, ad alias Nuptias transeuntem, VENIALITER peccare affirmat lib. de Fide & Oper. c. 19. In Concilio Milevitano can. 17. *a marito dimissa* prohibetur, *ne alteri conjungatur*. Sed evidens est, de parte *nocente* Milevitano loqui. Hæc enim proprie *dimissa*, innocens autem est *dimittens*; quin & (quod apprime notandum) in divortiorum causa LEGEM IMPERIALEM desiderant, ut proinde usque in seculum quintum nihil certi per Imperium hæc in causa sit constitutum. Sed nec post lex civilis lata est, qua Nuptias agere post legitima divortia Christiani vetarentur, imo Carolum M. Ludovicum, Lotharium &c. Impp. germanos hæc matrimonia compræbasse, Duarenus de divortio dudum evicit.

Multi quoque Patrum palam nobis consentiunt. S. Ambrosius vel quisquis Autor sit, vetustus tamen Comment. in I. Cor. VII. licet mulieri non permittat, *ut nubat, si virum suum causa fornicationis dimiserit aut apostasia aut si illicitum impellente lascivia usum querat uxoris, quia inferior non omnino hac Lege utitur, qua potior -- sed VIRO (ait) LICET DUCERE VXOREM, si dimiserit peccantem, quia non ita lege constringitur vir, sicut mulier,* quamquam nos putemus, quod quoad uxorem æque ac mari-
tum

tum utrique par sit licentia, utriusque par ratio. Equidem non ignoro, Patres, quos Bellarminus lib. 1. de Matrim. c. 14. producit, de Nuptiis vivente uno conjugum (licet sua culpa repudiato) minus honorifice sensisse ideoque *consilia* dedisse, *in viventibus uxoribus, licet adulteris, Christiani alias acciperent, ut loquitur Synodus Arelatenfis A. C. 326.* imo *Pœnitentia Eccl.* has Nuptias subjecisse. Memorat S. Hieronymus Epist. ad Oceanum, Fabiolam post legitimum divortium, vivente marito alteri nupsisse ideoque publicam pœnitentiam egisse. Negat autem eo ipso mortaliter peccasse, & affirmat LL. Civilibus, imo sententiæ Apostoli conformiter fecisse, dicentis: *Melius est nubere, quam uri.* Pœnitentiæ in hoc casu impositi ratio fuit gemina: prior, quod hæ nuptiæ contra RIGOREM Evangelii viderentur, quo edicatur: *Vxor alligata est vivo, quamdiu vir ejus vivit;* posterior quod signum incontinentiæ alicujus aut levitatis eas censerent, etsi neutra ratio sit adæquata.

Interim si quis in Vet. Eccl. divortio factò Nuptiis iterandis insisteret, hunc SS. Patres, venialiter peccare, sed invitum a Nuptiis non prohibuerunt, testantibus Tertulliano l. contra Marcion. c. 5. Hilario can. 4. in Matthæum, Autore Operis Imperfecti homil. in Matt. 32. Chrysofomo, Euthymio, Augustino, Theophylacto &c. Verba omnium Sixtus Senensis (licet ipse in communi cum pontificiis sit sententia, *matrimonium, quoad VINCULUM solvi non posse, nisi morte*) lib. 6. Biblioth. Sanctæ annot. 81. allegat, fateri autem cogitur, multos veterum divortia (quoad *vinculum* vel ut ipse ait *a contubernio & connubio*) promulgatis decretis non quidem perpetuis, sed ad tempus (ita limitat) idque certis nationibus ac gentibus concessisse, addit aliquos veterum, nempe Tertullianum & Ambrosium certo & indubitato repudii licentiam comprobasse, quo posito Nuptias post repudia olim permissas constat.

De causis
Repudii
in Vet.
Eccl.

Causas Repudii ex SS. Antiqq. indagaturi prænotamus in Canonico Jure Divortii causas carmine exhiberi istas:

Er-

Error : Conditio : Votum : Cognatio : Crimen :

Cultus disparitas : Vis : Ordo : Ligamen : Honestas :

Si sis affinis : Si forte coire nequibus :

Hac socianda vetant Connubia, facta retractant.

Sed Divortium Canonistis non est, nisi quoad *Thorum & Mensam*. Nos hic causas dissolutionis, quoad *vinculum* inquirimus. Veteres hæretici Ebionitæ (Niceph. lib. 4. hist. c. 22.) Cataphryges & Peputiani a Montanistis edocti (Euf. l. 5. hist. c. 15. & 28.) Messaliani vel Euchetæ (Epiph. hæ. 30.) Bogomilii (Euthym. p. 2. Panoplia) ob leves causas, sæpe pro conjugum arbitrio vincula Nuptiarum resciderunt. Similem Repudiorum frequentiam Græcis Possëvinus Cap. de Dissid. Græc. & Ruth. atque Abassinis Fr. Alvarez supra adductus objiciunt. In Vet. Eccl. Theodosius Junior, Imperator optimus, ineunte seculo V. varias Repudii causas, puta *adulterium, homicidium, veneficium, latrocinium, sacrilegium, crimen falsi, crimen læsæ Majestatis, commercia cum impudicis personis, uxore spectante, insidias veneno aut gladio structas, vel si uxor extraneorum convivium appetat, invito marito foris pernoctet, vel spectaculis in arena, ludisve in circo vel theatro operetur* &c. Cap. de REPUDIIS. L. Consensu, statuit. Paucis detractis similes fere divortii rationes legitimas censuit Iustinianus in Authent. *Vt liceat Matri*.

Verum in Ecclesia religio fuit extra casum *adulterii* Nuptiarum fœdera dissolvere, quod ex priscis Canonibus Gratianus in Decreto confirmat *Causa 32. q. 5. Cap. 18. & seqq.* Inter hos est can. 8. Concilii Toletani XII. *Præceptum Domini est, ut excepta causa fornicationis uxor a viro dimitti non debeat, & ideo quicumque citra culpam criminis jam dicti uxorem suam QUACUNQUE OCCASIONE dimiserit, ab Ecclesiastica communione privetur & ab omnium Christianorum cœtu maneat alienus, donec societatem relictae conjugis amplectatur.* Et ne quis Concilium hoc sequiori seculo habitum cavilletur, en tibi S. Augustinum, qui de Serm. Domini in monte l. 1. c. 32. jubet conjuges *pro fide & societate nuptiali*

ptiali sustinere, QVICOVID (excepta fornicatione) COGITARI POTEST, etiamsi VEHEMENTER HORRIBILE. Loquuntur autem pii Veteres de Divortio, in quo pars innocens se habet *active* & repudiat vel deserit. Hujus causa *unica* est ADULTERIVM. Alia ratio divortii est, in quo pars innocens se habet *passive* h. e. repudiatur vel temere & injuste ac malitiose *deseritur*, qualia divortia Paulus I. Cor. 7. probat. Hæc de REPVDIIS Doctrina Veterum, hæc antiqua Praxis, qua hunc de Nuptiis Veterum Christianorum libellum obfigno.

DEUS PATER, Nuptiarum in Paradiso venerabilis Autor; JESVS CHRISTVS, animæ nostræ desideratus Sponsus; SPIRITVS S. qui cum J. Christo nos copulat quique ipse est *arbitra* Spei nostræ, DEVS ter Sanctus, qui Nuptias feminaria illa Ecclesiæ Reique publicæ contra Asmodæum & quosvis Nuptiarum hostes seculis omnibus defendit & de Nuptiis Ecclesiam in teris adhuc plantat, priorum Conjugum Nuptiis propitijs porro adsit! affatim e celo benedicat! prospera omnia largiatur! tandemque nos cum Patribus nostris, quorum Nuptias hoc libello conspeximus; imo & cum liberis nostris, quos de Nuptiis suscepimus, ad NUPTIAS AGNI, quarum æterna est & ineffabilis solennitas, omnes ac singulos olim introducat! Hæc voti nostri Summa. Hic vitæ ultimus est

F I N I S.

De cætero

SOLI DEO GLORIA!

194
93
2871
179.10

6078

IO

N

37

EBRANDI

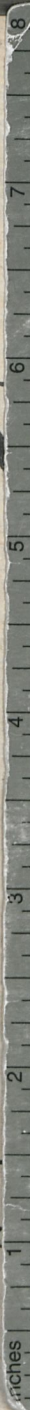
Q. IN ACAD.
OF.

IIS

M
ORVM

SIMA.

1733.
I SCHNORRII,
GR.

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Blue

Cyan

Cyan

Green

Green

Yellow

Yellow

Red

Red

Magenta

Magenta

White

White

3/Color

3/Color

Black

Black

